

Lex registrationis -sääntökö ratkaisuna ajoneuvojen esinevakuuskäytön rajat ylittäviin ongelmiin?

Esineoikeus ja kansainvälinen talous
Tutkielma

Laatija:
Matias Ankkuri

7.4.2025

Tutkielma

Oppiaine: Esineoikeus ja kansainvälinen talous

Tekijä: Matias Ankkuri

Otsikko: Lex registrationis -sääntökö ratkaisuna ajoneuvojen esinevakuuskäytön rajat ylittäviin ongelmiin?

Ohjaaja: Teemu Juutilainen

Sivumäärä: XIV+70 sivua

Päivämäärä: 7.4.2025

EU ei ole yhtenäistänyt jäsenmaiden esinevakuuksia koskevaa sääntelyä. Sääntely on jäsenmaittain monin tavoin keskenään eroavaista. Eroja liittyy siihen, minkälaisia esinevakuuksia kansallinen järjestelmä tunnistaa esineoikeuksiksi. Lisäksi eroja liittyy esinevakuuksia koskeviin julkisuus- ja yksilöitävyysvaatimuksiin. Kansalliset eroavaisuudet aiheuttavat ongelmia vakuusesineen maantieteellisen siirron jälkeen syntyneissä sivullissuhteissa. Ongelmat eivät johdu vain kansallisista eroavaisuuksista tai esinevakuusoikeudellisten normien pakottavasta luoneesta. Keskeinen osa ongelmaa on myös *lex rei sitae* -sääntö. Säännön soveltamiseen liittyy erityisesti esinevakuusvelkojen kannalta oikeudenmenetyksen uhkaa, sillä vakuusesineen siirron jälkeisessä kollisionessa esineen myöhemmän sijaintipaikan lailla on perinteisesti ollut ratkaiseva asema. Ajoneuvot ovat niiden ominaisuuksiensa vuoksi erityisen alttiita ongelmille.

Tutkielmassa tarkastellaan, minkälaisia ratkaisuja jäsenmaissa on omaksuttu kyseiselle ongelmalle sekä siihen, minkälaista suojaa ulkomainen sivullissitovuuden ehdot täyttämätön esinevakuus voi saada esineen myöhemmän sijaintipaikan lain soveltuessa. Tutkimuksen pääasiallinen tiedonintressi liittyy kuitenkin siihen, voisiko ajoneuvojen esinevakuuskäytössä esiintyviin ongelmiin puuttua *lex registrationis* -sääntöä kehittämällä. Tutkimus onkin pääasiallisesti *de lege ferenda* -tutkimusta. Lainoppia ja vertailevia näkökulmia hyödynnetään etenkin nykyisen oikeustilan arvioinnissa.

Ulkomaisen esinevakuuden pysyvyyteen vaikuttaa sivullissuhdetilanteessa keskeisesti oikeuspaikka. Oikeustilaa ei voida pitää tyydyttävänä. EU:n sääntelemä *lex registrationis* -sääntö toisi lainvalintaan ennakoitavuutta. Sääntöön liittyy omat mahdolliset käytännön ongelmansa, minkä vuoksi sääntöä voisi täydentää ajallisesti rajatulla suojalla, jolloin vakuusvelkojan on mahdollista täyttää uuden rekisteröintimaan asettamat sivullissitovuuden edellytykset. Säännön kehittämisessä on etenkin kansallisten esinevakuusjärjestelmien eheyteen sekä prosessiekonomiaan liittyvät varjopuolensa. Säännön EU:n tasoinen kehittäminen liittyy viime kädessä kysymykseen siitä, haluavatko EU ja sen jäsenmaat ehkäistä esinevakuusjärjestelmien eroista aiheutuvia ongelmia vai katsovatko ne tärkeämmäksi kansallisten esinevakuusjärjestelmien suojelemisen ulkomaisen oikeuden vaikutteilta. Säännön vaikutuksia kansallisiin esinevakuusjärjestelmiin ei kuitenkaan voi verrata aineellisen oikeuden kattavan harmonisoinnin potentiaalisesti aiheuttamiin kokonaisvaikutuksiin.

Avainsanat: esineoikeudellinen lainvalinta, esinevakuudet, kansainvälinen esineoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus, *lex registrationis*, *lex rei sitae*

Sisällys

Lex registrationis -sääntökö ratkaisuna ajoneuvojen esinevakuuskäytön rajat ylittäviin ongelmiin?	I
Lähteet	V
Lyhenteet	XIV
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus.....	1
1.2 Tutkimuskysymykset, rakenne ja rajaukset.....	6
1.3 Tutkimusmetodi	9
2 Esinevakuusjärjestelmien eroista aiheutuvat ongelmat valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa	11
2.1 Esinevakuus vakuusvelkojan saatavaa turvaavana instrumenttina.....	11
2.2 Sivullissuojaa koskevien normien pakottava luonne	12
2.3 Esinevakuusjärjestelmien kansalliset erot.....	14
2.4 Esineoikeudellinen lainvalinta	15
2.4.1 Esineoikeudellinen lainvalinta osana kansainvälistä yksityisoikeutta.....	15
2.4.2 Lex rei sitae -sääntö esineoikeudellisen lainvalinnan perussääntönä.....	19
2.5 Esinevakuusjärjestelmien erot yhdistettynä lex rei sitae -säännön epävakaaseen liittymätekijään vakuusesineen siirtotilanteessa	22
3 Ulkomaiseen esinevakuuteen suhtautuminen vakuusesineen siirron jälkeisessä kollisiossa	24
3.1 Kansallisen lainsoveltajan vaihtoehdot kollisiotilanteessa	24
3.2 Havaintoja eri oikeusjärjestelmistä.....	27
3.2.1 Suomen oikeustila	27
3.2.2 Vertailevia näkökulmia EU:n jäsenmaista	33
3.3 Yhteenvetoa oikeustilasta	42
4 Vakuusesineen siirrosta aiheutuvien ongelmien ratkaiseminen lex registrationis -sääntöä kehittämällä	44
4.1 Tarkastelun lähtökohdat.....	44
4.1.1 Yleisiä huomioita lainvalintasäännöstä.....	44

4.1.2	Lainvalintasäännön käyttöönoton nykytila	45
4.1.3	Lainvalintasäännön kehittämistä koskevasta keskustelusta	47
4.2	Miten lainvalintasääntöä tulisi kehittää?	49
4.2.1	Yhtenäinen EU:n sääntelemä lainvalintasääntö	49
4.2.2	Vaatimukset ajoneuvorekisterille	53
4.2.3	Soveltumisala ja sille asetettavat rajat.....	55
4.3	Lainvalintasäännön vaikutukset	59
4.3.1	Eri intressitahojen näkökulma.....	59
4.3.2	Suhde kansallisiin esinevakuusjärjestelmiin	62
4.3.3	Prosessuaaliset seikat	64
5	Lopuksi	68

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Mitä lainoppi on? Tammi 1978.

Akkermans, Bram, The principle of numerus clausus in European property law. Intersentia 2008.

Akkermans, Bram, Lex Rei Sitae and the EU Internal Market – towards mutual recognition of property relations. European property law journal 7(3) 2018, s. 246–266.

Akkermans, Bram – Ramaekers, Eveline, Lex Rei Sitae in Perspective: National Developments of a Common Rule? Maastricht European Private Law Institute Working Paper No. 2012/14. Faculty of Law Maastricht University 2012.

Akkermans, Bram – Ramaekers, Eveline, Free Movement of Goods and Property Law. European law journal 19(2) 2013, s. 237–266.

Akkermans, Bram – Rupp, Caroline S., Queen Lex Rei Sitae – Off With Her Head? European property law journal 7(3) 2018, s. 209–211.

Alanen, Aatos, Yleinen oikeustiede ja kansainvälinen yksityisoikeus. 2., uudistettu painos. WSOY 1965.

Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Saarnilehto, Ari – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika, Varallisuus oikeus. 2., uudistettu painos. Sanoma Pro Oy 2012.

Bar, Christian von – Clive, Eric – Schulte-Nölke, Hans (eds), Principles, definitions and model rules of European private law : draft common frame of reference (DCFR). Sellier European Law Publishers 2009.

Bar, Christian von – Drobnig, Ulrich, The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe: A Comparative Study. Sellier European Law Publishers 2004.

Bogdan, Michael, Application of Foreign Rules on Non-Possessory Security Interests in Swedish Private International Law. Nordisk tidsskrift for international ret 47(1–2) 1978, s. 14–29.

Bogdan, Michael, Svensk internationell privat- och processrätt. 8., uudistettu painos. Norstedts juridik 2014.

- Drobniġ, Ulrich, European Conflict Rules for the Mutual Recognition of Security Rights in Goods, s. 165–185 teoksessa Westrik, Roel – Weide, Jeroen van der (eds), *Party autonomy in international property law*. Sellier European Law Publishers 2011.
- Erp, Sġef van, *Lex rei sitae: The Territorial Side of Classical Property Law*, s. 61–81 teoksessa Godt, Christine (ed), *Regulatory Property Rights : the Transforming Notion of Property in Transnational Business Regulation*. BRILL 2016.
- Esko, Timo, *Esinestatuutti*, s. 92–96 teoksessa Eriksson, Bo Göran – Esko, Timo – Koskenniemi, Martti (toim.), *Encyclopaedia iuridica Fennica : suomalainen oikeustietosanakirja*. Kuudes osa, *Kansainväliset suhteet : kansainvälinen julkisoikeus, kansainvälinen siviiliprosessioikeus, kansainvälinen talousoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus ja vertaileva oikeustiede*. Suomalainen lakimiesyhdistys 1998. (Esko 1998a)
- Esko, Timo, *Esinevakuusoikeudet*, s. 96–98 teoksessa Eriksson, Bo Göran – Esko, Timo – Koskenniemi, Martti (toim.), *Encyclopaedia iuridica Fennica : suomalainen oikeustietosanakirja*. Kuudes osa, *Kansainväliset suhteet : kansainvälinen julkisoikeus, kansainvälinen siviiliprosessioikeus, kansainvälinen talousoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus ja vertaileva oikeustiede*. Suomalainen lakimiesyhdistys 1998. (Esko 1998b)
- Fontanellas Morell, Josep M., *Rights in rem in Spanish private international law*, s. 141–178 teoksessa Font-Mas, Maria (ed), *Private International Law on Rights in rem in the European Union. Derecho internacional privado sobre derechos reales en la Unión Europea*. Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales S.A. 2024.
- Forsyth, Christopher, *Certainty versus Uniformity: Renvoi in the Context of Movable Property*. *Journal of Private International Law* 6(3) 2010, s. 637–647.
- Garcimartín Alférez, Francisco J., *Harmonisation of conflict-of-law rules on rights in rem: A guide to the proposal of the European Group for Private International Law (GEDIP)*, s. 423–441 teoksessa Font-Mas, Maria (ed), *Private International Law on Rights in rem in the European Union. Derecho internacional privado sobre derechos reales en la Unión Europea*. Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales S.A. 2024.
- Garcimartín, Francisco – Virgós, Miguel, *Article 14 – Effects on rights subject to registration*, s. 315–317 teoksessa Bork, Reinhard – Zwieten, Kristin van

- (eds), *Commentary on the European insolvency regulation*. Second edition. Oxford University Press 2022.
- Havansi, Erkki, *Esinevakuusoikeudet : panttioikeus, pidätysoikeus, omistuksenpidätys, vakuusluovutus. 2., uudistettu painos*. Lakimiesliiton kustannus 1992.
- Heindler, Florian, *Continuation of security rights in movable assets in conflict of laws – Austrian approach reconsidered*. *European property law journal* 8(3) 2019, s. 301–324.
- Hoppu, Kari – Hoppu, Esko, *Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. 16., uudistettu painos*. Alma Talent 2016.
- Jokela, Heikki, *Irtaimen kaupasta kansainvälisen yksityisoikeuden kannalta*. Suomalainen lakimiesyhdistys 1960.
- Juutilainen, Teemu, *Omistuksenpidätys ja esineoikeudellinen lainvalinta*. Comi 2005.
- Juutilainen, Teemu, *Omaisuu den sijainti maksukyvyttömyysasetuksen mukaan – legaalimääritelmät liittymäsääntöinä?*, s. 105–130 teoksessa Lindfors, Heidi – Korkea-aho, Emilia – Turunen, Santtu – Koulu, Riikka (toim.), *Kovia aikoja : riitoja ja maksukyvyttömyyttä : juhla kirja Risto Koulu 60 vuotta*. Comi : Edita 2009.
- Juutilainen, Teemu, *Esinevakuudet ja oikeuden eurooppalaistuminen*. *Lakimies* 1/2011, s. 19–40.
- Juutilainen, Teemu, *Coherence through Uniform Private International Law of Property*, s. 101–124 teoksessa Letto-Vanamo, Pia – Smits, Jan M. (toim.), *Coherence and fragmentation in European private law*. Sellier European Law Publishers 2012.
- Juutilainen, Teemu, *Secured Credit in Europe: From Conflicts to Compatibility*. Hart Publishing 2018.
- Juutilainen, Teemu, *Onko materiaalistuminen mahdollisuus kansainväliselle esineoikeudelle?* *Lakimies* 7–8/2023, s. 1037–1058.
- Jäkel, Burkhard, *Outlines of Security Interests under German Law*, s. 91–119 teoksessa Bridge, Michael – Stevens, Robert (eds), *Cross-border Security and Insolvency*. Oxford University Press 2001.
- Kartio, Leena, *Esineoikeuden perusteet*. Lakimiesliiton kustannus 1991.
- Kessedjian, Catherine, *The Conflict of Laws Principles in French Law with Respect to Security Interests in Movable Assets*, s. 159–185 teoksessa Bridge, Michael –

- Stevens, Robert (eds), *Cross-border Security and Insolvency*. Oxford University Press 2001.
- Kieninger, Eva-Maria, *Securities in movable property within the Common Market*. *European review of private law* 4(1) 1996, s. 41–66.
- Kieninger, Eva-Maria, *Evaluation: a common core? Convergences, subsisting differences and possible ways for harmonisation*, s. 647–673 teoksessa Kieninger, Eva-Maria – Graziadei, Michele – Gretton, George L. – Merwe, Cornelius G. van der – Storme, Matthias E. (eds), *Security rights in movable property in European private law*. Cambridge University Press 2004. (Kieninger 2004a)
- Kieninger, Eva-Maria, *Introduction: security rights in movable property within the common market and the approach of the study*, s. 6–37 teoksessa Kieninger, Eva-Maria – Graziadei, Michele – Gretton, George L. – Merwe, Cornelius G. van der – Storme, Matthias E. (eds), *Security rights in movable property in European private law*. Cambridge University Press 2004. (Kieninger 2004b)
- Kieninger, Eva-Maria, *Collateralisation of Contracts*. *European property law journal* 2(3) 2013, s. 363–387.
- Kieninger, Eva-Maria, *A european regulation for international property law*, s. 403–421 teoksessa Font-Mas, Maria (ed), *Private International Law on Rights in rem in the European Union. Derecho internacional privado sobre derechos reales en la Unión Europea*. Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales S.A. 2024.
- Klami, Hannu – Kuisma, Eira, *Suomen kansainvälinen yksityisoikeus*. 3., uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus 2000.
- Koulu, Risto, *Lainvalinta eurooppalaisessa konkurssissa*. Lakimiesliiton kustannus 2002.
- Koulu, Risto, *Lainvalinta oikeudenkäynnin ongelmana, osa II*. *Defensor Legis* 3/2002, s. 375–393.
- Koulu, Risto, *Kansainvälinen esineoikeus - uusi oikeudenala vaiko vain uusia kysymyksiä?*, s. 43–61 teoksessa Kolehmainen, Esa (toim.), *Business Law Forum* 2005. Edita Publishing Oy 2005. (Koulu 2005a)
- Koulu, Risto, *Kansainvälinen varallisuus-oikeus pääpiirteissään*. Talentum 2005. (Koulu 2005b)

- Kreuzer, Karl, Conflict-of-Laws Rules for Security Rights in Tangible Assets in the European Union, s. 297–318 teoksessa Eidenmüller, Horst – Kieninger, Eva-Maria (eds), *The Future of Secured Credit in Europe*. Walter de Gruyter GmbH 2008.
- Lando, Ole, The eternal crisis, s. 361–379 teoksessa Basedow, Jürgen – Hopt, Klaus J. – Kötz, Hein (herausgegeben von), *Festschrift für Ulrich Drobnig zum siebzigsten Geburtstag*. Mohr Siebeck 1998.
- Leskinen, Minni, De lege ferenda -tutkimuksesta metodina ja tieteenä. *Lakimies* 7–8/2022, s. 1158–1185.
- Linna, Tuula, Ulosottorealisoinnista de lege ferenda. *Suomalainen lakimiesyhdistys* 1987.
- LoPucki, Lynn M., The Unsecured Creditor's Bargain. *Virginia law review* 80(8) 1994, s. 1887–1965.
- Mikkola, Tuulikki, Vierasta oikeutta koskevasta selvityskynnyksestä oikeudenkäynnissä. *Lakimies* 6/2012, s. 875–890.
- Mikkola, Tuulikki, Vieraan valtion oikeuden soveltamisen torjuminen ja ordre public. *Edilex* 2016/12. (www.edilex.fi/artikkelit/16587, Luettu 2.4.2025). Edita Publishing Oy 2016.
- Ortega Giménez, Alfonso, Alternative solutions to lex rei sitae as the law applicable to real estate in border areas, s. 527–540 teoksessa Font-Mas, Maria (ed), *Private International Law on Rights in rem in the European Union. Derecho internacional privado sobre derechos reales en la Unión Europea*. Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales S.A. 2024.
- Polak, Maurice V., Recognition, Enforcement and Transformation of Foreign Proprietary Rights - a handful of observations and suggestions, s. 117–128 teoksessa Drobnig, Ulrich – Snijders, Henk J. – Zippro, Erik-Jan (eds), *Divergences of property law, an obstacle to the internal market?* Sellier European Law Publishers 2006.
- Rakob, Julia, Germany, s. 63–100 teoksessa Sigman, Harry C. – Kieninger, Eva-Maria (eds), *Cross-Border Security over Tangibles*. Sellier European Law Publishers 2009.
- Ramaekers, Eveline, *European Union Property Law: From Fragments to a System*. Intersentia 2013.

- Rammeskov Bang-Pedersen, Ulrik, Internationale aspekter af insolvens- og tingsretten. Forlaget Thomsom GadJura 2002.
- Riffard, Jean-Francois, The Still Uncompleted Evolution of the French Law on Secured Transactions Towards Modernity, s. 369–389 teoksessa Akseli, N. Orkun – Gullifer, Louise (eds), Secured transactions law reform principles, policies and practice. Hart Publishing 2016.
- Roth, Wulf-Henning, Secured Credit and the Internal Market: The Fundamental Freedoms and the EU's Mandate for Legislation, s. 36–67 teoksessa Eidenmüller, Horst – Kieninger, Eva-Maria (eds), The Future of Secured Credit in Europe. Walter de Gruyter GmbH 2008.
- Rupp, Caroline S., The lex rei sitae and Its Neighbours – Debates, Developments, and Delineating Boundaries Between PIL Rules. European property law journal 7(3) 2018, s. 267–292.
- Rutgers, Jacobien W., International Reservation of Title Clauses: A Study of Dutch, French and German Private International Law in the Light of European Law. T.M.C. Asser Press 1999.
- Schenk, Jonathan, Drafting an EU choice-of-law rule for property rights in means of transport: Something old, something new, s. 491–507 teoksessa Font-Mas, Maria (ed), Private International Law on Rights in rem in the European Union. Derecho internacional privado sobre derechos reales en la Unión Europea. Marcial Pons Ediciones Jurídicas y Sociales S.A. 2024.
- Schilling, Theodor J. R., Some European Decisions on Non-Possessory Security Rights in Private International Law. The International and Comparative Law Quarterly 34(1) 1985, s. 87–114.
- Snowden, Sir Richard, Article 7 – Applicable Law, s. 244–267 teoksessa Bork, Reinhard – Zwieten, Kristin van (eds), Commentary on the European insolvency regulation. Second edition. Oxford University Press 2022.
- Tammi-Salminen, Eva, Eurooppalainen esineoikeus, tyyppipakko ja tehokkuus, s. 348–363 teoksessa Tepora, Jarno – Tulokas, Mikko – Vihervuori, Pekka (toim.), Juhlajulkaisu Juhani Wirilander 1935 - 30/11 -2005. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2005.
- Tammi-Salminen, Eva, Esinevakuusoikeuden perusteet. Talentum Pro 2015.
- Tepora, Jarno, Rahoitusmuodot ja vakuudet. 2., tarkistettu ja täydennetty painos. Kauppakamari 2022.

Tepora, Jarno – Kaisto, Janne – Hakkola, Esa, Esinevakuudet. 2., uudistettu painos.
Kauppakamari 2016.

Tuominen, Tomi, Kansainvälinen yksityisoikeus Euroopan unionissa. Alma Talent
2024.

Veder, Michael, Netherlands, s. 193–220 teoksessa Sigman, Harry C. – Kieninger,
Eva-Maria (eds), Cross-Border Security over Tangibles. Sellier European Law
Publishers 2009.

Verstijlen, Frank M. J., General Aspects of Transfer and Creation of Property Rights
including Security Rights, s. 17–35 teoksessa Drobnig, Ulrich – Snijders, Henk
J. – Zippo, Erik-Jan (eds), Divergences of property law, an obstacle to the
internal market? Sellier European Law Publishers 2006.

Westrik, Roel – Weide, Jeroen van der, Introduction, s. 1–7 teoksessa Westrik, Roel
– Weide, Jeroen van der (eds), Party autonomy in international property law.
Sellier European Law Publishers 2011.

Oikeustapakukset

Englannin ja Walesin ylioikeus (*High Court of Justice*)

Blue Sky One Ltd & Others v Mahan Air & Another [2010] EWHC 631

Itävallan korkein oikeus (*Oberster Gerichtshof*)

3 Ob 126/83

3 Ob 249/18s

Ruotsin korkein oikeus (*Högsta domstolen*)

NJA 1978 s. 593

NJA 1984 s. 693

Saksan liittovaltion korkein oikeus (*Bundesgerichtshof*)

BGHZ 39, 173 (1963)

BGHZ 45, 95 (1966)

BGH IPRspr 1991 no 71 (1991)

Suomen korkein oikeus

KKO 29.4.1971, N:o 526/70

KKO 1971 II 102

KKO 23.6.1977 N:o 720/76

KKO 1989:24

Tanskan korkein oikeus (*Højesteret*)

UfR 1984 s. 8 H

Muut lähteet

Esineoikeudellinen lainvalinta. Tieteen termipankki, kirjoittanut Teemu Juutilainen

[https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:esineoikeudellinen lainvalinta](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:esineoikeudellinen_lainvalinta)

(Luettu 2.4.2025)

The proposal of the European Group for Private International Law on the law applicable to rights in rem.

UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007).

Lyhenteet

BGH	Bundesgerichtshof
BGHZ	Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
DL	Defensor Legis
EGBGB	Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche
EGPIL	European Group for Private International Law
ELJ	European law journal
EPLJ	European property law journal
ERPL	European review of private law
EU	Euroopan unioni
EY	Euroopan yhteisö
EWHC	High Court of Justice
IPR-Gesetz	Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht
IPRspr	Die deutsche Rechtsprechung auf dem Gebiete des internationalen Privatrechts
JPIL	Journal of Private International Law
KKO	Korkein oikeus
LM	Lakimies
MKA	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/848, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, maksukyvyttömyysmenettelyistä (uudelleenlaadittu)
NJA	Nytt juridiskt arkiv
NTIR	Nordisk tidsskrift for international ret
OGH	Oberster Gerichtshof
OK	oikeudenkäymiskaari (4/1734)
SEUT	Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta
UfR	Ugeskrift for Retsvæsen
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
VMJL	laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 1578/1992

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Rajat ylittävä taloudellinen yhteistyö ja vaihdanta ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Euroopan unionilla (EU) on ollut keskeinen vaikutus tämän taloudellisen toimeliaisuuden kasvuun Euroopan alueella. EU:n sisämarkkinoiden neljä perusvapautta takaavat tavaroiden, palveluiden, ihmisten sekä pääoman vapaan liikkuvuuden koko EU:n alueella. Vaikka taloudellinen toimeliaisuus on kasvanut, EU ei ole kattavasti harmonisoinut jäsenmaiden esinevakuusoikeudellisia normeja, minkä vuoksi esinevakuuksiin liittyvä sääntely on jäsenmaittain eroavaista. Aineellisen oikeuden erot näyttäytyvät jäsenmaissa keskenään erityisesti erilaisien esinevakuuksien ja niiden sivullisittomuudelle asetettujen edellytyksien muodossa. Erojen takia esinevakuuksien sivullissuojaan eli suojaan suhteessa kolmansiin saattaa liittyä epävarmuutta tilanteissa, joissa esinevakuuden kohteena oleva vakuusesine siirtyy toiseen maahan, jonka jälkeen syntyy jonkinsorttinen esinevakuuden pysyvyyteen mahdollisesti vaikuttava sivullissuhde.¹ Tämä epävarmuus ei kuitenkaan johdu vain kansallisten esinevakuusjärjestelmien aineellisoikeudellisista eroista. Myös esineoikeudellisia oikeussuhteita koskevat lainvalintasäännöt ovat osa ongelmaa.

Ongelman havainnollistamiseksi otan esille tilanteen, jossa velkojalle on perustettu esinevakuus, jonka jälkeen vakuusesine siirtyy toiseen maahan. Uuden sijaintimaan esinevakuuksien sivullisittomuudelle asetetut ehdot saattavat olla poikkeavat verrattuna sen maan ehtoihin, jonka esinevakuuksien perustamista ja tunnustamista säänteleviä normeja silmällä pitäen kyseinen esinevakuus on perustettu. Tällainen tilanne voi liittyä esimerkiksi ulkomaiselle vakuusvelkojalle perustettuun hallinnattomaan panttioikeuteen, jossa panttikohteena on ajoneuvo. Vaikka esineen alkuperäisen sijaintimaan oikeuden mukaan ajoneuvoihin olisi mahdollista perustaa sivullisia sitova panttioikeus ilman hallinnan luovutusta, esineen seuraavan sijaintipaikan oikeuden mukaan panttioikeuden perustamisen julkivarmistuskeinona saatetaan edellyttää hallinnan luovutusta. Tällaisia eroavaisuuksia liittyy erilaisiin esinevakuuslajeihin sekä niille asetetuille sivullisittomuuden ehdoille.

¹ Ks. Juutilainen 2005, s. 31. Juutilaisen mukaan sivullissuhde saattaa syntyä esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomailta perustettu esinevakuus on siirretty toiseen maahan, jonka jälkeen vakuudenantaja luovuttaa vakuusesineen oikeudettomasti sivulliselle tai vakuudenantajan omaisuutta aiotaan ulosmitata taikka vakuudenantaja asetetaan konkurssiin.

Edellä kuvatussa esimerkkitilanteen asiassa on selkeitä liittymiä eri oikeusjärjestelmiin. Esimerkkitalanteen seuraava kysymys liittyykin siihen, minkä oikeusjärjestelmän aineellisen oikeuden mukaan kyseisen panttioikeuden perustamista ja sitovuutta suhteessa kolmansiin tulisi arvioida. Aineellisoikeudelliseen asiaan sovellettava laki ratkeaa lainvalinnalla. Esineoikeudellisiin eli sivullissuhteita koskeviin kysymyksiin liittyviä lainvalintasääntöjä ei ole yhdenmukaistettu EU:n alueella, vaikka EU:n sisämarkkinoiden toimintaa on muun sääntelyn ohella säännelty myös kansainvälisen yksityisoikeuden alalla.² Esineoikeudellisen lainvalinnan pääsääntönä Suomessa ja lähes poikkeuksetta muissakin Euroopan maissa on kuitenkin perinteisesti pidetty *lex rei sitae* -sääntöä, jonka mukaan esineoikeudellisia oikeussuhteita koskevat kysymykset ratkeavat esineen sijaintipaikan lain mukaan.³

Lex rei sitae -säännön perusongelma on sen epävakaa liittymätekijä. Säännön liittymätekijä on esineen sijainti. Säännön universaali soveltaminen taas johtaa siihen, että esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki saattaa vaihtua pelkän esineen sijaintipaikan muuttumisen vuoksi. Tällaista liittymätekijän vaihtumista kutsutaan kansainvälisen yksityisoikeuden alalla perinteisesti termillä *Statutenwechsel* tai *conflit mobile*.⁴ *Lex rei sitae* -sääntö soveltuu hyvin esineoikeudellisia oikeussuhteita määritteleväksi lainvalintasäännöksi tilanteissa, joissa vakuusesineen sijaintipaikka pysyy muuttumattomana. Sääntö soveltuukin kiistatta hyvin kiinteään omaisuuteen ja sen esinevakuuskäyttöön.⁵ *Lex rei sitae* -säännön soveltaminen ei kuitenkaan rajaudu vain kiinteään omaisuuteen, vaan sillä on myös pitkä perinne irtainta omaisuutta koskevan esineoikeudellisen lainvalinnan pääsääntönä.

Säännön soveltamiseen liittyy ongelmia etenkin liikuteltavaan irtaimeen perustettujen esinevakuuksien näkökulmasta. Esimerkkitalanteessani *lex rei sitae* -säännön johdonmukainen ja objektiivinen soveltaminen voi johtaa siihen, että ajoneuvoon perustetun panttioikeuden sivullissitovuutta tarkasteltaisiin sivullissuhdetilanteessa esineen uuden sijaintipaikan lain mukaan. Tämä on ongelmallista, sillä esinevakuuskohteena toimiva ajoneuvo saattaa siirtyä toisen maan alueelle tavalla, jota vakuusvelkoja ei ole voinut ennakoita. Näin ollen esineen sijaintipaikan vaihtumisella voi olla vakuusvelkojalle perustetun esinevakuuden pysyvyyden

² Ks. Tuominen 2024, s. 15–17.

³ Ks. esim. Akkermans – Rupp EPLJ 2018, s. 209; Rupp EPLJ 2018, s. 267–268; Koulu 2005b, s. 185, 210.

⁴ Tutkielmassa kyseisestä kansainvälisen yksityisoikeuden ongelmasta käytetään yleisesti aihepiiriin kirjoituksissa esiintyvää nimitystä *conflit mobile*. Ks. esim. Akkermans EPLJ 2018, s. 246, 250; Kieninger EPLJ 2013, s. 375–376; Verstijlen 2006, s. 27.

⁵ Kiinteäänkin omaisuuteen liittyy kuitenkin eräitä ongelmia ks. esim. Fontanellas Morell 2024, s. 158–159; Ortega Giménez 2024, s. 530–537; Bogdan – Maunsbach 2022, s. 86.

kannalta ratkaiseva merkitys. Esineen sijaintipaikan muuttuminen voi johtaa vakuusvelkojan kannalta velkojan saatavaa turvaavan esinevakuusoikeuden menettämiseen, mikäli esinevakuuden tehokkuutta tarkastellaan uuden sijaintipaikan lain mukaan ja tämä laki ei kollisiotilanteessa tunnista esineen entisessä sijaintipaikassa perustetun esinevakuuden sitovuutta suhteessa sivullisiin.⁶ Säännön liittymätekijän epävakautta voikin perustellusti pitää esinevakuusjärjestelmien erojen ohella toisena pääsyyntä esinevakuuksien käyttöön liittyville ongelmille valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa.⁷ Toki toisessa maassa perustettu esinevakuus voi siirtotilanteessa saada sivullissitovuutta soveltuvan lain vaihtuessaakin, mikäli se voidaan tunnistaa sellaisenaan taikka se voidaan muuntaa samantyyppiseen esineen uuden sijaintipaikan oikeuden tuntemaan vakuusoikeuteen.⁸

Esinevakuusjärjestelmien erot yhdistettynä *lex rei sitae* -säännön epävakaaseen liittymätekijään muodostavat kasvaneessa valtioiden rajat ylittävässä taloudellisessa toimeliaisuudessa merkittäviä riskitekijöitä esinevakuuksien käytölle.⁹ Ongelman laajuuden voi havaita eurooppalaisesta oikeuskirjallisuudesta sekä oikeuskäytännöstä aiheen ympärillä. Ratkaisuja epätyytyttävälle tilanteelle on esitetty oikeuskirjallisuudessa niin aineellisen oikeuden harmonisoinnin kuin lainvalintasääntöjen kehittämisenkin keinoin. *Lex rei sitae* -säännöstä on kehittynyt sekä oikeuskäytännön että oikeuskirjallisuudenkin tasolla erilaisia kansallisia sovelluksia.¹⁰ Säännön kansalliset sovellukset eroavat toisistaan erityisesti siinä, minkälaista suojaa toisessa maassa perustetun esinevakuuden haltijalle annetaan edellä esitetyn kaltaisissa *conflict mobile* -tilanteissa. Myös perusteet tälle suojan antamiselle ovat maittain eroavaisia.

Eurooppalaisessa oikeuskirjallisuudessa on käyty keskustelua lainvalintasääntöjen kehittämisestä. Tässä keskustelussa tunnistetaan, että *lex rei sitae* -sääntö rakentuu liian epävakaaalle liittymälle rajat ylittävissä tilanteissa. Yksi keskustelussa esiin nouseva vaihtoehto on *lex registrationis* -sääntö, jonka mukaan esineoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan asiaankuuluvan rekisterin pitämipaikan lakia.¹¹ *Lex registrationis* -säännön

⁶ Ks. Verstijlen 2006, s. 27–28. Verstijlenin mukaan toisessa maassa perustettu esinevakuus voi olla esineen sijaintipaikan lain näkökulmasta vieras taikka se ei täytä kaikkia kansallisia muotovaatimuksia.

⁷ *Lex rei sitae* -sääntö ei ratkaisekaan esinevakuuksien käytön rajat ylittäviä ongelmia, vaan ennemminkin aiheuttaa niitä. Ks. tästä esim. Kreuzer 2008, s. 299; Roth 2008, s. 39; von Bar – Drobnig 2004, s. 342; Kieninger 2004b, s. 17.

⁸ Ks. Drobnig 2006, s. 114. Drobnigin mukaan oikeusjärjestelmän näkökulmasta vieraiden esinevakuuksien tunnustamiseen vaikuttaa kyseessä olevan esinevakuusjärjestelmän ”liberaalisuus”.

⁹ Juutilainen 2012, s. 105.

¹⁰ Ks. esim. Akkermans – Ramaekers 2012, 1–23; von Bar – Drobnig 2004, s. 342–347.

¹¹ Juutilainen LM 2011, s. 35.

keskeinen ero *lex rei sitae* -sääntöön on se, että esineen sijaintipaikan lain muuttumisella ei ole vaikutusta sovellettavaan lakiin. *Lex registrationis* -säännössä liittymätekijä on vakaampi, minkä vuoksi sääntöön ei liity samanlaista riskiä ongelmatilanteiden syntymisestä.¹² *Lex registrationis* -sääntö ei ole kuitenkaan aivan uusi ehdotus, vaan se on eurooppalaisesta katsannosta määrittänyt sovellettavan lain jo pitkään erityisesti aluksiin ja ilma-aluksiin liittyvissä esineoikeudellisissa kysymyksissä.¹³ Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin nyttemmin pohdittu, voisiko *lex registrationis* -säännön käyttöalaa laajentaa koskemaan aluksien ja ilma-aluksien lisäksi myös muita ajoneuvoja.¹⁴ Ajoneuvoilla tarkoitetaan tämän tutkielman kontekstissa moottorikäyttöisiä ja pääasiallisesti tieliikennekäyttöön tarkoitettuja kulkuneuvoja, kuten henkilö-, paketti- ja kuorma-autoja.

Tutkimuksessa selvitetään, millaisia ongelmia esinevakuusjärjestelmien eroista ja *lex rei sitae* -säännön epävakasta liittymästä aiheutuu rajat ylittävässä kontekstissa ja miten eri EU-jäsenmaissa on suhtauduttu näihin ongelmiin. Tutkimuksen pääasiallisena tarkoituksena ja tiedonintressinä on kuitenkin selvittää, voisiko ongelmiin puuttua *lex registrationis* -sääntöä kehittämällä. Säännön kehittämisen osalta keskiössä on säännön kehittämislle asetettavat tavoitteet, keinot sekä lainvalintasäännön arviointi suhteessa sen kehittämisen päämääriin. Tärkeässä osassa on muun muassa sen tarkastelu, tulisiko säännön käyttöala koskea myös ajoneuvoja ja tulisiko sääntö omaksua kansallisella vai EU:n tasolla. Tutkimus asettuu osaksi yleisempää eurooppalaista oikeustieteellistä keskustelua ja tutkimusta aihepiirin ympärillä.

Kirjoittaja tunnistaa, että lainvalintasääntöjä kehittämällä ei ole mahdollista ratkaista kaikkia esinevakuuksien käyttöön liittyviä ongelmia ja ongelmien kokonaisvaltainen ratkaiseminen edellyttäisi pidemmällä aikavälillä todennäköisesti kansallisten esinevakuusjärjestelmien kattavampaa harmonisointia. Myöskään *lex registrationis* -säännön kehittämällä ei ole mahdollista puuttua kaikkiin irtaimen vakuuskäytössä havaittuihin ongelmiin, sillä kaikki irtain omaisuus ei ole, eikä käytännön tasolla voikaan olla, tiettyjen rekisteröintivaatimusten alaista.¹⁵ *Lex registrationis* -säännön kehittämällä voitaisiin kuitenkin lyhyemmällä aikavälillä mahdollisesti vaikuttaa erityisesti *conflit mobile* -tilanteiden syntymiseen.¹⁶ Esimerkiksi Kieninger on luonnehtinut *lex registrationis* -säännön käyttöönottoa kaikkien

¹² Kieninger 2024, s. 421; Polak 2006, s. 126.

¹³ *Lex registrationis* -säännön nykytilaa käsitellään yksityiskohtaisesti tutkielman alaluvussa 4.1.2.

¹⁴ Ks. esim. Kieninger 2024, s. 420–421; Polak 2006, s. 126–127. Vrt. Drobnig 2001, s. 149–150.

¹⁵ Juutilainen 2018, s. 281.

¹⁶ Kieninger EPLJ 2013, s. 378–379.

kuljetusvälineiden osalta EU:n tasolla pienenä, mutta tehokkaana ensiaskeleena esinevakuuksien rajat ylittävien ongelmien ratkaisemisessa.¹⁷

Esineoikeudellisiin kysymyksiin sovellettavan lain ennakoitavuudella ei ole merkitystä pelkästään vakuusvelkojien näkökulmasta. Esinevakuuksien pysyvyyden epävarmuudella saattaa olla myös laajempia kansantaloudellisia vaikutuksia. Yrityksillä voi olla vaikeuksia käyttää liikuteltavaa irtainta esinevakuutena ja näin ongelmilla voi olla suora yhteys luoton saamiseen tai luoton hintaan.¹⁸ Ennakoitavuudella voi olla lisäksi vaikutusta esinevakuuksien rajat ylittävään käyttöön.¹⁹ Ajoneuvot sitovat itseensä myös huomattavan määrän pääomaa ja toimivat usein luoton vakuutena.²⁰ Rahoituksen saamisen näkökulmastakin olisi siis tärkeää, että ajoneuvojen esinevakuuskäyttöön ei liittyisi erityisiä riskitekijöitä.

Ongelmalla on myös yhteys Euroopan unionin sisämarkkinaoikeuteen. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että *lex rei sitae* -säännön soveltaminen yhdistettynä kansallisten esinevakuusjärjestelmien eroihin voi joissakin tapauksissa johtaa Euroopan unionin sisämarkkinaoikeuden vastaisiin lopputuloksiin. Tällaisen mahdollisuuden on katsottu liittyvän esimerkiksi juuri *conflict mobile* -tilanteeseen, jossa esineen sijaintipaikan lain soveltaminen johtaa ulkomaisen esinevakuuden sivullisittomuuden torjuntaan. On katsottu, että tällainen torjuminen voitaisiin tulkita vaikutuksiltaan tuonnin määrällisiä rajoituksia vastaavaksi toimenpiteeksi.²¹ Yhtäältä on toki esitetty, että empiirisen tutkimuksen puuttumisen vuoksi ei ole juurikaan todisteita siitä, minkä asteisen esteen kansallisten esinevakuusjärjestelmien erot todellisuudessa muodostavat sisämarkkinoiden toimivuudelle.²²

Esineoikeudellista lainvalintaa on suomalaisessa oikeustieteessä tutkittu tähän mennessä melko rajallisesti ja aiheeseen liittyvää kotimaista oikeuskirjallisuutta on edelleen melko niukasti. Ainoa kotimaisesta perspektiivistä asiaa käsittelevä väitöskirja on Kaarina Buure-Hägglundin väitöskirja vuodelta 1978, jossa tarkastellaan irtaimien esineiden vakuuskäyttöä kansainvälisen yksityisoikeuden kannalta. Suomalaisista oikeustieteilijöistä Teemu Juutilainen on käsitellyt esinevakuuksien käyttöön liittyviä rajat ylittäviä ongelmia vuonna 2015 julkaistussa väitöskirjassaan. *Lex registrationis* -säännön nykytilasta tai sen

¹⁷ Kieninger EPLJ 2013, s. 379.

¹⁸ Verstijlen 2006, s. 29.

¹⁹ Ulkomaisiin esinevakuusjärjestelmiin liittyvistä ennakkoluuloista ks. Drobnig 2006, s. 113; von Bar – Drobnig 2004, s. 348–349 & 439–441.

²⁰ Kieninger 2024, s. 421; Schenk 2024, s. 495.

²¹ Ks. Juutilainen 2018, s. 77–87; Rutgers 1999, s. 205–206.

²² Ks. Polak 2006, s. 128. Ks. myös yleisemmin Verstijlen 2006, s. 22–23.

kehittämisestä on niin ikään hyvin rajallisesti kotimaista lähdeaineistoa saatavilla. Tutkielman keskeisenä lähdeaineistona toimiikin kotimaisen aineiston ohella ulkomainen oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus.

1.2 Tutkimuskysymykset, rakenne ja rajaukset

Tutkimuskysymykset ja aiheen käsittelyjärjestys valikoituvat tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimusmenetelmää silmällä pitäen. Tutkimuksen keskiössä on ensinnäkin tarkastella voimassa olevan oikeuden aiheuttamaa ongelmaa. Ennen kuin voi perustellusti ottaa kantaa, tulisiko tämä ongelma ratkaista *lex registrationis* -sääntöä kehittämällä, on syytä myös tarkastella, kuinka kyseiseen ongelmaan on suhtauduttu eri oikeusjärjestelmissä. Tällä saadaan myös tietoa siitä, minkälaisia ongelmakohtia ja mahdollisia arvovalintojakin lainvalintasääntöjen kehittämiseen voisi liittyä. Edellä esitetyn perusteella tutkimuskysymykset voidaan tiivistää kahteen seuraavaan kokonaisuuteen:

- 1) Miten esinevakuusjärjestelmien eroista ja *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä aiheutuviin ongelmiin on puututtu eri EU:n jäsenmaissa? Miten ulkomaisiin kansallisten sivullisittomuuden ehdot täyttämättömiin esinevakuuksiin suhtaudutaan eri EU:n jäsenmaissa ja voiko nykyistä oikeustilaa pitää tyydyttävänä?
- 2) Voisiko ajoneuvojen esinevakuuskäytön rajat ylittäviin ongelmiin puuttua *lex registrationis* -sääntöä kehittämällä? Minkälainen kehitettävän lainvalintasäännön tulisi olla ja minkälaisia kokonaisvaikutuksia siltä voidaan odottaa?

Tutkimus rakentuu johdannon lisäksi neljään erilliseen käsittelylukuun. Johdannon jälkeinen luku toimii tutkimusaihetta taustoittavana lukuna. Luvun tarkoituksena on selvittää, minkälaisista elementeistä esinevakuuksien rajat ylittävät ongelmat muodostuvat. Luvussa käsitellään esinevakuuksien ja esinevakuusoikeudellisten normien luonnetta sekä keskeisiä esinevakuusjärjestelmien eroja lähinnä havainnollistavien esimerkkien avulla. Aineellisen oikeuden erojen lisäksi tarkastellaan esineoikeudellista lainvalintaa pääpiirteittäin ja erityisesti *lex rei sitae* -säännön roolia valtioiden rajat ylittävien ongelmien syntyemisessä.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan luvussa kolme. Tarkastelu keskittyy etenkin siihen, miten esinevakuuksien esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki valitaan ja minkälaisia valintoja kansallisella lainsoveltajalla on tilanteessa, jossa asiaan soveltuva kansallinen laki ei tunnista ulkomaista esinevakuutta taikka ulkomainen esinevakuus ei täytä

kansallisia esinevakuuksille asetettuja sivullisittomuuden ehtoja. Keskiössä on tarkastella, minkälaisia ratkaisuja ongelmaan on tunnistettavissa EU:n jäsenmaiden kansallisessa lainsäädännössä, oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa. Ongelman ja kansallisten ratkaisujen tutkimisen myötä selviää, voisiko ongelmaan puuttua lainvalintasääntöjä periaatteessa muuttamatta. Näin voi myös arvioida, onko *lex registrationis* -säännön kehittämiseksi ylipäätään tarvetta, vai voiko nykyistä oikeustilaa pitää jo itsessään tyydyttävänä.

Lex rei sitae -sääntö on esineoikeudellisen lainvalinnan pääsääntö. *Lex registrationis* -säännön voi nähdä *lex rei sitae* -sääntöön nähden erityissääntönä.²³ Mikäli jäsenmaalla ei ole sääntöä, jonka mukaan tiettyihin esinelajeihin sovelletaan esineen sijaintipaikan lain sijasta sen rekisterinpitäjään lakia, esineen vakuuskäytön esineoikeudelliset kysymykset määräytyvät mitä todennäköisemmin esineen sijaintipaikan lain mukaan. Myös ajoneuvoihin perustettujen esinevakuuksien esineoikeudelliset kysymykset määräytyvät lähtökohtaisesti *lex rei sitae* mukaan. Näin ollen erityisesti luvuissa kaksi ja kolme tarkastelu keskittyy liikuteltavan irtaimen vakuuskäyttöön liittyviin ongelmiin yleisemmin, sillä tässä kohdin ei ole varsinaista syytä tehdä eroa ajoneuvojen ja muun irtaimen välillä.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan neljännessä luvussa. Tutkimuskysymykseen vastaaminen alkaa *lex registrationis* -säännön, sen nykytilan sekä sen kehittämistä koskevan keskustelun analysoimisella. Tämän jälkeen seuraa tutkimuksen varsinainen *de lege ferenda* -osio, jossa arvioidaan, miten lainvalintasääntöä tulisi kehittää ja tulisiko säännön kattaa raskaampien kuljetusvälineiden lisäksi myös ajoneuvot. Lisäksi arvioidaan *lex registrationis* -säännön kehittämiseltä odotettavia keskeisiä vaikutuksia. Tutkielman viimeisessä luvussa kootaan vielä yhteen keskeiset tutkimustulokset.

Ottaen huomioon, että tutkimuksen keskiössä on esineoikeudelliset lainvalintasäännöt ja niiden kehittäminen, kansallisten esinevakuusjärjestelmien erojen ja eroista aiheutuvien ongelmien kattava käsittely ei ole tässä tutkielmassa mitenkään mahdollista. Näitä käsitelläänkin tutkielmassa lähinnä havainnollistavien esimerkkien avulla. Tutkimuksessa tarkastelu ei kuitenkaan rajaudu vain tiettyyn esinevakuuslajiin. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että esinevakuudet eivät ole käsitteellisesti jäsenmaittain identtisiä. Lainvalintasäännöt eivät myöskään yleisesti ottaen ole esinevakuuslajeittain eriytyneitä.

²³ Schenk 2024, s. 492–493.

Rajaus liittyy myös *lex registrationis* -säännön kehittämistä koskevaan keskusteluun, jossa ei tavallisesti rajata tiettyä ajoneuvojen vakuuskäytön mahdollistavaa esinevakuuslajeja säännön soveltamisalan ulkopuolelle. Tarkastelun keskiössä on joka tapauksessa ilman hallinnan luovutusta perustettavat esinevakuusoikeudet, sillä keskeiset rajat ylittävät ongelmat liittyvät nimenomaan näihin esinevakuuksiin.²⁴ Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa tarkastelun keskiöön on noussut etenkin irtaimeen ilman hallinnan luovutusta perustettu panttioikeus, vakuusluovutus sekä omistuksenpidätys.²⁵ Tarkastelu rajautuu lisäksi pelkästään sopimusperusteisiin esinevakuuksiin.²⁶ Lisäksi selvyiden vuoksi esinevakuuksien käyttö käsittää tässä tutkielmassa vain tilanteet, jossa vakuudenantaja on velallisenä ja vakuudensaaja velkojana, ja jossa esinevakuus turvaa velkojan saatavaa.

Esineoikeudellisten lainvalintasääntöjen osalta on syytä mainita, että *lex registrationis* -sääntö ei ole lainvalintasääntöjenkään osalta ainoa oikeustieteellisessä keskustelussa tunnistettu vaihtoehto ongelmien ratkaisemiseksi. Muita sivullissuhteita koskeviin kysymyksiin ehdotettuja lainvalintasääntöjä on muun muassa vakuussopimuksen osapuolten tekemän lakiviittauksen mahdollisuus,²⁷ vakuudenantajan kotipaikan lain soveltuminen²⁸ ja vakuussopimukseen sovellettavan lain soveltuminen.²⁹ Muiden lainvalintasääntöjen kehittämissuhteiden kattava kriittinen tarkastelu ja arviointi ei ole tämän tutkielman laajuudessa kuitenkaan mielekäästä.

Vertailevat näkökulmat ovat tutkimuksessa keskiössä. Vertailukohteiden valintaan vaikuttaa ennen kaikkea lähdeaineiston saatavuus sekä kirjoittajan omat kielelliset rajoitteet. Kohdemaiden valinnalla pyritään kuvaamaan mahdollisimman kattavasti EU:n jäsenmaiden erilaisia ratkaisuja esinevakuuksien käytön rajat ylittäviin ongelmiin. EU:lla on globaalitakin kentältä katsottuna poikkeuksellinen mahdollisuus vaikuttaa esinevakuuksien käytön rajat ylittäviin ongelmiin.³⁰ Tarkastelu rajautuukin EU:n jäsenmaihin ja EU:n mahdollisuuksiin ongelmiin puuttumisessa. Tätä laajempi globaali tarkastelu ei ole tämän tutkielman laajuudessa mahdollista.

²⁴ Ks. Juutilainen 2018, s. 7; Buure-Hägglund 1978, s. 6–7.

²⁵ Ks. esim. Roth 2008, s. 39.

²⁶ Erotuksena esim. suoraan lakiin perustuvaan elinkeinonharjoittajan pidätysoikeuteen. Pidätysoikeudesta ks. esim. Hoppu – Hoppu 2016, s. 273.

²⁷ Ks. Ramaekers 2013, 207–208; Westrik – van der Weide 2011, s. 1–7; Polak 2006, s. 124–127.

²⁸ Ks. Juutilainen 2018, s. 281–286; Rammeskov Bang-Pedersen 2002, s. 606–619.

²⁹ Ks. Ramaekers 2013, s. 206.

³⁰ Juutilainen 2018, s. 24.

1.3 Tutkimusmetodi

Tutkimus asettuu oikeudenalajaottelua tarkastellessa pääasiassa kansainvälisen esineoikeuden ja kansainvälisen yksityisoikeuden alalle. Jokelan mukaan kansainvälisen yksityisoikeuden metodi on lähtökohdiltaan sama kuin muilla oikeudenaloilla. Oikeudenalan tutkimuksessa käytettäviä työvälineitä ohjaa hänen mukaansa kuitenkin erityisesti oikeudenalalle ominainen normiaineksen määrän vähyys.³¹ Tässä tutkimuksessa käytettäviä työvälineitä ohjaa ennen kaikkea tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus, eli esinevakuuksien käyttöön liittyviin ongelmiin puuttuminen lainvalintasääntöjä kehittämällä.

Keskiössä on tarkastella *lex registrationis* -säännön käytettävyyttä ratkaisuna rajat ylittäviin ongelmiin. Säännön kattava käyttöönotto edellyttäisi todennäköisesti uutta sääntelyä.³² Tulevaan sääntelyyn keskittyvää tutkimusta kutsutaan tyypillisesti *de lege ferenda* -tutkimukseksi erotuksena *de lege lata* -tutkimukselle, jonka keskiössä on voimassa oleva oikeus.³³ Leskisen mukaan *de lege ferenda* -tutkimuksen keskeisenä lähtökohtana on tavallisesti voimassa oleva oikeus, vaikka tutkimuksen tiedonintressi liittyikin tulevaisuuden sääntelyyn. Lähtökohtana *de lege ferenda* -tutkimukselle voi Leskisen mukaan toimia esimerkiksi oikeuden epäkoherenssi, toteutumattomuus lain ratiassa tai voimassa olevasta oikeudesta koettu epäoikeudenmukaisuus. Näiden epäkohtien tunnistaminen edellyttää Leskisen mukaan analyysia siitä, miten voimassa oleva oikeus toimii ja miten se ei toimi.³⁴ Leskisen tavoin myös Linna on kuvannut *de lege ferenda* -tutkimusta ongelmakeskeiseksi. Linnan mukaan tutkimuksen keskiössä on tietyn oikeudellisen ongelman löytäminen ja kyseiseen ongelmaan saatavilla olevien ratkaisuvaihtoehtojen kartoittaminen. Lisäksi Linnan mukaan tutkimuksen keskiössä on tietyt tavoitteet, keinot tavoitteeseen pääsemiseksi sekä näiden keinojen arviointi suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.³⁵

Ennen kuin voi kriittisesti arvioida lainvalintasääntöjen kehittämistä, on ymmärrettävä voimassa olevan oikeuden asettama ongelma. Lisäksi on keskeistä tietää, miten kyseiseen ongelmaan on pyritty vastaamaan. Voimassa olevan oikeuden analysoimisella voidaan myös havaita, onko lainvalintasääntöjen kehittämislle ylipäättään tarvetta vai onko ongelmiin jo

³¹ Jokela 1960, s. 83. Tämä pitää edelleen paikkansa etenkin juuri esineoikeudellisten kysymysten osalta.

³² Ramaekers 2013, s. 212. Ramaekers jättäisi EU:n lainsäädäntöelimen harkittavaksi, tulisiko *lex rei sitae* -säännön korvaavasta lainvalintasäännöstä säätää asetuksen vai direktiivin tasoisesti.

³³ Leskinen LM 2022, s. 1158.

³⁴ Leskinen LM 2022, s. 1169.

³⁵ Linna 1987, s. 9–10.

löydetty tyydyttäväksi katsottavia ratkaisuja. Oikeuden nykytilan selvittäminen tapahtuu pääosin lainopin metodilla ja tältä osin tutkimus onkin *de lege lata* -tutkimusta. Lainopin keskeisiksi tehtäviksi on oikeuskirjallisuudessa esitetty vallitsevien oikeusnormien systematisointi ja tulkinta.³⁶ Lainoppia käytetään tässä tutkimuksessa etenkin voimassa olevan oikeuden selvittämiseen, sillä kattavaa oikeusnormien systematisointia ei voida oikeudenalan normiaineuksen vähäisyyden vuoksi juurikaan suorittaa. Koulun mukaan lainvalintasääntöjä joudutaan usein etsimään kansainvälisen yksityisoikeuden periaatteista, koska lainvalintasäännöt eivät aina ole säädännäistä oikeutta. Tämän lisäksi julkaistua oikeuskäytäntöä on niukasti, ja tutkimuksella onkin hänen mukaansa ollut perinteisesti merkittävä rooli oikeudenalalla. Koulun mukaan pienemmissä oikeuskulttuureissa myös tutkimus on vähäistä, minkä vuoksi kansallinen lainvalintasääntö tai sen sisältö voi olla epäselvä.³⁷ Merkittävänä tutkielman lähdeaineistona voimassa olevan oikeuden osalta toimii säädännäisen oikeuden rinnalla oikeuskäytäntö ja -kirjallisuus.

Koulun mukaan kansainvälisen yksityisoikeuden on sanottu muistuttavan oikeusvertailua, koska oikeudenalalla ollaan tekemisissä useamman kuin yhden oikeusjärjestelmän kanssa. Erona on hänen mukaansa kuitenkin se, että oikeusvertailussa etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä oikeusjärjestelmien välillä, kun taas kansainvälisessä yksityisoikeudessa tutkimuksen keskiössä on sovellettava laki.³⁸ Tutkimus ei ole varsinaisesti oikeusvertailevaa, sillä tutkimuksessa ei vertailla oikeusjärjestelmiä rinnakkain etsien yksityiskohtaisesti järjestelmien välisiä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Vertailevat näkökulmat ovat joka tapauksessa tutkimuksen keskiössä, sillä tarkastelun ei ole kansainvälisen yksityisoikeuden luonteen ja tavoitteiden vuoksi mielekästä rajautua vain kotimaiseen oikeuteen.³⁹ Vieraiden oikeusjärjestysten tarkastelu on nähty hyödylliseksi myös *de lege feranda* -tutkimuksessa, sillä vieraista oikeusjärjestyksistä on mahdollista löytää ideoita ja inspiraatiota oikeuden kehittämiseen.⁴⁰ Vertailevilla näkökulmilla on mahdollista tehdä havaintoja tässä tutkielmassa etenkin myös siitä, millaisella tasolla lainvalintasääntöjä tulisi kehittää.

³⁶ Aarnio 1978, s. 52.

³⁷ Koulun 2005b, s. 9.

³⁸ Koulun 2005b, s. 8.

³⁹ Ks. Buure-Hägglund 1978, s. 8. Buure-Hägglundin mukaan kansainvälisen yksityisoikeuden tärkeimpiin periaatteisiin kuuluu se, että samanlaiset kansainvälisluontoiset asiat ratkaistaisiin samalla tavalla oikeuspaikasta riippumatta, minkä vuoksi on keskeistä ottaa huomioon muissa maissa omaksutut kansainvälisen yksityisoikeuden periaatteet. Tältä osin on kuitenkin merkityksellistä todeta, että tässä tutkielmassa keskiössä on etenkin ylikansalliseen (eurooppalaiseen) sääntelyyn perustuva lainvalintasääntöjen kehittäminen.

⁴⁰ Linna 1987, s. 183–184.

2 Esinevakuusjärjestelmien eroista aiheutuvat ongelmat valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa

2.1 Esinevakuus vakuusvelkojan saatavaa turvaavana instrumenttina

Ei ole epätavanomaista, että yritys tai yksityishenkilö joutuu turvautumaan velkarahoitukseen esimerkiksi yritystoiminnan kiireellisten investointien tai yksityistalouden suurempien menojen rahoittamiseksi. Tällaisessa rahoituksessa luotonantajavelkojalle syntyy luotonantoon perustuva saaminen luottoa saaneelta velalliselta. Velalliselle puolestaan syntyy velvoite suorittaa velka sovitun mukaisesti velkojalle takaisin. Mikäli velallinen ei kykene suorittamaan velkaa sovitun mukaisesti takaisin, velkoja voi turvautua lain mahdollistamiin oikeuskeinoihin saamisoikeutensa turvaamiseksi. Tällaisista oikeussuojakeinoista tavanomaisimmat ovat ulosmittauksen tai velallisen konkurssiin hakeminen.

Jos velallinen esimerkiksi asetetaan konkurssiin ja velallisella on useampia velkojia, tulee ratkaista velkojien konkurssisaatavien keskinäinen etusijajärjestys. Tässä suhteessa tärkeä periaate on samanlaisessa asemassa olevien velkojien yhdenmukaisen kohtelun periaate. Tällainen *pari passu* -periaate on omaksuttu useimmissa Euroopan maiden oikeuksissa.⁴¹ Esinevakuuden hankkimalla velkoja voi pyrkiä ennakolta suojautumaan velallisen maksukyvyttömyyttä tai -haluttomuutta vastaan.⁴² Tämä ennakolta suojautuminen perustuu yksinkertaistettuna siihen, että perustettu esinevakuus tuottaa paremman oikeuden tietyn vakuudeksi yksilöidyn vakuuskohteen tai -kohteiden taloudelliseen arvoon suhteessa velallisen muihin velkojiin.⁴³ Esinevakuusvelkojan asema on näin turvatumpi verrattuna potentiaalisesti maksukyvyttömän- tai haluttoman velallisen vakuudettomiin velkojiin, joiden asema määräytyy *pari passu* -periaatteen mukaisesti.⁴⁴ Esinevakuus voidaan perustaa joko erillisellä sopimuksella tai se voi olla esimerkiksi luottosopimuksen ehtona tai ehtoina.⁴⁵

Voi perustellusti kysyä, minkä vuoksi eri oikeusjärjestelmät mahdollistavat poikkeamisen *pari passu* -periaatteesta, sillä periaatteesta poikkeaminen johtaa velkojien epätasa-arvoiseen

⁴¹ Ks. esim. Dirix 2006, s. 70–75. Suomessa kyseistä periaatetta ilmentää velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (VMJL, 1578/1992) 2 §, jonka perusteella velkojilla on yhtäläinen oikeus saada maksu jaettavista varoista saataviensa suuruuden mukaisessa suhteessa, mikäli pakkotäytäntöönpanossa jaettavat varat eivät riitä kaikkien velkojien saatavien maksamiseen.

⁴² Tammi-Salminen 2015, s. 1.

⁴³ Tammi-Salminen 2015, s. 10; Dirix 2006, s. 69; Buure-Hägglund 1978, s. 5.

⁴⁴ Juutilainen LM 2011, s. 23.

⁴⁵ Juutilainen 2018, s. 7.

asemaan esimerkiksi juuri konkurssivelallisen varojen jaossa. Vakuuksien käyttöä onkin kritisoitu etenkin sen epäreiluidesta esimerkiksi vahingonkorvausvelkojia ja sellaisia velkojia kohtaan, joilla ei ole ollut tietoa vakuuden perustamisesta.⁴⁶ Esinevakuuksien hyväksyttävyyttä argumentoidaan lähes poikkeuksetta niiden vaikutuksilla luotonantoon ja luoton hintaan, sillä luotonantajan saatavaa turvaava esinevakuus vähentää luotonantoon liittyvää riskiä.⁴⁷ Onkin esitetty, että ilman vakuuksia ei olisi myöskään luottoa.⁴⁸

2.2 Sivullissuojaa koskevien normien pakottava luonne

Esinevakuuksiin liittyvissä sivullissuojakysymyksissä tulee erottaa toisistaan sopijaosapuolten keskinäinen suhde sekä näiden osapuolten suhde kolmansiin tahoihin. Sopijaosapuolien oikeussuhteen määräytymisen kannalta keskeinen periaate on sopimusvapaus. Tämä sopimusvapaus koskee kuitenkin lähtökohtaisesti vain sopijaosapuolten keskinäistä suhdetta, ja oikeusjärjestelmät pääasiallisesti rajoittavat sopijapuolten mahdollisuutta sopia sitovasti kolmansien oikeuksista.⁴⁹ Esineoikeuden alalla nämä rajoitukset liittyvät erityisesti siihen, että osapuolet eivät voi sopia oikeuksien sivullisittomuuden määräytymisestä.⁵⁰ Tietty esineoikeus voikin saada suojaa sivullisia vastaan lähtökohtaisesti vain tiettyjen ulkonaisten edellytysten täytyessä.⁵¹

Sivullissuojaa koskevien normien pakottava luonne ilmentyy eri tavoin eri EU:n jäsenmaiden oikeusjärjestelmissä. Erityisesti mannereurooppalaisissa oikeusjärjestelmissä keskeiseksi on muodostunut niin sanottu *numerus clausus* -periaate eli esineoikeudellinen tyyppipakko, jonka perusajatuksen mukaan osapuolet voivat perustaa vain tiettyjä ja tietyn sisältöisiä ennalta määriteltyjä oikeusjärjestelmän tuntemia esineoikeuksia.⁵² Periaate johtaa käytännössä siihen, että mikäli tietty oikeus ei täytä jollekin oikeusjärjestelmän tunnistamalle esineoikeudelle asetettuja kriteerejä, kyseistä oikeutta ei tunnisteta esineoikeudeksi lainkaan. Näin osapuolet eivät voi perustaa eikä turvautua oikeusjärjestelmän näkökulmasta vieraisiin esineoikeuksiin.⁵³ *Numerus clausus* rajaa myös käytettävissä olevien esinevakuuksien

⁴⁶ Ks. esim. Dirix 2006, s. 80; LoPucki 1994, s. 1887–1965.

⁴⁷ Ks. esim. Juutilainen 2018, s. 9; Havansi 1992, s. 98.

⁴⁸ Dirix 2006, s. 81.

⁴⁹ Kartio 1991, s. 40. Kartion mukaan sopimus kolmannen hyväksi on lähtökohtaisesti sallittu. Kolmannelle ei kuitenkaan voida asettaa velvollisuuksia eikä tälle kuuluvia oikeuksia voida sopimuksella rajoittaa.

⁵⁰ Annola ym. 2012, s. 737–738; Kartio 1991, s. 41.

⁵¹ Annola ym. 2012, s. 738.

⁵² Ks. esim. Ramaekers 2013, s. 13; Akkermans 2008, s. 6–7; Tammi-Salminen 2005, s. 352; Buure-Hägglund 1978, s. 12.

⁵³ von Bar – Drobnig 2004, s. 320.

määrää.⁵⁴ Periaate siis suoraan rajoittaa vakuussopimuksen osapuolten mahdollisuutta perustaa oikeusjärjestelmän kannalta vieraita esinevakuusoikeuksia. Pohjoismaisessa keskustelussa *numerus clausus* -periaate on jokseenkin menettänyt merkitystään.⁵⁵

Normien pakottava luonne ei ilmene pelkästään siinä, minkälaisia esinevakuuksia on mahdollista perustaa kansallisen *numerus clausuksen* rajoissa. Tämä pakottava luonne näyttäytyy myös esinevakuuksilta vaadittavilta sivullisittomuuden edellytyksiltä. Nämä edellytykset liittyvät tavallisesti esinevakuuksien tietyn asteiseen julkisuuteen ja yksilöitävyyteen. Mikäli nämä edellytykset eivät täyty, esinevakuudet eivät saa kollisiotilanteessa sivullisuojaajaa. Julkisuus- ja yksilöitävyysvaatimusten suhde *numerus clausukseen* on kaksijakoinen. Ensinnäkin esimerkiksi tiettyjen julkisuusvaatimusten täyttyminen voi olla edellytys, että esinevakuus katsotaan ylipäätään esineoikeudeksi. Toisaalta vieras esineoikeus voi ”mahtua” kansalliseen *numerus clausukseen*, vaikka sen sivullisittomuus evättäisiinkin tiettyjen sivullisittomuuden edellytysten puuttumisen vuoksi.⁵⁶

EU:n jäsenmaiden esinevakuuksia koskevat sääntelyt rakentuvat jokseenkin erilaisille lähtökohdille esimerkiksi juuri *numerus clausus* -periaatteen osalta. Lisäksi suuria eroja liittyy sivullisuojaajalle asetetuille edellytyksille. Keskeistä on ymmärtää, että seuraavaksi alaluvussa 2.3 käsiteltävät esinevakuusjärjestelmien erot aiheuttavat ongelmia juuri sen vuoksi, että esineoikeudellinen sääntely on pakottavan luonteista sääntelyä, josta ei voi sopimuksin poiketa. Esineoikeudellisia oikeussuhteita koskevien normien pakottava luonne onkin nähty keskeisenä osana valtion rajat ylittäviä ongelmia.⁵⁷ Esimerkiksi Polak on todennut, etteivät esinevakuuksien tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät ongelmat liity niinkään pelkkiin EU:n jäsenmaiden esineoikeudellisten normien eroihin. Hänen mukaansa ongelmat liittyvät kansallisesti kehittyneiden esineoikeudellisten normien pakottavaan luonteeseen. Tältä osin hän nostaa keskiöön myös juuri *numerus clausus* -periaatteen.⁵⁸

⁵⁴ Verstijlen 2006, s. 21–22.

⁵⁵ Ks. Kartio 1991, s. 6–8. Kartion mukaan Suomen oikeudessa ei ole suljettua ja tyhjentävää perustettavissa olevien esineoikeuksien luetteloa, vaan uudentyypisiä esineoikeuksia syntyy yhteiskunnallisten ja taloudellisten muutosten vaikutuksesta. Ks. Tammi-Salminen 2005, s. 353–355. Tammi-Salmisen mukaan tyyppipakkoajattelu näyttää pohjoismaisessa oikeustieteellisessä keskustelussa vanhanaikaiselta. Toisaalta hän näkee, että suhtautuminen periaatteeseen ei ole niin kaksijakoinen, jos tarkastellaan oikeuksien sivullisittomuutta muodollisen *numerus clausus* -periaatteen olemassaolon sijaan. Tammi-Salmisen mukaan *numerus clausus* -periaatetta noudatetaan todellisuudessa tavalla taikka toisella laajasti Euroopan alueella.

⁵⁶ Ks. Kessedjian 2001, s. 172.

⁵⁷ Roth 2008, s. 54–55; Kieninger ERPL 1996, s. 47–48.

⁵⁸ Polak 2006, s. 127.

2.3 Esinevakuusjärjestelmien kansalliset erot

Esineoikeus on tunnistettu korostuneen kansalliseksi oikeudenalaksi, joka on kehittynyt pitkään ilman ulkoisen oikeuden vaikutteita.⁵⁹ EU on antanut sääntelyä, joka on ainakin jollain tasolla myös esineoikeudellista.⁶⁰ Kattavaa esineoikeutta harmonisoivaa sääntelyä ei ole kuitenkaan annettu, vaikka järjestelmien yhtenäistämiseen tähtäviä hankkeita onkin toisinaan ollut esillä.⁶¹ Jäsenmaiden esineoikeusjärjestelmien eroavaisuudet näyttäytyvät myös esinevakuuksia koskevissa normeissa.⁶² Esinevakuuksiin liittyvien normien keskeiset erot näyttäytyvät etenkin julkisuus- ja yksilöitävyysvaatimuksissa. Julkisuusvaatimuksella tarkoitetaan sitä, että esinevakuusoikeuden sivullisittovuudelta edellytetään jonkinlaista julkivarmistusta, jolla tehdään esinevakuus ulkopuolisten tahojen havaittavaksi.⁶³ Irtaimien esineiden osalta keskeiset julkivarmistuskeinot ovat hallinnan luovutus sekä kirjaaminen.⁶⁴ Yksilöitävyydellä tarkoitetaan sitä, että varallisuusosoikeuden sekä oikeuden kohteen tulisi olla sivullisittovuutta saadakseen riittävän täsmällisesti yksilöity.⁶⁵ Seuraavaksi nostetaan joitakin havaintoja Suomen suhtautumisesta näihin vaatimuksiin, jonka pohjalta tehdään vertailuja.

Suomessa irtaimen kohdistuvan panttioikeuden perustaminen edellyttää lähtökohtaisesti vakuusesineen hallinnan luovutusta, minkä vuoksi ajoneuvoon on mahdollista perustaa vain käteispanntaus. Kiinnitys ei ole tavanomaisen henkilö- ja pakettiauton kohdalla mahdollinen, sillä ne eivät kuulu autokiinnityslain (810/1972) soveltumisalaan.⁶⁶ Näin ollen ainoiksi ilman hallinnan luovutusta perustettaviksi esinevakuuksiksi yksittäisen ajoneuvon osalta jää rahoitusleasing ja myyjän hyväksi sovittu omistuksenpidätysehto. Sivullisittovuutta saadakseen omistuksenpidätysehdosta tulee Suomen oikeuden mukaan sopia selvästi kaupan yhteydessä ennen kuin myyty esine on tullut ostajan hallintaan, vakuuskohteen on oltava riittävän yksilöity objekti ja ehtoa tulee käyttää myyjän kauppahintasaatavan tai myyjän myytyä esinettä koskevien toimien perusteella syntyneiden saatavien vakuutena.⁶⁷

Julkisuusvaatimuksien erot näyttäytyvät selvimmin panttioikeuksien ja vastaavien oikeuksien kohdalla. Suomen oikeus asettaa selvästi jyrkät julkisuusvaatimukset rasitusvakuuksille.

⁵⁹ Polak 2006, s. 127; Verstijlen 2006, s. 17–18.

⁶⁰ Ks. esim. Ramaekers 2013, s. 2; Verstijlen 2006, s. 32–33.

⁶¹ Ks. erit. von Bar – Clive – Schulte-Nölke 2009, s. 447–499.

⁶² Dirix 2006, s. 69.

⁶³ Tammi-Salminen 2015, s. 117.

⁶⁴ Juutilainen LM 2011, s. 24–25.

⁶⁵ Tammi-Salminen 2015, s. 111.

⁶⁶ Tepora ym. 2016, s. 59.

⁶⁷ Tepora 2022, s. 68–70.

Esimerkiksi Saksan oikeus sen sijaan mahdollistaa vakuusluovutuksen, jossa vakuudenantaja siirtää vakuusesineen omistusoikeuden velkojalle. Velkoja saa epäsuoran hallinnan vakuusesineeseen, mutta vakuudenantaja säilyttää esineen tosiasiallisen hallinnan.

Vakuusvelkojan tulee siirtää omistusoikeus takaisin vakuudenantajalle, kun vakuudella turvattu saatava on suoritettu. Vakuusluovutus ei vaadi minkäänlaista julkistusta kuten rekisteröintiä.⁶⁸ Sen sijaan Itävallassa tällainen vakuusluovutus edellyttää esineen hallinnan luovutusta.⁶⁹ Myös Ranskan Code Civilin artikla 2348 mahdollistaa vakuusluovutuksen, mutta sen käyttöä rajaa sen lähes olematon suoja insolvenssissa.⁷⁰ Ranskan Code Civilin artikla 2238 kuitenkin mahdollistaa hallinnattoman panttioikeuden perustamisen. Sivullissitovuutta saadakseen panttioikeus tulee rekisteröidä julkiseen rekisteriin.⁷¹

Julkisuusvaatimuksien lisäksi eroja liittyy yksilöitävyyteen. Eroja voi hyvin kuvailla vertailemalla suomalaista ja saksalaista omistuksenpidätysehtoa. Toisin kuin Suomessa, Saksan oikeus mahdollistaa tehostetun omistuksenpidätysehdon, joka ei rajaudu pelkkään kauppahintasaatavaan, vaan ulottuu myös kaikkiin muihin liikesuhteesta johtuviin saataviin tai jopa kaikkiin ostajan velkoihin vakuudenhaltijan kanssa samaan konserniin kuuluville yhtiöille.⁷² Saksan oikeus tuntee myös laajennetun omistuksenpidätysehdon, joka mahdollistaa omistuksenpidätysehdon alaisen esineen jälleenmyynnin. Ehdon alaisen esineen myynnistä aiheutuvat saatavat toimivat myynnin jälkeen alkuperäisen myyjän vakuutena, eli käytännössä asiassa tapahtuu saatavan panttaus.⁷³

2.4 Esineoikeudellinen lainvalinta

2.4.1 Esineoikeudellinen lainvalinta osana kansainvälistä yksityisoikeutta

Kansainvälisen yksityisoikeuden tarkoituksena on kertoa, mitä lakia sovelletaan oikeussuhteeseen, jossa on jonkinlainen kansainvälinen kytkentä.⁷⁴ Klamín & Kuisman mukaan lainvalintasääntöjen avulla lainsoveltaja voi selvittää yksittäistapauksessa käsillä olevaan aineellisoikeudelliseen asiaan sovellettavan lain (*lex causae*). Nämä lainvalintasäännöt voivat viitata joko tuomioistuinaan omaan lakiin (*lex fori*) taikka jonkun

⁶⁸ Brinkmann 2016, s. 340–341; Jäkel 2001, s. 99–100.

⁶⁹ OGH 3 Ob 249/18s; Roth 2008, s. 57.

⁷⁰ Riffard 2016, s. 377–380.

⁷¹ Ks. myös Riffard 2016, s. 377–378.

⁷² Jäkel 2001, s. 102; Rutgers 1999, s. 46–47.

⁷³ Jäkel 2001, s. 102–103.

⁷⁴ Koulu 2005b, s. 3–4.

muun maan lakiin. *Lex causae* voi näin ollen olla joko sama tai eri kuin *lex fori* riippuen lainvalintasäännön sisällöstä.⁷⁵

Lainvalintasääntöjä kutsutaan tavallisesti myös liittymäsäännöiksi. Kansainvälisen yksityisoikeuden teoriassa lainvalintasääntöjen rakennetta kuvataan eri tavoin. Koulun mukaan lainvalintasäännöt jakautuvat rakenteellisesti viittaus- ja seuraamusosaan. Viittausosa kertoo säännön oman soveltumisalan, eli millaiseen kansainvälisen liittymän omaavaan oikeussuhteeseen kyseistä sääntöä sovelletaan. Seuraamusosa taas kertoo, minkä maan laki tulee sovellettavaksi viittausosan ilmoittamaan oikeussuhteeseen. Lainvalintasäännöt siis yksinkertaisesti kertovat, mikä laki soveltuu tietyn tai tiettyjen oikeustositseikkojen vallitessa.⁷⁶ Lainvalintasääntö ei siis ratkaise yksittäistapauksessa asian aineellisoikeudellista kysymystä. Se kertoo vain lain, jonka perusteella tämä aineellisoikeudellinen kysymys tulisi asiassa ratkaista.

Lainvalintasäännön viittausosa kertoo, millaiseen oikeussuhteeseen sääntöä sovelletaan. Tämän vuoksi lainsoveltajan tulee tietää, minkälainen oikeussuhde ylipäättään on kyseessä. Oikeussuhteen selvittäminen tapahtuu kvalifikaation eli luonnehdinnan kautta, jossa annetaan merkityssisältö liityntänormin varsinaiselle tunnusmerkistölle.⁷⁷ Kvalifikaatiolla siis selviää, onko oikeussuhde esimerkiksi esineoikeudellinen vai velvoiteoikeudellinen.⁷⁸ Tällä on tietysti ratkaiseva merkitys lainvalinnan lopputuloksen kannalta, sillä esimerkiksi juuri esineoikeudellisiin ja velvoiteoikeudellisiin kysymyksiin soveltuvat omat lainvalintasääntönsä.⁷⁹ Kvalifikaatioon liittyy oma problematiikkansa sen suhteen, minkä oikeusjärjestyksen mukaan kvalifikaation tulisi tapahtua.⁸⁰ Asiasta on eriäviä mielipiteitä, mutta vallitsevan kannan mukaan kvalifikaatio tapahtuu *lex forin* mukaan.⁸¹

Pohjoismaissa esineoikeudelliset kysymykset ymmärretään lainvalinnan kontekstissa varallisuusosoikeuksien vaihdantaan ja vakuuskäyttöön liittyviksi sivullissuojakysymyksiksi.⁸² Esineoikeudellisia kysymyksiä koskevaa lainvalintaa on suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa jo jonkin aikaa kutsuttu esineoikeudelliseksi lainvalinnaksi ja se on liitetty laajemmin myös

⁷⁵ Klami – Kuisma 2000, s. 18–19.

⁷⁶ Koulun 2005b, s. 16–17.

⁷⁷ Klami – Kuisma 2000, s. 65.

⁷⁸ Alanen 1965, s. 220.

⁷⁹ Ks. esim. Akkermans – Ramaekers 2012, s. 5.

⁸⁰ Juutilainen 2005, s. 53; Klami – Kuisma 2000, s. 65–72.

⁸¹ van Erp 2016, s. 66; Akkermans – Ramaekers 2012 s. 9, 11, 13–14; Juutilainen 2005, s. 53; Klami – Kuisma 2000, s. 65–67. Kvalifikaatiosta ja siihen liittyvistä tulkintakysymyksistä laajemmin ks. Jokela 1960, s. 161–213.

⁸² Tieteen termipankki: Esineoikeudellinen lainvalinta.

osaksi kansainvälisen esineoikeuden alaa, jonka keskeinen osa esineoikeudellisen lainvalinnan ohella on ylikansallinen esineoikeudellisia suhteita koskeva sääntely.⁸³ Koulun mukaan kansainvälisen esineoikeudellisen tutkimuksen alaan sijoittuu sellaiset subjektiiviset esineoikeudet ja sivullissuhteet, joilla on kansainvälinen liittymä. Hän näkee kansainvälisen esineoikeuden tutkimuksen eritoten kansainvälisiä sivullissuhteita koskevaksi tutkimukseksi.⁸⁴

Juutilaisen mukaan sivullissuhteita koskevat kysymykset voivat päätyä kahdella eri tavalla esinestatuutin alaan. Ensinnäkin esineoikeudelliset kysymykset voidaan määritellä juuri sivullissuhteissa esiintyviksi kysymyksiksi, jolloin sopimussuhteessa tai muussa asianosaissuhteessa esiintyvät kysymykset rajataan esinestatuutin soveltamisalan ulkopuolelle. Toisena vaihtoehtona on määritellä esineoikeudet oikeuksina kaikkia henkilötahoja vastaan, jolloin sopimussuhteessa tai muussa asianosaissuhteessa esiintyviä kysymyksiä ei tarvitse rajata esinestatuutin ulkopuolelle.⁸⁵ Edellä esitetty huomioiden tässä tutkielmassa esineoikeudellisiin kysymyksiin viitataan nimenomaan esineoikeudellisina tai sivullissuhteita koskevinä kysymyksinä. Tällaisia suhteita koskevaa lainvalintaa kutsutaan selvyuden vuoksi esineoikeudelliseksi lainvalinnaksi.

Mikäli esinevakuusjärjestelmien välillä ei olisi minkäänlaisia eroja, esineoikeudellisella lainvalinnalla ei olisi juurikaan käytännön merkitystä, sillä esineoikeudellinen kysymys ratkaistaisiin saman sisältöistä oikeutta soveltaen lainvalinnasta huolimatta.⁸⁶ Kuten aiemmin on näytetty, esinevakuuksia koskevat normit ovat kuitenkin maittain keskenään eroavaisia. Tämä huomioiden esineoikeudelliselle lainvalinnalle voidaan Juutilaisen mukaan hahmottaa tiettyjä käytännöllisiä tehtäviä. Ensinnäkin sivullissuhteita koskevaa lainvalintaa tarvitaan ratkaisemaan esinevakuusjärjestelmien eroista johtuvia riitoja. Toisekseen sivullissuhteita koskevat lainvalintasäännöt voivat luoda tiettyä ennakoitavuutta, kun esimerkiksi vakuusjärjestelyn osapuolet voivat ennakkollisesti tietää vakuusjärjestelyn esineoikeudellisiin kysymyksiin sovellettavan lain.⁸⁷

Osapuolten valintaan perustuva lainvalinta on nykyään tärkeässä roolissa kansainvälisen yksityisoikeuden alalla. Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista annetun Rooma I -

⁸³ Juutilainen LM 2023, s. 1037.

⁸⁴ Koulun 2005a, s. 45.

⁸⁵ Juutilainen 2009, s. 114.

⁸⁶ Vrt. Deschamps 2008, s. 288.

⁸⁷ Juutilainen LM 2023, s. 1037–1038.

asetuksen⁸⁸ 3(1) artiklan mukaan ”*sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jonka osapuolet ovat valinneet.*” Osapuolten valintaan perustuvaa lainvalintaa kutsutaan lakiviittaukseksi. Kansainvälisten esineoikeudellisten oikeussuhteiden osalta lakiviittaus ei ole lähtökohtaisesti sallittu ja lakiviittauksella on katsottu olevan sitova vaikutus ainoastaan sopimuksen osapuolten välisessä suhteessa.⁸⁹ Näin ollen esimerkiksi ruotsalainen luotonsaaja ja tanskalainen luotonantaja voisivat sopia heidän väliseen sopimukseensa sovellettavan lain. He eivät kuitenkaan voi sivullisia sitovasti sopia, että luotonantajalle perustettuun esinevakuuteen liittyvät esineoikeudelliset aspektit määräytyvät Suomen lain mukaan.

Tämä peruslähtökohta muodostuu jo siitä, että vastaukset esineoikeudellisiin kysymyksiin määräytyvät vakiintuneesti esineen sijaintipaikan lain mukaan.⁹⁰ Lakiviittauksen poissulkemisella on myös selkeä yhteys aiemmin käsiteltyyn sivullissuojanormien pakottavaan luonteeseen. Koska sivullissuojanormit ovat luonteeltaan pakottavia, niistä ei voida poiketa osapuolten lakiviittauksella. Lakiviittauksen mahdollisuuden poissulkemista on perusteltu myös sillä, että kolmansilla tahoilla voisi lakiviittauksen myötä olla vaikeuksia selvittää esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuvan lain sisällön.⁹¹

Kansainvälinen yksityisoikeus on nimestään huolimatta kansallista oikeutta. Siihen, missä määrin kansainvälisen yksityisoikeuden sääntely on kansallista alkuperää, vaikuttaa EU:n alueella ennen kaikkea EU:n sääntely kansainvälisen yksityisoikeuden alalla. EU on antanut merkittävää sääntelyä erityisesti sopimusvelvoitteisiin,⁹² sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin⁹³ sekä tuomioistuimen toimivaltaan ja tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettavasta laista.⁹⁴ Esineoikeudellisesta lainvalinnasta ei ole kuitenkaan kattavaa EU:n tasoista tai muuta ylikansallista sääntelyä.⁹⁵ Esineoikeudellisia kysymyksiä koskevat lainvalintasäännöt ovatkin pitkälti kansallista alkuperää, ja ne ovat

⁸⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2008, sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I).

⁸⁹ Ks. esim. Bogdan – Maunsbach 2022, s. 85; Westrik – van der Weide 2011, s. 1–7; Polak 2006, s. 124. Lakiviittaus on katsottu sallituksi esimerkiksi eräissä *res in transitu* -tilanteissa, ks. tästä Roth 2008, s. 39.

⁹⁰ Westrik –van der Weide 2011, s. 2.

⁹¹ Ramaekers 2013, s. 207.

⁹² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 593/2008, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2008, sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I).

⁹³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 864/2007, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007, sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma II).

⁹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1215/2012, annettu 12 päivänä joulukuuta 2012, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (uudelleenlaadittu).

⁹⁵ EU:n hajanaisesta sääntelystä ”esineoikeudellisen lainvalinnan” alalla ks. esim. Schenk 2024, s. 492 lähteineen.

myös kehittyneet keskenään jokseenkin eroavaisiksi. Niiden sisällöt ja soveltumisalajat saattavat olla myös epäselviä.

Rajat ylittävät ongelmat realisoituvat tavallisesti maksukyvyttömyysmenettelyissä. Siksi selvyyden vuoksi todettakoon, ettei myöskään EU:n maksukyvyttömyysasetus⁹⁶ (MKA) sääntele esineoikeudellisesta lainvalinnasta. MKA 7(2) artiklan b kohdan mukaan maksukyvyttömyysmenettelyn piiriin kuuluva omaisuus määräytyy menettelyn aloitusvaltion lain mukaan. Koulu on tulkinnut asetuksessa tarkoitetun menettelyn aloitusvaltion lain määrittelevän vain sen, mikä osuus velallisen omaisuudesta kuuluu menettelyyn, eikä velallisen omaisuuden ulottuvuutta suhteessa sivullisiin, joka ei ole konkurssi- vaan siviilioikeudellinen kysymys.⁹⁷

MKA 8 artiklan mukaan ”maksukyvyttömyysmenettelyn alkaminen ei vaikuta velkojan tai sivullisen esineoikeuteen, joka kohdistuu menettelyn alkaessa toisen jäsenvaltion alueella sijaitsevaan velallisen omaisuuteen.” Koulu on katsonut MKA 7(2) artiklan b kohtaa koskevan päätelmänsä olevan perustettavissa myös MKA 8 artiklaan. Hänen mukaansa MKA 8 artikla rajaa sivullisen esineoikeuden päämenettelyn ulkopuolelle, jolloin sivullisen esineoikeus saatetaan siis ratkaista myös eri maan kuin konkurssimaan lain mukaan.⁹⁸ Tämä ilmenee myös MKA perustelukappaleesta 68, jonka mukaan ”Menettelyn aloitusvaltion laista on erityistä tarvetta poiketa esineoikeuksien osalta ... Esineoikeuksien perustamisen, pätevyyden ja ulottuvuuden olisi ... yleensä määrädyttävä esineoikeuden kohteen sijaintivaltion lain (*lex situs*) mukaan.” MKA 10 artiklan mukaan menettelyn alkaminen ei vaikuta myyjän omistuksenpidätysehtoon perustuviin oikeuksiin, jos omaisuus sijaitsi menettelyn alkaessa toisessa jäsenmassa. Tutkimuksessa on todettu jokseenkin samoin perustein kuin artiklan 8 osalta, ettei MKA 10 artiklalla ole vaikutusta esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuvaan lakiin.⁹⁹

2.4.2 Lex rei sitae -sääntö esineoikeudellisen lainvalinnan perussääntönä

Kiinteän omaisuuden esineoikeudellisiin kysymyksiin on sovellettu kautta aikojen kiinteistön sijaintimaan lakia. Irtaimen omaisuuden osalta esineoikeudet määräytyivät kuitenkin pitkään

⁹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/848, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, maksukyvyttömyysmenettelyistä (uudelleenlaadittu).

⁹⁷ Koulu 2002, s. 152–153. Artiklan kohdan soveltumisalasta ks. myös Snowden 2022, s. 251.

⁹⁸ Koulu 2002, s. 153.

⁹⁹ Juutilainen 2005, s. 43; Koulu 2002, s. 240–244.

mobilia sequuntur personam -periaatteen nojalla, eli irtaimen omaisuuteen liittyvät kysymykset ratkaistiin esineen sijaintipaikan lain sijasta esineen omistajan tai haltijan kotipaikan lain mukaan.¹⁰⁰ Buure-Hägglundin mukaan esineen sijaintipaikan lain soveltumisen läpimurto irtaimen omaisuuden osalta oli seurausta Savignyn opeista siitä, että jokaisella oikeussuhteellansa oli oma sijaintinsa (*sitz*) jossakin oikeusjärjestyksessä. Esineoikeudellisten suhteiden osalta tämä määräytyi kiinteän sekä irtaimen osalta esineen fyysisen sijainnin mukaan. Savignyn oppien mukaan sääntö on oikeutettu, koska esineoikeuden subjekti alistui vapaaehtoisesti esineen sijaintipaikan normien alle.¹⁰¹ Savignyn perustelu on katsottu virheelliseksi siltä osin, että esineen sijainti ei määräydy aina esineoikeuden haltijan tahtoon perustuen.¹⁰²

Nykyään yleismaailmallisena pääsääntönä on se, että esineoikeudelliset kysymykset ratkaistaan esineen sijaintipaikan lain mukaan tekemättä eroa kiinteän ja irtaimen välillä.¹⁰³ Vaikka sääntöä ei ole kodifioitu missään kansainvälisessä instrumentissa, sen käytöstä on Ruppin mukaan laaja yhteisymmärrys EU:n jäsenmaiden kesken.¹⁰⁴ Sääntö voi olla voimassa myös lakiin kirjaamattomana oikeusperiaatteen tasolla. Vaikka *lex rei sitae* -sääntö onkin esineoikeudellisen lainvalinnan pääsääntö, jotkut EU:n jäsenmaat ovat omaksuneet lainvalintasääntöjä erityisesti tiettyjen kuljetusvälineiden sekä kuljetuksessa olevien esineiden osalta.¹⁰⁵ Ajoneuvot ovat esineoikeudellisissa kysymyksissä kuitenkin joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta *lex rei sitae* -säännön alaisia.

Lex rei sitae -säännön soveltumista esineoikeudellisiin kysymyksiin on perusteltu erityisesti kansallisilla julkisuusvaatimuksilla ja kolmannen suojaamisella.¹⁰⁶ Kolmannen suojaaminen viittaa tässä siihen, että kolmansien tahojen pitäisi pystyä luottamaan siihen, että tietyn maan alueella olevaan esineeseen kohdistuviin esineoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan kyseisen sijaintipaikan lakia. Buure-Hägglundin mukaan ”*Tertius perustaa toiminnassaan arvionsa esineen hallintasuhteisiin, mahdollisiin rekisteröintimerkintöihin ja muihin sellaisiin ulkoisiin seikkoihin, jotka välittävät ulkopuolisille tietoa esineeseen kohdistuvista oikeuksista.*

¹⁰⁰ Esko 1998a, s. 93; Buure-Hägglund 1978, s. 34; Alanen 1965, s. 220–221.

¹⁰¹ Buure-Hägglund 1978, s. 34–35. Ks. myös Akkermans – Ramaekers 2012, s. 3–4.

¹⁰² Juutilainen 2005, s. 54–55.

¹⁰³ Ks. esim. Juutilainen 2018, s. 13; Kreuzer 2008, s. 298; Bridge 2001, s. 125–126; Drobnič 2001, s. 148–149; Klami – Kuisma 2000, s. 109–110. Ks. myös Alanen 1965, s. 221. Alasen mukaan *lex rei sitae* -sääntöä ei kuitenkaan sovelleta, kun kyse ei ole varsinaisesta esineoikeudesta, vaan oikeudesta johonkin varallisuusmassaan, kuten kuolleen henkilön jäämistöön.

¹⁰⁴ Rupp EPLJ 2018, s. 268.

¹⁰⁵ Kreuzer 2008, s. 298–299.

¹⁰⁶ Ks. esim. Cuniberti 2024, s. 478–479; Akkermans – Ramaekers 2012, s. 10; Kessedjian 2001, s. 164.

Julkisuusperiaatteen vaatimukset toteutuvat siten, että esinevakuuden tehokkuutta arvostellaan esineen sijaintipaikan lain mukaan.”¹⁰⁷ Lisäksi on katsottu, että objektiivisesti ja helposti havaittavalle liittymälle perustuva lainvalinta luo oikeusvarmuutta.¹⁰⁸

Julkisuusvaatimukseen ja kolmannen suojaamiseen liittyy keskeisesti esineoikeudellisten normien pakottava luonne ja *numerus clausus* -periaate. *Lex rei sitae* -säännön on katsottu suojelevan kansallista *numerus claususta* sen näkökulmasta vierailta ulkomaisilta esineoikeuksilta.¹⁰⁹ Jos lainvalintasääntö viittaa muun kuin esineen sijaintipaikan lain eli yleensä *lex forin* aineellisen oikeuden soveltumiseen, ulkomaisen esinevakuuden sivullissitovuutta on tarkasteltava kansallisen järjestelmän kannalta potentiaalisesti vieraiden sääntöjen mukaan. Tämä olisi tietysti ongelmallista, jos ulkomaisen oikeuden näkökulmasta pätevästi perustettu esinevakuus ei mahdu kansalliseen *numerus clausukseen*. Ulkomaisen esinevakuuden hyväkymisellä sellaisenaan voisi näin olla vaikutusta kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyteen. Myös Buure-Hägglund on katsonut, että irtainta koskevat normit turvaavat kunkin maan talouselämälle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja että kansalliset järjestelmät voisivat kärsiä siitä, että maan alueella sijaitseviin esineisiin kohdistuvat esineoikeudelliset oikeussuhteet määräytyisivät kansallisen oikeuden näkökulmasta vieraiden esineoikeudellisten normien mukaan.¹¹⁰

Lex rei sitae -säännön soveltamiselle voidaan nähdä muitakin perusteita. Juutilaisen mukaan säännön on oikeuskirjallisuudessa katsottu palvelevan kansainvälisen yksityisoikeuden tavoitetta forumista riippumattomista aineellisoikeudellisesti yhteneväisistä ratkaisuista. Säännön soveltamisen tueksi esitetään hänen mukaansa usein myös se, että esineen sijaintipaikan lain soveltaminen on tarkoituksenmukaista, koska esineoikeuksiin liittyvät erimielisyydet käsitellään usein sen oikeusjärjestyksen alueella, jossa kyseinen esine sijaitsee. Näin tuomioistuin voi soveltaa itselleen tuttua lakia, eikä sen tarvitse selvittää vieraan oikeuden sisältöä. Tällä seikalla on vaikutusta myös prosessitaloudellisiin seikkoihin sekä tuomioiden sisällölliseen oikeellisuuteen.¹¹¹

¹⁰⁷ Buure-Hägglund 1978, s. 89–90.

¹⁰⁸ Juutilainen 2005, s. 55; Buure-Hägglund 1978, s. 36.

¹⁰⁹ Akkermans – Ramaekers ELJ 2013, s. 240–241; Akkermans – Ramaekers 2012, s. 15.

¹¹⁰ Buure-Hägglund 1978, s. 37.

¹¹¹ Juutilainen 2005, s. 55–56. Ks. myös Klami – Kuisma 2000, s. 111.

2.5 Esinevakuusjärjestelmien erot yhdistettynä *lex rei sitae* -säännön epävakaaseen liittymätekijään vakuusesineen siirtotilanteessa

Esinevakuusoikeudellisten normien pakottavasta luonteesta, esinevakuusjärjestelmien eroista sekä *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä ei voi tavallisesti aiheutua ongelmia esinevakuuksien käytön rajautuessa puhtaasti kansallisiin tilanteisiin. Ei pitäisi liittyä erityisiä hankaluuksia sanoa, että esimerkiksi Suomessa ajoneuvoon perustetun omistuksenpidätyksen sivullissitovuutta ja sen myyjälle tuomaa asemaa tarkastellaan yksinomaan Suomen lain mukaan, jos ajoneuvo on sijainnut ehdon olemassaoloajan Suomessa, eikä ehdon alaisella omaisuudella ole muutakaan liittymää Suomen ulkopuolelle. Tilanne saattaa olla kuitenkin eri tilanteessa, jossa esineeseen on perustettu esinevakuusoikeus ja vakuusesineen siirryttyä toiseen maahan syntyy jonkinlainen sivullissuhde. Sivullissuhde saattaa syntyä esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomailla perustettu esinevakuus on siirretty toiseen maahan, jonka jälkeen vakuudenantaja luovuttaa vakuusesineen oikeudettomasti sivulliselle tai vakuudenantajan omaisuutta aiotaan ulosmitata taikka vakuudenantaja asetetaan konkurssiin.¹¹²

Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa yhtiön W sivuliike sijaitsee valtiossa E. Luotonantaja P antaa yhtiölle W luottoa ja luoton vakuudeksi luotonantajalle P perustetaan panttioikeus yhtiön W omistamiin kymmeneen pakettiautoon (F). Vakuusesine F sijaitsee panttausta tehtäessä valtiossa E, jonka oikeuden mukaan esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy esineen sijainnin perusteella. Esinevakuus perustetaan sitä silmällä pitäen, että vakuusesine F ei luottosuhteen aikana siirtyisi valtion E alueelta pois.¹¹³ Valtion E panttioikeuden perustamista koskevien sääntöjen mukaan sivullisia sitovan panttioikeuden perustaminen irtaimen esineeseen ei edellytä vakuusesineen hallinnan luovutusta.

Luotonantajalle P perustettu panttioikeus on valtion E oikeuden mukaan sivullisia sitova.

Yhtiön W taloudellinen tilanne heikkenee ja se siirtää valtiossa E sijaitsevan sivuliikkeensä hallussa olevan vakuusesineen F yhtiön W kotipaikkaan valtioon S. Vakuusesineen F sijaitessa valtiossa S, yhtiö W asetetaan konkurssiin. Valtion S oikeuden mukaan sivullisia sitovan irtaimen panttioikeuden perustaminen edellyttää irtaimen esineen hallinnan luovutusta. Valtion S sivullissuojaa koskevat säännöt ovat myös siinä määrin pakottavia luonteeltaan, että osapuolten tarkoitukselle ei anneta merkitystä oikeuksien sivullissitovuutta

¹¹² Juutilainen 2005, s. 31.

¹¹³ Esimerkkitapauksella havainnollistetaan myös sitä, että vakuusesine saattaa siirtyä tietyn oikeusjärjestelmän alueelta tavalla, johon vakuudenhaltijavelkoja ei ole ennakkollisesti varautunut.

koskevissa kysymyksissä. Lisäksi valtion S oikeuden mukaan esineoikeudellisia suhteita koskeva laki määräytyy vakuusesineen sijainnin perusteella.

Esimerkin tilanteessa viime kädessä konkurssimaan tuomioistuimen tulee ratkaista, minkälaista suojaa luotonantaja P saa esinevakuudelleen suhteessa sivullisiin, eli suhteessa yhtiön W velkojakollektiiviin taikka kilpaileviin vakuudensaajiin nähden.¹¹⁴ Kollisions ratkaisemiseksi asiassa tulee ensinnäkin pohdittavaksi, tuleeko panttauksen sivullissitovuuteen soveltaa vakuusesineen alkuperäisen vai myöhemmän sijaintipaikan lakia tai tulisiko asiassa antaa kummallekin laille jonkinlaista painoarvoa.¹¹⁵ Tässä suhteessa on tärkeää huomata, että tuomioistuin voi aivan hyvin todeta esinevakuuden olleen perustettu alkuperäisen *lex rei sitaen* mukaan sivullisia sitovasti. Kysymys liittyykin tavallisesti siihen, minkä maan lakia soveltaen tulee ratkaista kansainvälisluontoinen sivullissuhde, joka on syntynyt vakuusesineen siirron jälkeen. Tuomioistuin päätyisi todennäköisesti soveltamaan asiassa esineen myöhemmän sijaintipaikan eli esimerkkitapauksessa valtion S lakia.¹¹⁶

Pelkkä vakuusesineen sijaintipaikan vaihdos voi johtaa vakuusvelkojan kannalta oikeudenmenetykseen, mikäli vakuusesineen sijaintipaikan vaihdos aiheuttaa samalla myös soveltuvan lain vaihtumisen. Jos vakuusesineen uuden sijaintipaikan laki asettaa eri edellytykset esinevakuuksien sivullissitovuudelle, lainsoveltaja ei välttämättä tunnista kollisiotilanteessa vakuusvelkojan esinevakuuden sivullissitovuutta. Tällainen *conflict mobile* -tilanne tunnetaan oikeuskirjallisuudessa hyvin ja *lex rei sitae* -säännön liittymätekijän epävakaus onkin nähty aiheuttavan erityisiä ongelmia valtioiden rajat ylittävissä tilanteissa.¹¹⁷ EU:n jäsenmaissa on kuitenkin suurta vaihtelua sen suhteen, miten esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy tällaisessa *conflict mobile* -tilanteessa ja minkälaista suojaa ulkomainen esinevakuus voi saada esineen myöhemmän sijaintipaikan lain soveltuessa erityisesti sellaisessa tapauksessa, jossa se ei täytä kaikkia kansallisia esinevakuuksien sivullissitovuudelle asetettuja edellytyksiä tai se on kansalliselle *numerus clausukselle* vieras.

¹¹⁴ Nämä konkurssivelkojat voivat olla niin sanotusti etuoikeudettomia velkojia, joiden asema määräytyy *pari passu* -periaatteen mukaan. Velkojat voivat olla myös vakuusvelkojia, joilla on vakuussopimuksen perusteella oikeus saada suoritus tietyn esinevakuuden arvosta päältä päin. Vakuusesine voi olla joko sama tai eri kuin esimerkkitilanteessa luotonantajalla P.

¹¹⁵ Ks. Juutilainen 2018, s. 13–14; Kessedjian 2001, s. 170.

¹¹⁶ Schilling 1985, s. 93. Ks. myös Juutilainen 2018, s. 60; Juutilainen 2012, s. 112–113. Juutilaisen mukaan esinevakuuksien tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon soveltuu lähtökohtaisesti esineen kulloisenkin sijaintipaikan laki. Poikkeuksena tästä lähtökohdasta hän nostaa esille pohjoismaisen keskustelun siitä, että soveltuvaan lakiin voisi vaikuttaa se seikka, onko vakuusvelkoja voinut varautua vakuusesineen tulevaan siirtoon. Tämä ajatus on saanut tukea myös Ruotsin ja Tanskan oikeuskäytännössä.

¹¹⁷ Ks. esim. Kreuzer 2008, s. 299; von Bar – Drobnig 2004, s. 342; Kieninger 2004b, s. 17.

3 Ulkomaiseen esinevakuuteen suhtautuminen vakuusesineen siirron jälkeisessä kollisiossa

3.1 Kansallisen lainsoveltajan vaihtoehdot kollisiotilanteessa

Rajat ylittävät ongelmat muodostuvat kansallisten esinevakuusjärjestelmien erojen, esinevakuusoikeudellisten normien pakottavuuden sekä *lex rei sitae* -säännön soveltamisen yhteisvaikutuksesta. Ongelma ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen, sillä *lex rei sitae* -sääntöä on mahdollista soveltaa hyvin erilaisin tavoin kollisiotilanteessa. Ensimmäinen asiaan liittyvä kysymys onkin jo se, mitä esinevakuudelle tapahtuu sen siirtyessä toiseen maahan, jos sen kannalta ei kuitenkaan tapahdu mitään oikeudellisesti relevanttia tai vakuudenhaltijalle ei tule tarvetta vedota esinevakuuteensa. Akkermansin & Ramaekersin mukaan kysymykseen on kaksi teoreettista lähestymistapaa. Ensimmäisen lähestymistavan mukaan soveltuva laki vaihtuu heti ja automaattisesti hetkenä, jolloin esine ylittää valtion rajan. Toisen lähestymistavan mukaan soveltuva laki vaihtuu ainoastaan, jos ja kun esineeseen kohdistuu sen uudessa sijaintipaikassa uusi esineoikeudellinen oikeustoimi.¹¹⁸

Toinen relevantti kysymys liittyy siihen, mitä vaihtoehtoja lainsoveltajalla on aidossa kollisiotilanteessa eli kun siirron jälkeen on syntynyt sivullissuhde. Esinevakuuden haltijan kannalta olisi yleisesti ottaen edullisinta, jos sivullissuhdekysymykset ratkaistaisiin esineen alkuperäisen sijaintipaikan lain mukaan.¹¹⁹ Alkuperäisen sijaintipaikan lain soveltamisella tarkoitan sitä, että esinevakuuden sivullissitovuutta tarkastellaan yksinomaan alkuperäisen sijaintipaikan lain mukaan. Tällöin ulkomainen esinevakuus tunnustettaisiin sivullisia sitovaksi ilman että sitä esimerkiksi muunnettaisiin lähimpään myöhemmän sijaintipaikan oikeusjärjestelmän tuntemaan esinevakuuteen.¹²⁰ Esinevakuuden tunnustamiseen sellaisenaan liittyy kuitenkin oma problematiikkansa, mikäli esinevakuus on kansallisen *numerus clausuksen* kannalta vieras ja/tai se ei täytä pakottavia sivullissitovuuden vaatimuksia.

Sivullissuhdekysymykset ratkaistaan säännönmukaisesti alkuperäisen sijaintipaikan lain sijasta myöhemmän sijaintipaikan lain perusteella.¹²¹ Esineen myöhemmän sijaintipaikan lain soveltuminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että sille vieraan tai sen

¹¹⁸ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 16–17.

¹¹⁹ Teoriassa myöhemmän sijaintipaikan lain soveltaminen voi olla vakuusvelkojan kannalta edullisempaa, jos se tarjoaa paremman suojan kuin mitä esineen alkuperäisen sijaintipaikan laki tarjoaisi. Ks. Drobnig 2006, s. 109.

¹²⁰ Ks. Ramaekers 2013, s. 202–203.

¹²¹ Juutilainen 2018, s. 60; Schilling 1985, s. 93.

esinevakuuksien sivullissitovuudelle asettamat ehdot täyttämättömän esinevakuuden sivullissitovuus torjuttaisiin. Ulkomainen esinevakuus voidaan myös tunnustaa. Mikäli esinevakuusjärjestelmä tuntee ulkomaisen esinevakuuden ja se myös täyttää kaikki sivullissitovuudelle asetetut edellytykset, ei pitäisi olla asiallista perustetta evätä ulkomaisen esinevakuuden sivullissitovuutta. Asia on kuitenkin eri tilanteessa, jossa esinevakuus on kansalliselle järjestelmälle vieras tai se ei täytä kaikkia sivullissitovuudelle asetettuja ehtoja. Vieraiden esinevakuuksien tunnustamiseen liittyy kiinteästi niin sanottu muuntaminen (*transformation*). Muuntamisessa vieras esineoikeus rinnastetaan vastaavaan ja lähimpään esineen myöhemmän sijaintipaikan lain tuntemaan esineoikeuteen.¹²² Muuntaminen liittyy kiinteästi esineoikeuksien pakottavaan luonteeseen ja *numerus clausus* -periaatteeseen. Koska *numerus clausus* tuntee vain tietyt esinevakuudet, vieras esinevakuus on suojaa saadakseen muunnettava vastaavaan kansallisen oikeusjärjestelmän tuntemaan esinevakuuteen.

Tunnustamisen ja muuntamisen välistä rajanvetoa kuvaillaan oikeuskirjallisuudessa jokseenkin eroavaisesti. Drobnigin mukaan ei ole edes varmaa, voiko muuntamista pitää erillisenä ongelmana tunnustamisen rinnalla.¹²³ Melko yleinen tapa kuvata muuntamista onkin se, että muuntaminen ikään kuin asetetaan tunnustamisen loogiseksi edellytykseksi. Eli mikäli vierasta esinevakuutta ei voida muuntaa, sitä ei myöskään voida tunnustaa.¹²⁴ Toisaalta ainakin joidenkin oikeusjärjestelmien osalta tunnustamisen ja muuntamisen välistä rajanvetoa voi kuvata siten, että vieras esinevakuus voidaan tunnustaa sellaisenaankin, mutta varsinaisia oikeusvaikutuksia saadakseen se on ensin muunnettava.¹²⁵ Ramaekersin mielestä on kyseenalaista, voiko muuntamista edes pitää oikeana tunnustamisena. Hän katsookin ”puhtaampana” tunnustamisen muotona ulkomaisen esineoikeuden tunnustamista sellaisenaan ilman sen muuntamista vastaavaan ja lähimpään kansalliseen esineoikeuteen.¹²⁶

Muuntamiselle asetettava painoarvo lienee myös jokseenkin tapauskohtaista. Tähän vaikuttaa varmasti eniten se, kuinka yhdenmukainen ulkomainen esinevakuus on esineen myöhemmän sijaintipaikan lain tunteman vastaavan esinevakuuden kanssa. Mikäli lakien tuntemat esinevakuudet ovat keskenään lähes identtiset, muuntamiselle ei pitäisi olla juurikaan tarvetta. Tällöin ulkomainen esinevakuus voidaan katsoa sivullisia sitovaksi sellaisenaankin ilman että

¹²² Ramaekers 2013, s. 202–203; Roth 2008, s. 40; Drobnig 2006, s. 112; Polak 2006, s. 128.

¹²³ Drobnig 2006, s. 112.

¹²⁴ Drobnig 2006, s. 112–113; Polak 2006, s. 128.

¹²⁵ Ks. Akkermans – Ramaekers 2012, s. 12.

¹²⁶ Ramaekers 2013, s. 203.

se voisi vaikuttaa kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyteen.¹²⁷ Toisaalta on huomattava, että aineellisen oikeuden yhdenmukaisuus vähentää ylipäätään lainvalinnan merkitystä ja soveltuvalla lailla ei välttämättä enää olisi juurikaan käytännön merkitystä, eikä kysymys tällöin todennäköisesti saisi erityistä roolia sivullissuhdetta koskevassa riita-asiassa.

Valtioiden halukkuuteen muuntaa vieras esinevakuus vastaavaan kansalliseen esinevakuuteen vaikuttaa erityisesti se, kuinka lähellä se on vastaavaa kansallisen järjestelmän tuntemaa esinevakuutta.¹²⁸ Kansallisten erojen vuoksi muuntamisen yhteydessä tietyn esineoikeuden haltijan oikeudet ja oikeusturvakeinot saattavat muuttua.¹²⁹ Näin voisi käydä esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomainen oikeusvaikutuksiltaan laajempi omistuksenpidätysehto saisi sivullissitovuutta, mutta muuntamisen yhteydessä sen oikeusvaikutuksia kavennettaisiin vastaamaan kansallisen oikeuden tuntemia omistuksenpidätysehdon oikeusvaikutuksia. Toisaalta omistuksenpidätysehto voisi vastaavasti saada myös alkuperäistä laajemman suojan.

Mikäli ulkomaista esinevakuutta ei voida muuntaa vastaavaan kansallisen oikeuden tuntemaan esinevakuuteen, tai jos esinevakuus ei täytä kansallisesti pakottavia esinevakuuksille asetettuja sivullissitovuuden edellytyksiä, esinevakuuden sivullissitovuus torjutaan. Ulkomaisen esinevakuuden sivullissitovuuden torjumisen esineen myöhemmän sijaintipaikan lain soveltamisen vuoksi tulee erottaa siitä, että ulkomaisen lain soveltaminen itsessään torjutaan sillä perusteella, että vieraan oikeuden soveltaminen olisi oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*) tai pakottavia säännöksiä vastaan.¹³⁰ Torjumisella viitataan siihen, että sivullissitovuutta ei tunnisteta lainvalinnan lopputuloksena aineellisoikeudelliseen asiaan sovellettavan myöhemmän sijaintipaikan lain perusteella.

Oikeusjärjestelmien välillä on merkittäviä eroja siinä, minkälaista suojaa ulkomaiselle esinevakuudelle annetaan tilanteessa, jossa vieras esinevakuus ei ole täysin yhteensopiva kansallisen järjestelmän kanssa.¹³¹ Drobnigin mukaan tähän vaikuttaa etenkin kansallisten

¹²⁷ Ks. Kieninger 2024, s. 417–418. Artikkelissaan Kieninger arvioi *muuntamisen* sekä *hyväksymisen ja korvaamisen* välistä rajanvetoa. Korvaamisessa ei muunneta ulkomaista esinevakuutta, vaan se korvataan suoraan yhdellä myöhemmän sijaintipaikan lain tuntemalla esinevakuudella. Hänen mukaansa saksalaisessa doktriinissa hyväksyminen ja korvaaminen toimii nykyään teoreettisena lähtökohtana. Nähdäkseni tällainen ajattelu on ymmärrettävää juuri Saksassa, jossa hallinnattomiin esinevakuuksiin on suhtauduttu suopeasti jo vuosikymmeniä. Tämä suopeus johtuu Saksan oikeuden erittäin kevyistä julkisuusvaatimuksista. Asia on nähdäkseni kuitenkin täysin eri julkisuusvaatimuksien suhteen ”rajoitavammissa” oikeusjärjestelmissä. Näissä oikeusjärjestelmissä muuntaminen lienee vieläkin ainakin jollakin tasolla teoreettinen lähtökohta.

¹²⁸ Kreuzer 2008, s. 299.

¹²⁹ Ramaekers 2013, s. 203.

¹³⁰ Ks. esim. Klami – Kuisma 2000, s. 76–86.

¹³¹ Roth 2008, s. 40; von Bar – Drobnig 2004, s. 342–343.

esinevakuuksia koskevien normien ”liberaalisuus”.¹³² Mitä tiukempia vaatimuksia ja rajoitteita kansallinen järjestelmä asettaa esinevakuuksien sivullisittomuudelle, sitä suuremmalla todennäköisyydellä jokseenkin poikkeavia ulkomaisen oikeutta silmällä pitäen perustettuja esinevakuuksia ei tunnisteta. Ulkomaisen vakuusvelkojan kannalta tilanne ei välttämättä ole ongelmallinen, jos esinevakuus on mahdollista muuntaa lähimpään vastaavaan esinevakuuteen. Ongelmia kuitenkin voi tulla, mikäli vastaavaa oikeutta ei ole lainkaan taikka sivullisittomuuden saaminen edellyttää tiettyjen kansallisten muodollisuuksien täyttämistä.¹³³

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan Suomen ja vertailukohteiden oikeuksien suhtautumista ulkomailta perustettuihin hallinnattomiin esinevakuuksiin kollisiotilanteissa. Keskeistä tarkastelussa on se, miten esinevakuutta koskeviin esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy. Lisäksi tarkastelun keskiössä on se, millä perustein ulkomaiselle esinevakuudelle annetaan kollisiotilanteessa suojaa sekä toisaalta se, millä perustein sivullisittomuus evätään siinä tapauksessa, että esineen myöhemmän sijaintipaikan laki katsotaan asiassa ratkaisevaksi. Tärkeä havaintoja vaativa seikka on myös se, kuinka merkittäviä kansalliset erot ulkomaisiin esinevakuuksiin suhtautumisessa ovat.

Havainnoilla voidaan arvioida lainvalintasääntöjen kehittämisen tarvetta. Lisäksi saadaan selville valintojen taustalla olevia kansallisia intressejä. Tarkasteluun tulevista oikeusjärjestyksistä Suomen, Ruotsin, Tanskan, Ranskan, Alankomaiden ja Itävallan oikeuden suhtautumista ilman hallinnan luovutusta perustettuihin esinevakuuksiin voidaan Kieningerin mukaan pitää verrattain torjuvana. Tämä suhtautuminen on seurausta kansallisten esinevakuuksia koskevien normien pakottavuudesta sekä melko rajoittavista julkisuus- ja yksilöitävyysvaatimuksista. Saksan oikeuden suhtautumista hallinnattomiin esinevakuuksiin hän on puolestaan kuvannut auliimmaksi.¹³⁴

3.2 Havaintoja eri oikeusjärjestelmistä

3.2.1 Suomen oikeustila

Suomessa ei ole aluksiin ja ilma-aluksiin kohdistuvaa sääntelyä lukuun ottamatta lainsäädäntöä ulkomaisista esinevakuuksista tai niiden tunnustamisesta.¹³⁵ Suomessa ei ole

¹³² Drobnig 2006, s. 114.

¹³³ Verstijlen 2006, s. 28.

¹³⁴ Kieninger 2004a, s. 655.

¹³⁵ Buure-Hägglund 1978, s. 10; Buure-Hägglund NTIR 1978, s. 30.

nähdäkseni myöskään oikeuskäytäntöä, jonka perusteella voisi varmaksi päätellä suomalaisen tuomioistuimen kantaa ulkomaisen esinevakuuden asemasta kollisiotilanteessa.¹³⁶

Muutamassa korkeimman oikeuden tapauksessa on ollut kysymys ulkomaisen myyjän omistuksenpidätysehdon sivullissitovuudesta suhteessa suomalaisen ostajan konkurssivelkoihin nähden. Kolmessa näistä tapauksista ulkomaisen omistuksenpidätysehdon sivullissitovuus on ratkaistu yksinomaan Suomen lakia soveltamalla.¹³⁷ Tapauksista ei ole erityistä ammennettavaa tarkasteluun, sillä tapauksissa ei ole otettu kantaa esineoikeudelliseen lainvalintaan taikka sitten niissä ei ole ollut käsillä todellista lakikollisiota.¹³⁸

Tapaus KKO 1989:24 on muihin tapauksiin poikkeuksellinen, sillä siinä Tšekkoslovakialaisen myyjän ja suomalaisen ostajan väliseen sopimukseen sisällytetyn omistuksenpidätysehdon sivullissitovuutta tarkasteltiin Tšekkoslovakian lain mukaan, vaikka ehdon alainen esine sijaitsi Suomessa ostajan konkurssin alkaessa. Tähän kuitenkin vaikutti sopimuksen välityslauseke, joka viittasi Tšekkoslovakian teollisuus- ja kauppakamarin välimiesoikeuteen. Välimiesoikeus katsoi ehdon Tšekkoslovakian lain nojalla ostajan konkurssipesää sitovaksi. Korkein oikeus ei ottanut tarkasteltavaksi ehdon sivullissitovuutta vaan se otti lähinnä kantaa välimiesoikeuden päätöksen täytäntöönpanoon sekä mahdolliseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanon epäämisperusteisiin. Korkein oikeus katsoi päätöksen sitovan ostajan konkurssipesää.¹³⁹ Juutilaisen mukaan ratkaisusta ei voi päätellä mitään ehdon sivullissitovuutta koskevasta lainvalinnasta, koska ratkaisussa oli kysymys siitä vain välillisesti.¹⁴⁰

Buure-Hägglundin mukaan oikeuskäytännöstä ei ole mahdollista määritellä täsmällisiä sääntöjä erilaisiin tilanteisiin, mutta siitä voi kuitenkin tehdä päätelmiä tuomioistuimien asenteesta ulkomaisia hallinnattomia esinevakuuksia kohtaan. Hän pitää oikeuskäytännön perusteella selvänä, että vakuusvelkojan oikeuksia suhteessa sivullisiin tarkastellaan poikkeuksetta Suomen lain mukaan vakuusesineen sijaitessa Suomessa. Esinevakuus voi olla tehokas suhteessa sivullisiin ainoastaan, kun se täyttää kaikki Suomen lain mukaiset

¹³⁶ Suomessa on ylipäättään hyvin niukalti oikeuskäytäntöä, jossa olisi tullut jollakin tavalla tarkasteltavaksi muun maan oikeuden mukaisesti irtaimen esineeseen perustettu esinevakuus.

¹³⁷ KKO 23.6.1977 N:o 720/76; KKO 1971 II 102; KKO 29.4.1971, N:o 526/70.

¹³⁸ Ks. Juutilainen 2005, s. 45, 50–51. Ks. myös Buure-Hägglund NTIR 1978, s. 33–34.

¹³⁹ Juutilainen 2005, s. 47–50.

¹⁴⁰ Juutilainen 2005, s. 47–50. Juutilaisen mukaan ratkaisu tukisi kuitenkin ehkä käsitystä, että ordre public -peruste ei estä sivullissitovuuden arvostelemista ulkomaisen oikeuden mukaan, vaikka lopputulos poikkeaisi siitä, mihin Suomen oikeutta soveltamalla olisi päädytty. Tältä osin Juutilainen viittaa erityisesti New Yorkin yleissopimuksen V(2)(a) artiklan välitystuomion tunnustamisen ja täytäntöönpanon epäämisperusteisiin.

vaatimukset. Oikeuden tunnustaminen sellaisenaan ei tule hänen mukaansa kysymykseen.¹⁴¹ Juutilaisen mukaan oikeuskäytännöstä ei ole mahdollista tehdä sellaista johtopäätöstä, ettei ulkomaisen oikeuden soveltaminen voisi olla missään tilanteessa mahdollista, koska kotimaisissa ratkaisuissa ei ole otettu nimenomaisesti kantaa lainvalintakysymykseen.¹⁴²

Lainsäädännön ja oikeuskäytännön aukollisuuden vuoksi ei voi kovin luotettavalla tavalla arvioida Suomen oikeuden kantaa edellä käsiteltyihin kysymyksiin. Juutilainen onkin todennut Suomen oikeustilan olevan *conflict mobile* -tilanteiden ratkaisemisen osalta epäselvä.¹⁴³ Tästä aukollisuudesta huolimatta oikeuskirjallisuudessa on esitetty erilaisia kantoja ulkomaiseen esinevakuuteen suhtautumisesta tilanteessa, jossa esine on siirtynyt Suomeen, ja se ei täytä esinevakuuksien sivullissitovuudelle asetettuja ehtoja. Selkeästi oikeuskirjallisuudessa havaittavan lähtökohdan mukaan esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy *lex rei sitae* -säännön nojalla.¹⁴⁴ Huomiota oikeuskirjallisuudessa on saanut myös eri intressitahojen suojaamiseen liittyvät näkökulmat.¹⁴⁵

Selkeän kirjallisuudessa omaksutun kannan mukaan pelkän esineen fyysisen siirron ei tulisi vaikuttaa esineeseen kohdistuviin oikeuksiin. Näin vakuusesineeseen alkuperäisessä sijaintimaassa pätevästi perustettu esinevakuus ei lakkaa olemasta sen siirtyessä Suomeen, vaikka se olisi oikeudellemme vieras tai se ei täyttäisi kaikkia sivullissitovuudelle asetettuja edellytyksiä. Tämä edellyttää sitä, ettei kyseisen oikeuden kannalta tapahdu mitään oikeudellisesti relevanttia ja uutta.¹⁴⁶ Buure-Hägglundin mukaan ei ole perusteltua, että pelkkä fyysinen siirto ilman todellista kollisiota vaikuttaisi vakuusesineeseen kohdistuviin oikeuksiin. Tällaisella ei hänen mukaansa ole vaikutusta kansalliseen järjestelmään, vaikka

¹⁴¹ Buure-Hägglund NTIR 1978, s. 33–35. Buure-Hägglund on tässä suhteessa ottanut huomioon ratkaisut KKO 1971 II 102 sekä ratkaisun HHO 10.7.1970 1970/32 (Korkeimman oikeuden ratkaisu asiassa on aiemmin viitattu ratkaisu KKO 29.4.1971, R.D. 1970, N:o 526).

¹⁴² Juutilainen 2005, s. 51 alaviitteineen. Ks. myös Juutilainen 2005, s. 45–46. Juutilaisen mukaan oikeuskäytännöstä tehtäviin johtopäätöksiin vaikuttaa myös se, tuleeko tuomioistuimen soveltaa lainvalintasääntöä viran puolesta vai koskeeko lainvalintaa osapuolten väittämistaakka.

¹⁴³ Juutilainen LM 2023, s. 1045.

¹⁴⁴ Juutilainen 2005, s. 112; Klami – Kuisma 2000, s. 109–116; Esko 1998a, s. 92–96; Esko 1998b, s. 96–98; Buure-Hägglund 1978, s. 89–91; Alanen 1965, s. 221–222.

¹⁴⁵ Ks. esim. Buure-Hägglund 1978, s. 119–123. Buure-Hägglundin tarkastelussa lähtökohtana on se, että siirtotilanteissa alkuperäisen sijaintipaikan lain soveltaminen voi johtaa kolmannen kannalta kohtuuttomuuteen. Hänen mukaansa ei ole perusteltua ottaa siirtotilanteissa huomioon vain alkuperäisen sijaintipaikan lakia, vaikka tavoite olisikin esinevakuuden voimassa pysyminen. Tällainen lainvalinta ei sovellu etenkään, kun arvioidaan uudessa sijaintipaikassa tapahtuneen oikeustoimen vaikutusta esineeseen. Myöhemmän sijaintipaikan laki ei taas tarjoa esinevakuuden haltijalle riittävää suojaa. Buure-Hägglundin tutkimuksen tavoitteena onkin ollut kehittää sellaisia lainvalintasääntöjä, joilla voitaisiin ottaa huomioon eri tahojen intressit erilaisissa käytännön tilanteissa.

¹⁴⁶ Ks. Koulu 2005b, s. 210; Klami – Kuisma 2000, s. 116; Esko 1998b, s. 97–98; Buure-Hägglund 1978, s. 123–127.

esineeseen kohdistuva ulkomailla perustettu oikeus olisikin ristiriidassa kyseisen järjestelmän kanssa.¹⁴⁷ Lisäksi on katsottu, että vakuusesineen siirtoon vaikuttaa sattuma ja esinevakuuden haltija ei välttämättä voi vaikuttaa siirtoon. Näin ei olisi perusteltua, että esineen haltija saisi toiselle kuuluvan esineoikeuden lakkaamaan pelkällä esineen fyysisellä siirrolla.¹⁴⁸

Kannasta on esitetty poikkeus irtaimen panttioikeuden osalta. Panttisuhteen on katsottu lakkaavan, mikäli panttaus on tapahtunut ilman hallinnan luovutusta maassa, jossa irtaimen panttaus ilman hallinnan luovutusta on pätevä, ja jonka jälkeen vakuusesine siirtyy maahan, jossa hallinnan luovutus on pätevän panttauksen edellytys.¹⁴⁹ Buure-Hägglund on tosin tästä kannasta poiketen katsonut, että pelkän esineen fyysisen siirron ei tulisi vaikuttaa myöskään irtaimen pantin osalta esineeseen kohdistuviin oikeuksiin.¹⁵⁰

Kääntöpuolena edelliseen on se, että esinevakuuden kannalta tapahtuu jotain oikeudellisesti uutta. Uusi tapahtuma voi olla esimerkiksi kilpailevan esinevakuuden perustaminen tai velalliseen kohdistuvat pakkotäytäntöönpanotoimet. Buure-Hägglund on pyrkinyt selvittämään, mitkä tapahtumat esineen uudessa sijaintimaassa johtavat esinestatuutin muutokseen. Buure-Hägglundin mukaan alkuperäisen sijaintimaan laki ei voi olla ratkaiseva, kun myöhemmässä sijaintipaikassa on perustettu uusi esineeseen kohdistuva oikeus. Tätä hän perustelee etenkin jokaisen valtion oikeudella säännellä alueellaan oleviin esineisiin kohdistuvien esineoikeudellisten oikeustoimien oikeusvaikutuksista. Tässä suhteessa ei hänen mukaansa ole merkityksellistä, suojaisiko alkuperäisen sijaintimaan oikeus vakuudenhaltijaa vai sivullisia.¹⁵¹ Myöhemmässä oikeuskirjallisuudessa on päädytty vastaaviin tulkintoihin.¹⁵²

Buure-Hägglund on tarkastellut esinevakuuden haltijan suhdetta myös velallisen muihin velkojiin.¹⁵³ Hän on katsonut, että vakuusesineen sijaitessa konkurssin alkaessa Suomessa,

¹⁴⁷ Buure-Hägglund 1978, s. 123–127.

¹⁴⁸ Klami – Kuisma 2000, s. 116.

¹⁴⁹ Alanen 1965, s. 222. Alanen on perustellut kantaa etenkin irtaimen pantin hallintaan liittyvällä julkisuusperiaatteella. Kanta on saanut tukea myös myöhemmin ks. Esko 1998b, s. 98.

¹⁵⁰ Buure-Hägglund 1978, s. 123–127. Ks. myös Koulu 2005b, s. 211. Koulu, ehkäpä juuri epäsuorasti Buure-Hägglundin tutkimukseen viitaten katsoo, että uudenmassa tutkimuksessa omaksuttu ”pehmeämpi kanta” irtaimen panttioikeuden pysyvyyteen ei käytännössä juurikaan muuta lopputulosta, sillä vakuusoikeus joutuu koetukselle vasta, kun jotain uutta tapahtuu. Nähdäkseni Koulu on arvioissaan oikeassa, sillä sivullisella ei pitäisi olla minkäänlaista intressiä haastaa irtaimen panttioikeuden sivullistivuutta ilman todellista kollisiota.

¹⁵¹ Buure-Hägglund 1978, s. 127–129. Buure Hägglundin mukaan esinestatuutin muutokseen voi vaikuttaa myös irtaimen esineen liittäminen toiseen esineeseen tai myöhemmässä sijaintipaikassa tapahtuneet rikolliset teot.

¹⁵² Juutilainen 2005, s. 75; Esko 1998b, s. 97.

¹⁵³ Ks. Buure-Hägglund 1978, s. 129–131. Buure-Hägglund on nähnyt perustelluksi käsitellä erikseen esinevakuuden haltijan suhdetta velallisen konkurssi- ja ulosottovelkojia vastaan, koska esinevakuuden haltijan asemaa näihin velkojajatahoihin nähden käsitellään eri tavoin materiaalisessa oikeudessa.

ulkomainen esinevakuus voi olla velkojia vastaan tehokas vain konkurssimaan lain tuntiessa tällaisen oikeuden. Myös esinevakuuden oikeusvaikutukset määräytyvät kyseisen lain mukaan. Hän on omistuksenpidätykseen liittyvässä esimerkissä katsonut, että konkurssissa alkuperäisen sijainnin laki ratkaisee vain ehdon alkuperäisen pätevyuden. Myöhemmän sijainnin laki määrittää ehdon alaisen omaisuuden eroteltavuuden. Myös separatistiasema määräytyy konkurssimaan lain mukaan. Vieraan valtion laki ei voi vaikuttaa menettelyyn kiinteästi liittyvään velkojien etuoikeusjärjestykseen. Vaikka kanta saattaakin näyttäytyä kansainvälisen kaupan joustavuuden kannalta epätydyttävältä, se on hänen nähdäkseen perusteltu yleistäytöntöönpanona konkurssiin liittyvän julkisoikeudellisen leiman vuoksi. Hänen mukaansa vierasperäisen esinevakuuden laajempi suojaaminen edellyttäisi säännöstä, joka myöntäisi joustavamman suhtautumisen ulkomaista esinevakuutta kohtaan.¹⁵⁴

Buure-Hägglund on konkurssitilanteista poiketen katsonut, ettei vakuusesineeseen kohdistettu ulosmittaus voi vaikuttaa esineeseen kohdistuviin oikeuksiin. Ulosmittaus voitaisiin hänen mukaansa toimittaa vain, mikäli sillä ei loukattaisi ulkomaisen esinevakuuden haltijan oikeutta. Hän katsoo, ettei ulosmittausta voida yksittäisenä täytäntöönpanotoimena rinnastaa konkurssiin, jossa konkurssivelallisen omaisuus joutuu yleistäytöntöönpanon kohteeksi kokonaisuudessaan kaikkien velkojien saatavien tyydyttämiseksi. Ulosotossa pakolla määrätty oikeus toteutetaan sellaisenaan, kun konkurssi taas voi saada aikaan muutoksia aineellisissakin oikeussuhteissa. Buure-Hägglundin mukaan ulosottotilanne on lainvalinnan näkökulmasta rinnastettava esineen fyysiseen siirtoon, eli sen vireilletulo ei saisi yksittäistapauksessa vaikuttaa lainvalintasäännön muotoutumiseen. Näin ulkomaiselle esinevakuudelle, joka ei täytä kaikkia muodollisia vaatimuksia, tulisi antaa kansainvälisen yksityisoikeuden päämäärien vuoksi etuoikeutettu asema ulosottotilanteessa.¹⁵⁵

Myöhemmässä suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa ei ole tehty samanlaista eroa konkurssi- ja ulosottotilanteiden välillä.¹⁵⁶ Juutilainen on esittänyt Buure-Hägglundin kantaa vastaan melko voimakasta kritiikkiä. Hänen mukaansa täytäntöönpanomuotojen erot tuskin oikeuttavat toisistaan poikkeavaan lainvalintaan, sillä molemmissa on kyse velallisen varojen

¹⁵⁴ Buure-Hägglund 1978, 143–146.

¹⁵⁵ Buure-Hägglund 1978, s. 170–171.

¹⁵⁶ Ks. esim. Esko 1998b, s. 97–98. Eskon mukaan myöhemmän sijaintimaan laki määrää esinevakuuden haltijan oikeuden konkurssivelkojiin nähden. Hän on katsonut, että vastaavaa periaatetta tulisi soveltaa esitetystä vastakkaisesta mielipiteestä huolimatta myös ulosotossa. Ks. myös Klami – Kuisma 2000, s. 113. He ovat esittäneet yleissääntönä, että esineoikeudet suhteessa velkojatahoon järjestyvät esineen kulloisenkin sijaintimaan lain perusteella pakkotäytäntö- tai vastaavissa toimitissa. Eroa ulosotto- ja konkurssitilanteiden välillä ei tehdä.

käyttämisestä velkojien saatavien maksuun ja molemmissa voi aiheutua sivullissuhde. Ne ovat myös molemmat luonteeltaan julkisoikeudellisia ja voivat vaikuttaa aineellisoikeudellisiin suhteisiin. Lisäksi poikkeavat lainvalintasäännöt voisivat johtaa keinotteluun täytäntöönpanomuodon valitsemisessa. Ulkomaisen vakuusvelkojan olisi myös vaikea tietää sivullissuhteisiin sovellettavaa lakia sen ollessa riippuvainen täytäntöönpanon muodosta.¹⁵⁷ Juutilainen on nähnyt Buure-Hägglundin lainvalintasääntöjen kehittämiseen liittyvän menetelmän ongelmalliseksi myös teoreettisemmalla tasolla.¹⁵⁸

Buure-Hägglund on analyysissään pyrkinyt löytämään sovellettavan lain objektiivisten liittymien perusteella. Hän on myös käsitellyt subjektiivisten tekijöiden merkitystä sovellettavan lain määräytymiseen.¹⁵⁹ Hänen tarkastelunsa keskiössä on oppi aiotun välittömän siirron vaikutuksesta sovellettavaan lakiin. Opin lähtökohta on se, että esinevakuuden haltijan asema arvosteltaisiin sen maan lain mukaan, johon vakuusesine on osapuolten sopimuksen mukaisesti siirretty. Buure-Hägglundin mukaan myöhemmän sijaintipaikan lain soveltaminen olisi esinevakuuden haltijan sekä kolmansien edun mukaista. Vaikka hän on katsonut perustelluksi mainitun opin käytöstä johtuvan lopputuloksen, hän on katsonut sen heikentävän ratkaisevasti *lex rei sitae* -säännön ajatusta objektiivisista liittymistä. Näin ollen hänen mielestään ei ole perusteltua antaa subjektiivisille seikoille ratkaisevaa merkitystä sivullissuhteisiin sovellettavan lain määräytymisessä.¹⁶⁰

Juutilainen on esittänyt subjektiivisten lainvalintaperusteiden käyttöönottoa Suomessa.¹⁶¹ Subjektiivisina lainvalintaperusteina toimisivat sopijapuolten yhteinen tarkoitus vakuusesineen siirtoon taikka myyjän tietoisuus ostajan aikomuksesta siirtää vakuusesine. Perusteita käytettäisiin oikeuttamaan sitä, että esinevakuuden sivullissitovuus arvosteltaisiin

¹⁵⁷ Ks. Juutilainen 2018, s. 293–294; Juutilainen 2005, s. 76–77.

¹⁵⁸ Ks. Juutilainen 2005, s. 75. Hänen nähdäkseen on kyseenalaista, voiko lainvalintasääntöjä löytää Buure-Hägglundin kysymyksenasettelulla, jossa keskeistä on se, mikä tapahtuma aiheuttaa esinestatutiin vaihdoksen. Hänen mukaansa sääntöjen kehittäminen vaatii hienojakoisempaa tarkastelua, ja että sivullissitovuuden edellytyksiä koskeva lainvalinta tulee pitää erillään aineellisesta kollisionratkaisusäännöstä. Tällöin lainvalintasääntö määritteli sovellettavan lain, vaikka itse kollisionratkaisusääntö olisikin suomalaista perua.

¹⁵⁹ Buure-Hägglund 1978, s. 173. Subjektiivisiksi tekijöiksi on nostettu osapuolten tarkoitus tai tietoisuus.

¹⁶⁰ Buure-Hägglund 1978, s. 198–199. Vrt. Juutilainen 2005, s. 98–99. Juutilainen kysyy, miksi parempaan lopputulokseen johtava sääntö tulisi hylätä vain siksi, että se rakentuu erilaisille kriteereille. Opilla ratkaistaan hänen mukaansa kysymyksiä, joihin *lex rei sitae* -pääsäännöllä ei voi löytää vastauksia. Täysin objektiivisiin kriteereihin sitoutuminen johtaa hänen mukaansa keinotekoisiiin ja epätarkoituksenmukaisiin kompromisseihin.

¹⁶¹ Juutilainen 2005, s. 83. Juutilaisen mukaan oikeuskirjallisuudessa esitetyt ratkaisumallit eivät tuota oikeudenmukaisia ja tarkoituksenmukaisia lainvalintasääntöjä. Ks. myös Juutilainen 2018, s. 294. Hän katsoo, että pohjoismaissa omaksutuille subjektiivisille perusteille tulisi antaa mahdollisuus Suomessa. Pohjoismainen doktriini erottaa tilanteet, joissa esinevakuuden haltija tiesi tai ainakin pystyi varautumaan vakuusesineen siirtoon tilanteista, joissa esine siirtyy tahattomasti tai ennakoimattomasti.

kokonaisuudessaan Suomen oikeuden mukaan.¹⁶² Valmiina esikuvana lainvalintasääntöjen kehittämiseksi hän esittää Tanskan oikeudessa omaksutun tuontimaaperiaatteen.¹⁶³ Juutilainen suosittaa tuontimaaperiaatteen omaksumista Suomen oikeuteen täydentämään *lex rei sitae* -sääntöä. Hänen mukaansa periaate kattaisi suurimman osan lainvalintaa vaativista tilanteista. Tapauksissa *lex causae* olisi sama kuin *lex fori*. Tämä johtaisi prosessitaloudellisiin säästöihin. Alkuperäisen sijaintipaikan laille ei annettaisi merkitystä. Periaatteen käyttö ratkaisisi sen soveltumisalan tapauksissa lainvalinnan oikeudenmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Juutilaisen mukaan myyjä ei voi oikeutetusti odottaa, että sivullissitovuus ratkaistaisiin minkään muun kuin Suomen lain mukaan, jos myyjällä on ollut tiedossa vakuusesineen tuleva siirto Suomeen. Myyjällä on ollut mahdollisuus varmistua sivullisia sitovan omistuksenpidätys ehdon sopimisesta ennen kohteen luovutusta.¹⁶⁴

Juutilainen on tarkastellut myös vakuusesineen siirtotilanteita, joihin esinevakuuden haltija ei ole voinut varautua. Ulkomaisen oikeuskirjallisuuden pohjalta hän esittää, että omistuksenpidätys ehdon sivullissitovuus arvosteltaisiin tällaisissa tilanteissa alkuperäisen sijaintipaikan lain mukaan. Mikäli ehto on alkuperäisen sijaintipaikan lain mukaan pätevä, omistuksenpidätys saisi suojaa myös Suomessa ilman että edellytettäisiin suomalaisten sivullissitovuuden ehtojen täyttymistä. Ehtoon ei voisi kuitenkaan vedota, mikäli sillä olisi laajemmat oikeusvaikutukset kuin suomalaisella omistuksenpidätys ehdolla. Näin ehdon alaisen kohteen myyjän edut voitaisiin ottaa kohtuudella huomioon. Tämä ei kuitenkaan rasittaisi liiaksi suomalaista esinevakuusjärjestelmää, sillä ulkomainen omistuksenpidätys ehto ei saisi laajempia oikeusvaikutuksia kuin vastaava suomalainen ehto.¹⁶⁵

3.2.2 Vertailevia näkökulmia EU:n jäsenmaista

Ruotsin laki ei sisällä säännöksiä esineoikeudellisesta lainvalinnasta. *Lex rei sitae* -sääntö määrittää kuitenkin pääsääntöisesti esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuvan lain.¹⁶⁶ Bogdanin ja Maunsbachin mukaan esineen alkuperäisen sijaintipaikan oikeuden mukaan perustettu esinevakuus tunnustetaan siirtotilanteessa myös Ruotsissa. Esineen siirrettyä Ruotsiin, Ruotsin laki soveltuu esineen uuden sijaintipaikan lakina vakuusesineeseen

¹⁶² Juutilainen 2005, s. 83. Juutilainen on tarkastellut kyseisessä tutkimuksessa lainvalintasääntöjen kehittämistä erityisesti omistuksenpidätystä silmällä pitäen.

¹⁶³ Juutilainen 2005, s. 84–92. Ks. Tarkemmin tämän tutkielman alaluvussa 3.2.2.

¹⁶⁴ Juutilainen 2005, s. 95–97.

¹⁶⁵ Juutilainen 2005, s. 107–108.

¹⁶⁶ Bogdan – Maunsbach 2022, s. 85–86; Bogdan 2014, s. 268–270.

kohdistuviin uusiin tapahtumiin. Alkuperäisen sijaintipaikan lain soveltuminen rajoittuu ajanjaksoon, jossa vakuusesine on sijainnut alkuperäisessä sijaintipaikassa. Esinevakuuden sivullissitovuuden jatkuminen edellyttää, että uuden sijaintipaikan lain vaatimuksia noudatetaan vakuusesineen ollessa Ruotsissa. Ilman hallinnan luovutusta perustetun panttioikeuden osalta *lex rei sitae* -säännön johdonmukainen ja ehdoton soveltaminen johtaisi panttioikeuden välittömään lakkaamiseen vakuusesineen siirryttyä Ruotsiin.¹⁶⁷

Bogdanin ja Maunsbachin mukaan tällainen säännön soveltaminen tekisi esinevakuuksien käytöstä vaikeaa kansainvälisen vaihdannan näkökulmasta. Heidän mukaansa olisi toivottavaa, että esinevakuudet säilyttäisivät sivullissitovuutensa vakuusesineen ylittäessä valtioiden rajojakin. He ehdottavat omaksuttavaksi joustavamman lähestymistavan, jossa merkitystä annetaan myyjän tietoisuudelle tai tietämättömyydelle vakuusesineen siirrosta. Tuontikaupassa ulkomaisen myyjän tulisi huolehtia Ruotsin oikeuden mukaan sivullisia sitovan esinevakuuden hankkimisesta. Kuitenkin tilanteissa, joissa esinevakuuden haltija ei tiennyt eikä voinut varautua vakuusesineen siirtoon, on heidän mukaansa hyviä perusteita suojata myyjän intressejä, eikä uhrata niitä välittömästi ostajan velkojien hyväksi.¹⁶⁸

Oikeuskirjallisuudessa on tunnistettu tällaisen ajattelun saaneen jalansijaa myös ruotsalaisessa oikeuskäytännössä.¹⁶⁹ Ruotsin korkeimman oikeuden (Högsta Domstolen) tapauksessa NJA 1978 s. 593 oli kysymys saksalaisen myyjän ja ruotsalaisen ostajan välisen omistuksenpidätysehdon pätevydestä. Tuomioistuin katsoi Saksan oikeuden mukaan pätevän omistuksenpidätysehdon tehottomaksi ostajan konkurssivelkojia vastaan, koska omistuksenpidätysehdon alainen omaisuus oli ostettu jälleenmyyntitarkoituksessa. Tuomioistuimen mukaan omistuksenpidätysehdon sivullissitovuutta tulee tarkastella Ruotsin lain mukaan ainakin tilanteissa, joissa myyty omaisuus on tarkoitettu Ruotsiin tuotavaksi.¹⁷⁰

Tapauksessa NJA 1984 s. 693 oli puolestaan kysymys autoon Saksan oikeuden mukaan pätevästi tehdyn vakuusluovutuksen sivullissitovuudesta suhteessa auton haltijan ulosmittausvelkojiin. Tuomioistuin katsoi, että Ruotsin kansainvälisen yksityisoikeuden peruslähtökohdan mukaan ulkomainen vakuusoikeus pysyy voimassa sen siirtyessä maan alueelle. Panttauksen tai vakuusluovutuksen sivullissitovuuden jatkuminen edellyttää

¹⁶⁷ Bogdan – Maunsbach 2022, s. 89–90. Ks. myös Bogdan 1978 NTIR, 23–28.

¹⁶⁸ Bogdan – Maunsbach 2022, s. 90.

¹⁶⁹ Ks. Bogdan – Maunsbach 2022, s. 90–91; Juutilainen 2018, s. 213–216.

¹⁷⁰ Bogdan – Maunsbach 2022, s. 90.

tavallisesti kuitenkin luovutetun omaisuuden haltuunottoa tai muuta julkivarmistustapaa. Tuomioistuin tunnisti, että kansainvälisen vaihdannan tarpeet edellyttävät kuitenkin jossain määrin myös ulkomaisen velkojan intressien huomioon ottamista.¹⁷¹ Joustamista Ruotsin lain vaatimuksista ei tulisi silti venyttää välttämätöntä pidemmälle. Tällöin tulisi arvioitavaksi myös, onko luovuttajalla tai luovutetulla omaisuudella sellainen yhteys ulkomaahan, että kolmannen on syytä epäillä, että omaisuuteen on perustettu siellä vakuusoikeus. Ratkaisuun NJA 1978 s. 593 viitaten tuomioistuin katsoi olevan painavia perusteita sille, että ulkomainen vakuusoikeus ei saa oikeusvaikutuksia, mikäli velkoja on tiennyt tai ainakin olettanut vakuusesineen siirrettävän Ruotsiin. Se myös katsoi, että vakuusluovutuksen aikaisista olosuhteista huolimatta sen on tietyn ajan kulumisen jälkeen katsottava lakanneeksi, sillä ulkomaiseen valtioon liittyvä yhteys olisi todennäköisesti niin heikosti havaittavissa.¹⁷² Tuomioistuin katsoi, että vakuusvelkojalla on ollut tällaisessa tilanteessa riittävästi aikaa uuden esinevakuuden hankkimiselle tai perintätoimiin ryhtymiselle.¹⁷³

Oikeuskäytännön perusteella Ruotsin laki soveltuu ainakin tilanteissa, joissa vakuusvelkoja on voinut varautua vakuusesineen tulevaan siirtoon. Ratkaisujen sanamuodosta voi ajatella, että vakuusesineen alkuperäisen sijaintipaikan laki saattaa kuitenkin saada jonkinlaista painoarvoa tilanteessa, jossa vakuusvelkoja ei ole voinut varautua vakuusesineen tulevaan siirtoon. Asiasta ei kuitenkaan ole julkaistua oikeuskäytäntöä, minkä vuoksi on hyvin vaikeaa sanoa, kuinka johdonmukaisesti ja mihin asti ruotsalainen tuomioistuin olisi valmis soveltamaan alkuperäisen sijaintipaikan lakia tällaisessa vakuusesineen siirtotilanteessa.

Lex rei sitae -sääntö on myös Tanskassa esineoikeudellisen lainvalinnan pääsääntö.¹⁷⁴ Ruotsin tavoin myös Tanskan oikeuskäytännössä esineoikeudellisessa lainvalinnassa on annettu painoarvoa osapuolten tietoisuudelle vakuusesineen tulevasta siirrosta. Tanskan korkeimman oikeuden (Højesteret) ratkaisussa UfR 1984 s. 8 H oli kysymys englantilaisen myyjän ja tanskalaisen ostajan välisestä neulekoneiden omistuksenpidätysehdoista tehdystä kaupasta. Kauppasopimus sisälsi lakiviittauksen Englannin lakiin. Tuomioistuin katsoi lakiviittauksen nojalla Englannin lain soveltuvan vain myyjän ja ostajan keskinäisessä suhteessa. Se kuitenkin katsoi Tanskan lain määrittelevän omistuksenpidätysehdon sitovuuden suhteessa

¹⁷¹ Tuomioistuin kiinnitti huomiota myös siihen, että ulkomaisen vakuusvelkojan saattaa olla hankala päästä velallisen kanssa uuteen sopimukseen vakuusvelkojan esinevakuuden turvaamiseksi.

¹⁷² Ks. Bogdan – Maunsbach 2022, s. 91. Bogdanin ja Maunsbachin mukaansa tätä voidaan pitää alan pääasiallisena lainvalintasääntönä.

¹⁷³ Bogdan – Maunshach 2022, s. 91.

¹⁷⁴ Rammeskov Bang-Pedersen 2002, s. 486–491. Tanskan laki ei sääntele esineoikeudellisesta lainvalinnasta.

sivullisiin eli tanskalaisen ostajan konkurssivelkojiin. Tuomioistuin perusteli ratkaisunsa viittaamalla kauppasopimukseen, jonka mukaan neulekoneet olivat määrä toimittaa Tanskaan, ja siihen, että koneet sijaitsivat konkurssin alkaessa Tanskassa.¹⁷⁵

Rammeskow Bang-Pedersenin mukaan tällainen tuontimaaperiaate, jonka mukaan sivullissuhteita koskeviin kysymyksiin sovelletaan tuontimaan lakia, on vakiintunut pääsääntö tilanteissa, joissa myyjä on voinut varautua vakuusesineen tulevaan siirtoon. Hänen mukaansa ei ole erityistä syytä, miksei periaatetta voisi soveltaa muissakin tilanteissa, joissa siirto on alun perin ollut suunnitteilla.¹⁷⁶ Periaatteeseen liittyy jokseenkin epäselvyyttä sen suhteen, minkä asteinen selonottovelvollisuus myyjällä on vakuusesineen mahdollisesta siirrosta. On esitetty, että periaatetta voisi soveltaa myös tilanteissa, joissa myyjän olisi pitänyt tietää ostajan tarkoituksesta siirtää vakuusesine.¹⁷⁷ Tanskan oikeustila on epäselvä tilanteiden osalta, joissa esinevakuuden haltija ei ole voinut ennakkollisesti varautua vakuusesineen siirtoon. Oikeuskirjallisuudessa keskeiset ratkaisuvaihtoehdot ovat Ruotsin oikeuskäytännössäkin tapauksessa NJA 1984 s. 693 tunnistettu vakuudenhaltijan ajallisesti rajoitettu suoja sekä substituutio, jonka mukaan ulkomainen esinevakuus korvattaisiin vastaavalla kotimaisella esinevakuudella, jolloin se saisi saman suojan kuin vastaava kotimainen oikeus.¹⁷⁸

Ranskan Code Civil ei sisällä säännöksiä ulkomaisten esinevakuuksien tunnustamisesta. Vakuusesineen siirrosta aiheutuissa *conflit mobile* -tilanteissa Ranskan laki on vakuusesineen myöhemmän sijaintipaikan lakina lähtökohtaisesti ratkaiseva.¹⁷⁹ Kessedjianin mukaan ranskalaiset tuomioistuimet ovat johdonmukaisesti perustelleet tätä sillä perusteella, että Ranskan lain tulee olla ainoa laki, joka soveltuu maan alueella sijaitseviin irtaimiin esineisiin ja niihin kohdistuviin esineoikeuksiin.¹⁸⁰ Tuomioistuinten perusteluissa on annettu painoarvoa erityisesti julkisuusnäkökulmille ja kolmansien suojaamiselle. On katsottu, että kansainvälisen kaupan tarpeiden tulee joustaa Ranskan esineoikeusjärjestelmän vakauden turvaamisen kustannuksella.¹⁸¹ Ranskan esineoikeudellinen järjestelmä rakentuu *numerus clausus* -periaatteen varaan.¹⁸² Koska Ranskan *numerus clausus* ei aiemmin tuntenut lainkaan

¹⁷⁵ Juutilainen 2005, s. 89

¹⁷⁶ Rammeskow Bang-Pedersen 2002, s. 535–536.

¹⁷⁷ Ks. Juutilainen 2005, s. 90–91 lähteineen.

¹⁷⁸ Ks. Juutilainen 2005, s. 103–109 lähteineen.

¹⁷⁹ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 9–10; Kessedjian 2001, s. 171.

¹⁸⁰ Kessedjian 2001, s. 171.

¹⁸¹ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 10.

¹⁸² Kessedjian 2001, s. 164–165 alaviitteineen.

Saksan oikeuden tuntemaa vakuusluovutusta, Ranskan kassaatioistuon (Cour de Cassation) on evännyt saksalaisilta vakuusluovutuksilta toistuvasti sivullisittomuuden.¹⁸³

On selvää, että Ranska suojelee mieluummin kansallisen esinevakuusjärjestelmänsä eheyttä, kuin antaa suojaa yksittäisten ulkomaisten vakuusvelkojien intresseille. Ranskan oikeuden verrattain torjuva suhtautuminen ulkomaisiin esinevakuuksiin ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ulkomaiset esinevakuudet eivät voisi missään tilanteessa saada suojaa Ranskassa. Ranskan oikeus mahdollistaa esinevakuuden muuntamisen vastaavaan Ranskan oikeuden tuntemaan esinevakuuteen.¹⁸⁴ Ulkomaisen esinevakuuden tulee kuitenkin muunnettaessakin täyttää Ranskan lain mukaiset sivullisittomuuden vähimmäisvaatimukset.¹⁸⁵ Drobnigin mukaan Ranskan oikeuden aikaisempi perustavanlaatuinen vastustus hallinnattomia ulkomaisia esinevakuuksia kohtaan on nyttemmin uusien hallinnattomia esinevakuuksia koskevien lainsäädäntötoimien myötä jokseenkin muuttunut, sillä yksinkertaiset omistuksenpidätys ehdot tunnustetaan ranskalaisen ostajan konkurssimenettelyissä, kunhan ostaja on huomionnut tietyt insolvenssioikeudelliset aineelliset ja prosessuaaliset vaatimukset.¹⁸⁶

Alankomaiden siviilikoodin 10. kirjan¹⁸⁷ artiklan 130 mukaan esineisiin kohdistuvat oikeudet, jotka ovat hankittu tai perustettu esineen silloisen sijaintipaikan lain mukaan, pysyvät voimassa, vaikka esine siirrettäisiin toiseen maahan. Näitä oikeuksia ei voida kuitenkaan käyttää tavalla, joka on ristiriidassa sen valtion lain kanssa, jonka alueella esine sijaitsee oikeuden käyttämisen aikana. Säännön on katsottu tarkoittavan sitä, että ulkomainen esinevakuus pysyy voimassa sen siirtyessä Alankomaihin. Esineeseen kohdistuviin oikeuksiin sovellettava laki ei muutu automaattisesti esineen siirron vuoksi. Alankomaiden laki on kuitenkin esinevakuuden pysyvyyden kannalta ratkaiseva, jos vakuudenantaja asetetaan konkurssiin tai esinevakuuden kannalta tapahtuu muuta merkityksellistä.¹⁸⁸ Artiklan 130 on katsottu tarkoittavan myös sitä, että vakuusesineen siirtotilanteen jälkeisessä kollisiossa ulkomaisen esinevakuuden voimassa pysymisen edellytyksenä on sen muuntaminen lähimpään Alankomaiden *numerus clausuksen* tuntemaan esineoikeuteen. Mikäli sitä ei voida

¹⁸³ Kessedjian 2001, s. 171–172 lähdeviittauksineen. Huomionarvoista on se, että näissä tapauksissa vakuusesineinä on ollut ajoneuvoja.

¹⁸⁴ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 10; Kessedjian 2001, s. 172.

¹⁸⁵ Kessedjian 2001, s. 172.

¹⁸⁶ Drobnig 2006, s. 108.

¹⁸⁷ Burgerlijk Wetboek Boek 10.

¹⁸⁸ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 16–17.

muuntaa, se ei saa suojaa esimerkiksi vakuudenantajan konkurssissa.¹⁸⁹ Tämä periaate ilmenee myös Alankomaiden oikeuskäytännössä.¹⁹⁰

Alankomaiden siviilikoodin 10. kirjan artikla 128 koskee omistuksenpidätysehtoon soveltuvaan lakia. Artiklan 128(1) mukaan omistuksenpidätysehdon esineoikeudellisiin vaikutuksiin sovelletaan sen maan lakia, jossa ehdon alainen esine on sijainnut toimituksen aikana. Artiklan 128(2) mukaan osapuolet voivat artiklasta 128(1) poiketen sopia, että omistuksenpidätysehdon esineoikeudellisiin vaikutuksiin sovelletaan vientiesineen kohdalla määränpäämaan lakia, kunhan kyseisen maan lain mukaan omistuksenpidätysehtoa ei katsottaisi tehottomaksi ennen kuin kauppahinta on tullut kokonaisuudessaan maksetuksi. Artiklan mukaan viittauksella on vaikutusta ainoastaan, kun esine tuodaan tarkoitettuun määränpäämaahan. Sääntö on esineoikeudellisen lainvalinnan kannalta poikkeuksellinen, sillä se tarjoaa sopimuksen osapuolille osittaisen lakiviittauksen mahdollisuuden.¹⁹¹

Itävallan kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun lain¹⁹² 31 §:n 1 kohdan mukaan aineellisiin esineisiin kohdistuvien esineoikeuksien saamiseen ja menettämiseen sovelletaan sen maan lakia, jossa esineet sijaitsivat sillä hetkellä, kun esineoikeuksien saamiseen tai menettämiseen johtaneet tosiseikat ovat tapahtuneet. Saman lain 31 §:n 2 kohdan mukaan esineiden oikeudellinen luokittelu sekä 31 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksien sisältö määräytyvät esineen sijaintipaikan lain mukaan. Ulkomaisten esinevakuuksien sivullissitovuus on ratkaistu vakuusesineen siirtotilanteissa soveltamalla myöhemmän sijaintipaikan lakina Itävallan lakia. Näin ollen Saksan oikeuden mukaan ilman hallinnan luovutusta perustetun vakuusluovutuksen sivullissitovuus on toistuvasti evätty vakuusesineen siirron jälkeisessä kollisionssa, koska Itävallassa vakuusluovutus ilman hallinnan luovutusta ei ole sallittu.¹⁹³ Tältä osin keskeinen oikeustapaus on Itävallan korkeimman oikeuden (Oberster Gerichtshof, OGH) ratkaisu 3 Ob 126/83. Ratkaisussa OGH katsoi, että ulkomailla hankittujen irtaimiin esineisiin kohdistuvien tehokkaiden esinevakuuksien tulee niiden siirtyessä Itävaltaan täyttää Itävallan oikeuden asettamat julkisuusvaatimukset, jotta

¹⁸⁹ Akkermans – Ramaekers 2012, s. 16–17. Ks. myös Polak 2006, s. 120–122. Polak kommentoi samansisältöistä Alankomaiden hallituksen kansainvälisen yksityisoikeuden komitean vuonna 1998 julkaiseman raportin artiklaa 5.

¹⁹⁰ Polak 2006, s. 123–124.

¹⁹¹ Sääntö ei ole kuitenkaan täysin uniikki. Osapuolten osittaisen lakiviittauksen mahdollistava esineoikeudellinen lainvalintasääntö on omaksuttu myös Espanjassa, ks. Código Civil (Real Decreto de 24 de julio de 1889) artikla 10.1.3; Fontanellas Morell 2024, s. 162–163.

¹⁹² Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz).

¹⁹³ Drobnig 2006, s. 106–107.

esinevakuuden tehokkuus jatkuisi vielä siirronkin jälkeen. Tapauksessa esinevakuus oli Saksan oikeuden mukaan pätevä. Se kuitenkin menetti tehokkuutensa vakuusesineen siirron myötä, sillä se ei täyttänyt Itävallan asettamia julkivarmistusvaatimuksia.¹⁹⁴

Itävallan oikeuden verrattain torjuva suhtautuminen ulkomailla perustettuihin hallinnattomiin esinevakuuksiin muuttui keskeisesti ratkaisun 3 Ob 249/18s myötä. Tapauksessa oli kysymys ajoneuvoon ja kassakoneeseen Saksassa perustetun vakuusluovutuksen tehokkuudesta suhteessa velallisen itävaltalaisiin ulosottovelkojiin. Vakuusluovutus oli Saksan oikeuden mukaan pätevä, mutta se ei täyttänyt Itävallan oikeuden julkisuusvaatimuksia, sillä vakuusesineen hallintaa ei ollut luovutettu velkojalle. Vakuusesine oli sijainnut ulosoton alkaessa Itävallassa. Alemmat oikeusasteet olivat ratkaisun 3 Ob 126/83 pohjalta katsoneet, ettei vakuusluovutus sido velallisen muita velkojia. Ne katsoivat vakuusluovutuksen tehokkuuden suhteessa sivullisiin päättyneen vakuusesineiden siirryttyä Itävaltaan. OGH katsoi, että vakuusluovutus olisi tapahtunut pätevästi Saksan oikeuden mukaan. Se päätyi ratkaisussaan siihen, että mikäli vakuusluovutus oli tapahtunut vakuusesineiden sijaitessa Saksassa, sen tehokkuutta tulee arvioida Saksan lain mukaisesti. Lisäksi se katsoi, että vakuusluovutus ei tällöin menetä tehokkuuttaan vakuusesineen siirtyessä Itävaltaan.¹⁹⁵

OGH:n ratkaisuun vaikutti Itävallan kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun lain 31 §:n uudelleentarkastelu. Ratkaisun sisämarkkinaoikeudelliset perustelut ovat kuitenkin merkittäviä ja tämän tutkielman tarkastelun kannalta erityisen mielenkiintoisia. OGH:n arvioitavaksi tuli, voiko sen aikaisemmassa oikeuskäytännössä omaksumaa kantaa pitää enää hyväksyttävänä Itävallan EU-jäsenyyden myötä. OGH piti kirjallisuuskatsauksen pohjalta vakuusvelkojan vaatimuksia sisämarkkinaoikeudellisten aspektien huomioon ottamisesta merkittävänä. Se katsoi, että ratkaisusta 3 Ob 126/83 johtuvaa rajoitusta pääoman ja tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle on vaikeaa oikeuttaa viittaamalla velkojansuojaan, kansallisen esineoikeusjärjestelmän eheyteen taikka luottamuksen suojaan. Lisäksi se katsoi, että Itävallassa ei voi olettaa, että velallinen on poikkeuksetta myös hallussaan olevan esineen omistaja, sillä Itävallan oikeus mahdollistaa julkistamattoman omistuksenpidätysehdonkin.¹⁹⁶

Vaikka ratkaisua voidaan pitää toimivien sisämarkkinoiden kannalta onnistuneena, sille on esitetty myös kritiikkiä. Heindlerin mukaan ratkaisu on herättänyt itävaltalaisessa

¹⁹⁴ Heindler EPLJ 2019, s. 303.

¹⁹⁵ Juutilainen LM 2023, s. 1050–1052.

¹⁹⁶ Juutilainen LM 2023 s. 1050–1052.

oikeuskirjallisuudessa huomiota etenkin sen suorasta vaikutuksesta vakuudettomien velkojien mahdollisuuteen saada saatavalleen suoritus velallisen varoista. Tästä syystä onkin esitetty, että Itävallan oikeuden asettamia julkisuusvaatimuksia tulisi pitää kansallisesti pakottavina määräyksinä, jolloin niiden käyttö olisi oikeutettua, vaikka se johtaisikin ulkomaisen esinevakuuden kannalta syrjivään lopputulokseen. Heindlerin mukaan ratkaisussa *renvoin* käytön kautta Saksan oikeuden soveltamisella olisi voitu päästä eri lopputulokseen. Lisäksi hänen mukaansa Itävallan oikeuden olisi tullut soveltua asiassa, sillä asialla oli läheisin liittymä Itävaltaan.¹⁹⁷

Saksan EGBGB¹⁹⁸ artiklan 43(1) mukaan esineoikeuksiin soveltuu esineen sijaintipaikan laki. EGBGB artiklan 43(2) mukaan tiettyjen esineoikeuksien kohteena olevan esineen siirryttyä toiseen valtioon, näitä esineoikeuksia ei voi käyttää vastoin kyseisen valtion lakia. Säännön on katsottu tarkoittavan sitä, että esineen alkuperäisen sijaintimaan oikeuden mukaan pätevästi perustetut esineoikeudet pysyvät voimassa esineen siirtyessä Saksaan.¹⁹⁹ Myös Saksan esineoikeudellinen järjestelmä rakentuu *numerus clausus* -periaatteen varaan.²⁰⁰ Ulkomainen esinevakuus pysyy vakuusesineen siirtotilanteessa voimassa, mutta oikeusvaikutuksia saadakseen esinevakuus on kollisiotilanteessa muunnettava vastaavaan ja lähimpään Saksan *numerus clausuksen* tuntemaan esineoikeuteen.²⁰¹ Näin ollen myöhemmän sijaintipaikan laki on tosiasiallisesti ratkaiseva aidossa kollisiotilanteessa.

Saksan oikeuskäytännössä on jo kauan aikaa sitten omaksuttu eurooppalaisessa verrannossa poikkeuksellisen myötämielinen suhtautuminen ulkomaisiin esinevakuuksiin kollisiotilanteissa. Jo Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden (Bundesgerichtshof, BGH), ratkaisussa BGHZ 39, 173 (1963) Ranskassa kuorma-autoon ilman hallinnan luovutusta perustettu panttaus katsottiin sitovaksi ranskalaisen omistajan saksalaisia ulosottovelkojia vastaan esineen sijaitessa täytäntöönpanotoimien aikana Saksassa. Panttaus oli kirjattu ranskalaiseen rekisteriin ja se oli Ranskan lain mukaan pätevä ja sivullisia sitova. BGH katsoi, ettei Saksan oikeuden kannalta vieras ranskalaiseen rekisteriin kirjattu panttaus voi olla Saksan *ordre publicin* vastainen, sillä Saksan oikeus tuntee esinevakuutena hallinnattoman

¹⁹⁷ Heindler EPLJ 2019, s. 323. Heindler viittaa läheisimmän liittymän osalta IPR-Gesetzin 1(1) §:ään, jonka mukaan tilanteissa, joissa on ulkomaalainen liittymä, yksityisoikeuden alaan liittyvät kysymykset tulee ratkaista sen oikeusjärjestelmän lain mukaisesti, johon asialla on läheisin liittymä.

¹⁹⁸ Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB).

¹⁹⁹ Ks. Drobnig 2001, s. 152–153. Ks. myös Rakob 2009, s. 92. Rakob tosin viittaa EGBGB artiklaan 43(1).

²⁰⁰ Akkermans 2008, s. 245.

²⁰¹ Ks. Drobnig 2001, s. 153.

vakuusluovutuksen. Ranskalainen rekisteriin kirjattu kuorma-auton panttaus muunnettiin Saksan oikeuden tunnistamaan hallinnattomaan vakuusluovutukseen.²⁰²

BGH tuli vastaavaan lopputulokseen tapauksessa BGH IPRspr 1991 no 71 (1991), jossa oli kysymys italialaiselle pankille rekisteröidystä autokiinnityksestä, joka toimi samalla autolainan vakuutena. Italialaiselle pankille Italian oikeuden edellytysten mukaisesti perustettu rekisteriin kirjattu autokiinnitys muunnettiin saksan oikeuden tunnistamaan hallinnattomaan vakuusluovutukseen.²⁰³ Drobigin mukaan ratkaisusta voi tehdä johtopäätöksen, että Saksan oikeuden mukainen hallinnaton vakuusluovutus on toiminnallinen vastine ulkomaisille hallinnattomille esinevakuuksille. Hänen mukaansa tässä suhteessa on merkityksetöntä, olisiko ulkomainen esinevakuus rekisteröitävä vai ei.²⁰⁴

BGH:n ratkaisua BGHZ 45, 95 (1966) on pidetty oikeuskirjallisuudessa ainakin ulkomaisten omistuksenpidätysehtojen tunnustamisen osalta johtavana Saksan oikeuskäytännön ratkaisuna.²⁰⁵ Tapauksessa italialainen myyjä oli myynyt koneita saksalaiselle ostajalle. Kauppasopimus sisälsi omistuksenpidätysehdon. Huomionarvoista on se, että ehto ei ollut Italian oikeuden mukaan sivullisia sitova, sillä ehtoa ei ollut Italian oikeuden vaatimusten mukaisesti rekisteröity. Näin ollen omistuksenpidätysehto oli sitova vain sopimuksen osapuolten keskinäisessä suhteessa. Ehdon alainen omaisuus sijaitsi Saksassa, kun saksalainen ostaja asetettiin konkurssiin. Saksan oikeus ei tuntenut vastaavia vaatimuksia rekisteröinnistä, eikä pelkästään sopimuksen osapuolia sitovaa omistuksenpidätysehtoa. BGH katsoi ehdon sitovaksi myös suhteessa saksalaisen ostajan konkurssivelkoihin nähden, vaikka ehto ei ollut alun perin Italian oikeuden mukaan sivullisia sitova.²⁰⁶

Erityistä tapauksessa on se, että BGH antoi ratkaisussaan painoarvoa osapuolten yhteiselle tarkoitukselle. BGH katsoi ehdon sitovan velallisen konkurssivelkoja, sillä se katsoi, että osapuolten oli ollut tarkoitus perustaa Saksan oikeuden mukaan sivullisia sitova omistuksenpidätysehto.²⁰⁷ Saksan alemmat oikeusasteet ovat myöhemmin johdonmukaisesti soveltaneet tapauksen oikeusohjetta, jonka mukaan osapuolet voivat perustaa sen maan lain

²⁰² Drobignig 2001, s. 155–156.

²⁰³ Drobignig 2001, s. 156.

²⁰⁴ Drobignig 2001, s. 156.

²⁰⁵ Juutilainen 2018, s. 220–221; von Bar – Drobignig 2004, s. 344–345; Drobignig 2001, s. 153–154.

²⁰⁶ Juutilainen 2018, s. 220–221; Drobignig 2001, s. 153–154.

²⁰⁷ Juutilainen 2018, s. 220–221; Drobignig 2001, s. 153–154.

mukaisia esinevakuuksia, johon vakuusesine on ajateltu myöhemmin siirrettävän.²⁰⁸ Kannan on nyttemmin myös katsottu olevan ilmaistu säädettyjen lainvalintasääntöjen tasolla.²⁰⁹

Drobnigin mukaan oikeuskäytäntö osoittaa, että ankarampien ulkomaisten järjestelmien vaatimusten mukaisesti perustetut esinevakuudet tunnustetaan, kun vakuusesine tuodaan tai se muutoin siirtyy Saksaan, jossa on äärimmäisen liberaali esinevakuuksia koskeva järjestelmä.²¹⁰ Tämä kuitenkin vaikuttaisi edellyttävän sitä, että ulkomainen esinevakuus on muunnettavissa Saksan *numerus clausuksen* tuntemaan esinevakuuteen. Onkin epäselvää, mihin asti Saksan tuomioistuimet olisivat valmiita tunnustamaan ulkomaisille esinevakuuksille kollisiotilanteissa oikeusvaikutuksia, jos esinevakuudet eivät täyttäisi Saksan oikeuden asettamia pakottaviksi tulkittavia julkisuusvaatimuksia.²¹¹

3.3 Yhteenvetoa oikeustilasta

Alaluvun 3.2 havaintojen perusteella on selvää, että ulkomaisen esinevakuuden sivullisittomuuteen kollisiossa saattaa keskeisesti vaikuttaa se, missä asia ratkaistaan. EU:n jäsenmaissa on selkeitä eroja ensinnäkin sen suhteen, miten esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy. Pohjoismaisessa oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on annettu painoarvoa osapuolten tietoisuudelle tai tietämättömyydelle vakuusesineen tulevasta siirrosta. Joissakin maissa on omaksuttu sääntö, joka mahdollistaa esineoikeudellisissakin oikeussuhteissa osittaisen lakiviittauksen. Monessa oikeusjärjestelmässä soveltuva laki vaikuttaisi vaihtuvan viimeistään sivullissuhteen syntyhetkellä, vaikka tietyt subjektiiviset tekijät voisivatkin edellyttää joustavampaa lainvalintaa. Merkittävänä poikkeuksena voi nostaa Itävallan korkeimman oikeuden ratkaisun 3 Ob 249/18s, jossa katsottiin sisämarkkinaoikeudellistenkin perustelujen valossa esinevakuuden pysyvän siirtotilanteessakin tehokkaana, jos se on alkuperäisen sijaintipaikan lain mukaan pätevä.

Joka tapauksessa on ilmeistä, että eurooppalaisesta katsannosta myöhemmän sijaintipaikan laki on tavanomaisesti ratkaiseva vakuusesineen siirron jälkeisessä kollisiossa. Myöhemmän sijaintipaikan lain soveltuessa keskeinen seikka esinevakuuden pysyvyyden kannalta vaikuttaisi olevan se, kuinka ”liberaali” kansallinen esinevakuusjärjestelmä on.²¹² Tällainen

²⁰⁸ Rakob 2009, s. 93 lähdeviittauksineen.

²⁰⁹ Ks. Juutilainen 2018, s. 221 lähdeviittauksineen.

²¹⁰ Drobnig 2006, s. 109. Drobnigin mukaan ulkomaiset esinevakuudet ovat saaneet Saksassa jopa pidemmälle meneviä oikeusvaikutuksia kuin ne olisivat saaneet alkuperäisen sijaintimaan lain mukaan.

²¹¹ Ks. Akkermans – Ramaekers 2012, s. 12.

²¹² Drobnig 2006, s. 114.

esinevakuusjärjestelmä on esimerkiksi Saksassa, jossa ulkomaiset esinevakuudet ovat usein katsottu sivullisia sitovaksi, sillä ne on kyetty muuntamaan vastaavaan Saksan oikeuden tuntemaan esinevakuuteen. Eroavaisuudet *lex rei sitae* -säännön soveltamisessa sekä yleisessä suhtautumisessa ulkomaisiin esinevakuuksiin myöhemmän sijaintipaikan lain soveltuessa ovat erityisesti ennakoitavuuden ja yhdenmukaisten ratkaisujen näkökulmasta ongelmallisia. Toisaalta *lex rei sitae* -sääntö sekä aineellisoikeudelliset rajoitukset suojelevat kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyttä ulkomaisen oikeuden vaikutteilta.

On kysyttävä, voiko tällaista kansallisen järjestelmän suojelemista hyväksyä EU:n sisämarkkinoilla. Osa kirjoittajista on katsonut, että *lex rei sitae* -sääntö yhdistettynä kansallisten esinevakuusjärjestelmien eroihin voi aiheuttaa sisämarkkinoilla kielletyn kaupan esteen, jos nämä johtavat ulkomaisen esinevakuuden sivullissitovuuden epäämiseen. Kansalliset tunnustamista rajoittavat säännöt on katsottu voivan muodostaa EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan kieltämän vaikutuksiltaan tuonnin määrällisiä rajoituksia vastaavan toimenpiteen tai SEUT 63(1) artiklan mukaisen pääoman liikkeitä koskevan kielletyn rajoituksen.²¹³ On jokseenkin epäselvää, millaisen esteen kansalliset eroavaisuudet muodostavat sisämarkkinoiden toimivuudelle. Esimerkiksi Polak on todennut, että hän ei mielellään ota lopullista kantaa asiaan ennen kuin hän on nähnyt asiasta empiiristä aineistoa.²¹⁴ Toisaalta tällainen ajattelu on saanut selvästi jalansijaa Itävallan korkeimman oikeuden harkinnassa ratkaisussa 3 Ob 249/18s, jossa jutun lopputulokseen selvästi vaikutti Itävallan EU-jäsenyys ja sen vaikutukset ulkomaisiin esinevakuuksiin suhtautumisessa.

Nykyistä oikeustilaa ei kaiken kaikkiaan voida pitää tyydyttävänä. Riskit ovat merkittäviä etenkin vakuusvelkojalle, joka ei ole voinut varautua vakuusesineen tulevaan siirtoon. Alaluvussa 3.2 käsitellyn oikeuskäytännön perusteella voi todeta, että erityisesti vakuusesineenä olevat ajoneuvot ovat alttiita maantieteellisistä siirroista aiheutuville ongelmille. Halu suojata kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyttä voi siirtotilanteessa johtaa helposti ajoneuvon kohdistuvan esinevakuuden arviointiin yksinomaan myöhemmän sijaintipaikan lain mukaan, vaikka tämä johtaisi ulkomaisen esinevakuusvelkojan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Näiden huomioiden valossa siirrytään tarkastelemaan, voisiko *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä ja kansallisista eroista johtuviin ongelmiin puuttua korvaamalla sääntö rekisteröityjen ajoneuvojen osalta *lex registrationis* -säännöllä.

²¹³ Ks. Juutilainen 2018, s. 77–87 lähdeviittauksineen.

²¹⁴ Polak 2006, s. 128.

4 Vakuusesineen siirrosta aiheutuvien ongelmien ratkaiseminen lex registrationis -sääntöä kehittämällä

4.1 Tarkastelun lähtökohdat

4.1.1 Yleisiä huomioita lainvalintasäännöstä

Lex registrationis -säännöllä viitataan esineoikeudellisen lainvalinnan kontekstissa esineen rekisteröintimaan lain soveltumiseen.²¹⁵ *Lex registrationis* tuleekin lähtökohtaisesti ymmärtää itse esineen rekisteröintimaan lakina erotuksena sen maan laista, johon tietty esineoikeus kuten ajoneuvoon kohdistuva esinevakuus on rekisteröity.²¹⁶ Säännön keskeinen ero *lex rei sitae* -sääntöön verrattuna on se, että esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki ei määräydy esineen sijainnin mukaan. Säännön liittymätekijä on esineen rekisteröintipaikka. Ajoneuvoille ja muille kuljetusvälineille on ominaista, että ne ylittävät alati valtioiden rajoja, minkä vuoksi niihin liittyy erityistä riskiä myös *conflit mobile* -tilanteiden syntymisestä.²¹⁷ Sääntö tuokin erityisesti helposti liikuteltavan irtaimen osalta lainvalintaan tarvittavaa ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta.²¹⁸ Säännön käyttö on yhdistetty oikeuskirjallisuudessa juuri *lex rei sitae* -säännön epävakaaasta liittymätekijästä aiheutuviin ongelmiin.²¹⁹

Lex registrationis -säännön tarpeellisuutta on perusteltu erityisesti aluksien ja ilma-aluksien osalta myös sillä, että kyseiset kuljetusvälineet voivat liikkua alueilla, joilla millään valtiolla ei ole alueellista toimivaltaa.²²⁰ Toki myös ajoneuvot voivat periaatteessa liikkua kyseisillä alueilla ollessaan esimerkiksi laivakuljetuksessa.²²¹ Oikeuskirjallisuudessa on lisäksi tunnistettu, että kuljetusvälineet sitovat itseensä huomattavan määrän pääomaa, minkä vuoksi olisi toivottavaa, että kuljetusvälineitä on mahdollista käyttää luotettavalla ja tehokkaalla tavalla luoton vakuutena.²²² *Lex registrationis* -säännön soveltamista kuljetusvälineisiin on perusteltu myös sillä, että kuljetusvälineiden tarkan sijainnin määrittely voi olla teknisten haasteiden vuoksi epäkäytännöllistä tai jopa mahdotonta.²²³

²¹⁵ Ramaekers 2013, s. 204; Juutilainen LM 2011, s. 35.

²¹⁶ Ramaekers 2013, s. 204.

²¹⁷ Cuniberti 2024, s. 486–487; Schenk 2024, s. 493; Kieninger EPLJ 2013, s. 380; Polak 2006, s. 126. Tämä on havaittavissa myös alaluvussa 3.2 käsitellystä oikeuskäytännöstä.

²¹⁸ Juutilainen LM 2011, s. 35; Buure-Hägglund 1978, s. 254.

²¹⁹ Garcimartín Alférez 2024, s. 432; Juutilainen 2018, s. 14; Drobnič 2001, s. 149–150.

²²⁰ Fontanellas Morell 2024, s. 158; Schenk 2024, s. 494–495.

²²¹ Kuljetettavana olevaan irtaimeen liittyy myös oma *res in transitu* -problematiikkansa.

²²² Kieninger 2024, s. 421; Schenk 2024, s. 495.

²²³ Schenk 2024, s. 495.

Lex registrationis -sääntöä voi pitää erityissääntönä *lex rei sitae* -sääntöön nähden.²²⁴ *Lex registrationis* -sääntö on soveltunut liikuteltavan irtaimen osalta perinteisesti vain tiettyihin suurempiin kuljetusvälineisiin, erityisesti aluksiin ja ilma-aluksiin.²²⁵ Toisaalta tietyissä oikeusjärjestelmissä on jo laajennettu säännön käyttöalaa koskemaan suurempien kuljetusvälineiden lisäksi myös tavanomaisempia ajoneuvoja.

4.1.2 Lainvalintasäännön käyttöönoton nykytila

MKA 14 artiklan mukaan ”maksukyvyttömyysmenettelyn vaikutukset sellaisiin velallisen oikeuksiin, jotka koskevat ... alusta tai ilma-alusta ja jotka on merkittävä julkiseen rekisteriin, määräytyvät sen jäsenvaltion lain mukaan, jossa rekisteriä pidetään.” Aiemmin todetun mukaisesti MKA ei sääntele esineoikeudellisesta lainvalinnasta. MKA 14 artikla sääntelee vain insolvenssimenettelyn vaikutuksista velallisen oikeuksiin kyseisiä rekisteröityjä esineitä kohtaan, eikä artiklalla ole vaikutusta kyseisiin rekisteröitäviin esineisiin kohdistuviin esineoikeuksiin.²²⁶

Joitakin sellaisia tiettyihin kuljetusvälineisiin kohdistuvia esineoikeuksia säänteleviä kansainvälisiä sopimuksia, jotka sisältävät myös kohtia esineoikeudellisesta lainvalinnasta, on jo laadittu. Tärkein näistä on allekirjoitusmääränsä puolesta ilma-aluksia koskeva Geneven konventio,²²⁷ jonka artiklan 2(2) mukaan sopimukseen perustuvien oikeuksien rekisteröinnin vaikutus kolmanteen henkilöön määräytyy pääsääntöisesti sen sopimusvaltion lain mukaan, missä oikeus on rekisteröitynä.²²⁸ Kreuzerin mukaan aluksia ja ilma-aluksia koskevat kansainväliset sopimukset, joissa määrätään lainvalinnasta, ovat kuitenkin vanhentuneita ja sopijaosapuolten määrän puolesta vähämerkityksellisiä. Hänen mukaansa näiden kansainvälisten sopimusten perusteella ei voida katsoa, että kyseisiä kuljetusvälineitä koskevat lainvalintasäännöt olisivat riittävällä tavalla harmonisoitu.²²⁹

Monessa EU:n jäsenmaassa on omaksuttu *lex rei sitae* -säännön rinnalle tiettyjen kuljetusvälineiden osalta erityisiä lainvalintasääntöjä. Yleisimmin nämä säännöt koskevat tiettyjä kuljetusvälineitä. Usein erityissäännöt kattavat alukset ja ilma-alukset sekä toisinaan

²²⁴ Schenk 2024, s. 493.

²²⁵ Juutilainen 2012, s. 110; Buure-Hägglund 1978, s. 254.

²²⁶ Garcimartín – Virgós 2022, s. 316.

²²⁷ Convention on the international recognition of rights in aircraft, signed at Geneva, on 19 June 1948.

²²⁸ Suomennos ks. Buure-Hägglund 1978, s. 264–265.

²²⁹ Kreuzer 2008, s. 306.

myös rautatiekaluston.²³⁰ Erityisesti aluksien ja ilma-aluksien osalta esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki määräytyy niiden sijaintipaikan sijasta niiden rekisteröintipaikan perusteella. Ajoneuvot kattava erityissääntö on harvinainen. Seuraavaksi tarkastellaan joitakin EU:n jäsenmaita, joissa on omaksuttu myös ajoneuvoja koskeva lainvalintasääntö.

Belgian kansainvälisen yksityisoikeuden koodeksin²³¹ artiklan 89 mukaan ilma-aluksiin, aluksiin, veneisiin ja muihin julkiseen rekisteriin rekisteröityihin kulkuneuvoihin kohdistuviin esineoikeuksiin sovelletaan sen maan lakia, jonka alueella kulkuneuvon rekisteröinti tapahtui. Belgian säännössä ei ole rajattu ajoneuvoja säännön soveltumisalan ulkopuolelle.

Vastaavanlainen lainvalintasääntö on omaksuttu myös Portugalissa. Portugalin siviilikoodin yleisen osan²³² artiklan 46(3) mukaan rekisteröitäviin kuljetusvälineisiin kohdistuvien esineoikeuksien perustamiseen ja päättymiseen soveltuu niiden rekisteröintimaan laki.

Bulgarian kansainvälisen yksityisoikeuden koodin²³³ artiklojen 68(1) ja 68(2) mukaan kuljetusvälineisiin kohdistuvien esineoikeuksien saantoon, siirtoon ja päättymiseen sovelletaan aluksien osalta lipun lakia ja ilma-aluksien osalta rekisterin pitämipaikan lakia. Saman lain artiklan 68(3) mukaan esineoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan moottoriajoneuvojen osalta kuitenkin sen maan lakia, jossa moottoriajoneuvon käyttäjällä on kotipaikka. Vastaava lähestymistapa on omaksuttu myös Romaniassa. Romanian siviilikoodin seitsemännen kirjan²³⁴ artiklan 2620(1) kohdan a mukaan kuljetusvälineisiin kohdistuvien esineoikeuksien perustamiseen, siirtoon ja päättymiseen sovelletaan aluksien osalta lipun lakia ja ilma-aluksien osalta sen maan lakia, johon ilma-alus on rekisteröity. Saman lain artiklan 2620(1) kohdan b mukaan esineoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan tieliikennekulkuneuvojen osalta kuljetusliikkeen kotipaikan lakia.

Belgiassa ja Portugalissa omaksuttu myös ajoneuvot kattava erityinen lainvalintasääntö rakentuu juuri *lex registrationis* -säännön varaan. Bulgariassa ajoneuvojen osalta liittymätekijänä toimii puolestaan ajoneuvon käyttäjän kotipaikka ja Romaniassa yhtiön kotipaikka. Romaniassa ajoneuvoja koskeva sääntö on lisäksi rajattu koskemaan vain kuljetusliikkeitä. Omaksutuissa ajoneuvotkin kattavissa lainvalintasäännöissä on siis selvästi eroja. Lisämaustetta asiaan tuo se, että lainvalintasäännöt voivat olla lakiin kirjaamattomia ja

²³⁰ EU:n jäsenmaista, joissa säännöstä on laintasoista sääntelyä ks. Schenk 2024, s. 495–496 lähdeviittauksineen.

²³¹ Loi portant le Code de droit international privé.

²³² A Parte Geral do Código Civil Português.

²³³ Zakon za mezhdunarodnoto chastno pravo.

²³⁴ Codul civil al României, Cartea VII – Dispozitii de drept international privat.

niiden sisällöstä voi olla epätietoisuutta. Esimerkiksi suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on katsottu ainakin aluksien ja ilma-aluksien kuuluvan *lex registrationis* -säännön alle.²³⁵

Toisaalta Juutilainen on katsonut säännön soveltumisalan olevan Suomessa epäselvä. Hänen mukaansa ei ole tarkkaa tietoa, mihin kulkuneuvoihin tai muihin varallisuuseriin sääntö soveltuu.²³⁶ Yhteenvetona todettakoon, että *lex registrationis* -sääntö on otettu hyvin hajanaisesti käyttöön EU:n jäsenmaissa. Myös säännön soveltumisalassa on merkittäviä eroja eri EU:n jäsenmaiden välillä. Joissakin jäsenmaissa *lex registrationis* -sääntö kattaa myös ajoneuvot. Joissakin maissa sääntö ei taas ulotu ajoneuvoihin, vaikka ajoneuvojen esineoikeudellisesta lainvalinnasta olisikin säännelty muutoin.

4.1.3 Lainvalintasäännön kehittämistä koskevasta keskustelusta

Aiemminkin todetun mukaisesti *lex registrationis* -säännön käyttöönotto on yhdistetty oikeuskirjallisuudessa juuri *lex rei sitae* -säännön epävakasta liittymätekijästä aiheutuviin ongelmiin.²³⁷ Juutilainen on katsonut, että soveltumisalaltaan yhtenäinen *lex registrationis* -sääntö olisi merkittävä edistysaskel esineoikeudellisen lainvalinnan alalla.²³⁸ Myös Ramaekers näkee yhtenäisen *lex registrationis* -säännön tuovan lainvalintaan ennakoitavuutta. Se ei hänen mukaansa kuitenkaan tarjoa osapuolille sen enempää vaihtoehtoja kuin *lex rei sitae* -sääntökään, koska osapuolet voivat perustaa vain rekisteröintimaan *numerus clausuksen* tuntemia esinevakuuksia.²³⁹ EU:n ja sen jäsenmaiden esineoikeudellisia normeja koskevan harmonisoinnin vaihe ja kehittyneempien esinevakuuksia koskevien rekisteröintijärjestelmien puute huomioiden, lainvalinnan ennakoitavuuden lisääntymistä tulee nähdäkseni jo itsessään pitää toivottavana kehitysaskelena.

Alaluvussa 3.2 käsitellyn oikeuskäytännön perusteella vakuusesineen siirrosta aiheutuviissa ongelmissa vakuusesineenä on monesti toiminut juuri ajoneuvo. Ajoneuvoja koskevan oikeuskäytännön määrä lienee seurausta niiden helposta liikuteltavuudesta. Ajoneuvoja hankitaan usein myös luottokaupalla, minkä vuoksi varsinkin niihin kohdistuvat omistuksenpidätys ehdot ovat yleisiä. Ajoneuvot voivat sitoa itseensä myös suuren osuuden yksityishenkilön tai yrityksen varallisuudesta, minkä vuoksi niiden esinevakuuskäyttö on

²³⁵ Esko 1998a, s. 95; Buure-Hägglund 1978, s. 254–267.

²³⁶ Juutilainen 2018, s. 295.

²³⁷ Garcimartín Alférez 2024, s. 432; Juutilainen 2018, s. 14; Drobnig 2001, s. 149–150.

²³⁸ Juutilainen 2018, s. 287.

²³⁹ Ramaekers 2013, s. 205.

luontaista.²⁴⁰ Jokseenkin samoihin lähtökohtiin pohjautuen oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että *lex registrationis* -säännön käyttöalaa voisi laajentaa koskemaan raskaampien kuljetusvälineiden lisäksi myös ajoneuvoja.²⁴¹

Lainvalintasääntöjä koskevat muutospaineet eivät näy pelkästään oikeuskirjallisuuden tasolla, vaan myös eri kansainvälisen yksityisoikeuden kehittämiseksi perustettujen työryhmien ehdotuksissa ja projekteissa. EGPIIL²⁴² on vuonna 2024 antanut ehdotuksen aineelliseen omaisuuteen kohdistuvien esineoikeuksien lainvalinnasta.²⁴³ Lainvalintasääntöjen harmonisointiin tähtäävä ehdotus on tarkoitettu Euroopan komission käytettäväksi mahdolliseen tulevaan säädöshankkeeseen.²⁴⁴ Ehdotuksen 6 artiklan mukaan rekisteröitäviin kuljetusvälineisiin kohdistuviin esineoikeuksiin sovelletaan sen valtion lakia, jonka alaisuudessa rekisteriä pidetään. Huomionarvoista on, että sääntö kattaa kaikki kuljetusvälineet eli myös ajoneuvot.²⁴⁵ Ehdotuksen 6 artiklaa koskeva alaviite tarkoittaa, että sääntö soveltuu vain silloin, kun rekisteri, johon kuljetusväline on rekisteröity, todistaa esineisiin kohdistuvia oikeuksia. Myös EAPIL²⁴⁶ on laatimassa omaa ehdotustaan lainvalintasääntöjen kehittämiseksi. EAPIL:n esineoikeuden kehittämistä koskevan työryhmän puheenjohtaja Kieninger toteaa artikkelissaan, että EAPIL tulee EGPIIL:n ehdotuksesta poiketen ehdottamaan, että rekisteröintimaa toimisi liittymätekijänä kaikissa ajoneuvoissa, jotka on rekisteröity niiden tieliikennekäyttöä varten.²⁴⁷

UNCITRAL:n²⁴⁸ vuoden 2007 esinevakuuksia koskevan lainsäädäntöoppaan²⁴⁹ mukaan tiettyjen aineellisten omaisuserien omistusoikeus kirjataan toisinaan erityisiin rekistereihin taikka niiden omistusoikeus on todennettavissa omistusoikeustodistuksesta. Oppaan mukaan tämä on yleistä ilma-aluksille ja aluksille ja koskee toisinaan myös moottoriajoneuvoja.²⁵⁰ Oppaan suosituksen mukaan laissa tulisi säätää, että jos aineelliseen hyödykkeeseen kohdistuva vakuusoikeus edellyttää rekisteröintiä erityisrekisteriin tai merkintää omistusoikeustodistukseen, esinevakuuksien perustamiseen, vaikutuksista suhteessa

²⁴⁰ Ks. Kieninger 2024, s. 421.

²⁴¹ Kieninger 2024, s. 420–421; Polak 2006, s. 126–127.

²⁴² European Group for Private International Law.

²⁴³ The proposal of the European Group for Private International Law on the law applicable to rights in rem.

²⁴⁴ Garcimartín Alférez 2024, s. 423–424.

²⁴⁵ Kieninger 2024, s. 420.

²⁴⁶ The European Association of Private International Law.

²⁴⁷ Kieninger 2024, s. 420.

²⁴⁸ United Nations Commission on International Trade Law.

²⁴⁹ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007).

²⁵⁰ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X kohta 37, s. 392.

kolmansiin sekä etuoikeuskysymyksiin sovellettaisiin sen valtion lakia, jonka alaisuudessa rekisteriä ylläpidetään tai omistusoikeustodistus annetaan.²⁵¹

Ottaen huomioon *lex registrationis* -säännön käyttöönoton nykytilan ja sen tuomiin mahdollisuuksiin liittyvien hajanaisten kommenttien määrän, säännön kehittämiseen liittyvä kattava arviointi on jäänyt oikeuskirjallisuudessa yllättävänkin pintapuoliseksi. Kirjallisuudessa *lex registrationis* -säännön tarkastelu rajautuu usein vain sen hyötyihin *lex rei sitae* -sääntöön verrattuna. Tässä tutkielmassa pyritään menemään pidemmälle ja pohtimaan yksityiskohtaisemmin, minkälainen lainvalintasäännön tulisi olla, miten se toimisi käytännössä ja minkälaisia kokonaisvaikutuksia siltä voidaan odottaa. *Lex registrationis* -säännön yleisimmin omaksuttu soveltumisala huomioon ottaen, kaikissa kohdissa ei tehdä selvää erottelua ajoneuvojen ja muiden kuljetusvälineiden kanssa. Tehokkaaseen lopputulokseen pääsemiseksi säännön tulisi todennäköisesti kattaa ajoneuvojen lisäksi myös rekisteröinninalaiset raskaat kuljetusvälineet, jotka ovat perinteisesti jo kuuluneetkin säännön soveltumisalaan. Aiheen rajauksen vuoksi tarkastelu kuitenkin keskittyy pääasiallisesti tavanomaisempien ajoneuvojen puolelle.

4.2 Miten lainvalintasääntöä tulisi kehittää?

4.2.1 Yhtenäinen EU:n sääntelemä lainvalintasääntö

Esineoikeudelliset lainvalintasäännöt ovat korostuneen kansallista perua. Lainvalintasääntöjä olisi kuitenkin mahdollista kehittää myös EU:n tasolla. SEUT 81(2) artiklan c kohdan mukaan ”Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä toimenpiteitä, joilla pyritään erityisesti sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan sitä edellyttäessä varmistamaan ... lainvalintaa ... koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen yhteensopivuus.” Oikeuskirjallisuudessa on katsottu SEUT 81(2) artiklan c kohdan antavan EU:lle toimivallan myös sivullissuhteita koskevan lainvalinnan sääntelyyn.²⁵²

Selvää siis on, että *lex registrationis* -sääntö voitaisiin omaksua myös EU:n tasolla. Toinen asia on se, tulisiko EU:n säännellä asiasta. Rammeskow Bang-Pedersen on ehdottanut *lex rei sitae* -säännön korvaamista soveltamalla esineoikeudellisiin suhteisiin välihenkilön kotipaikan lakia. Esinevakuusjärjestelyjen osalta tällainen välihenkilö olisi esinevakuuden antanut

²⁵¹ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X suositus 205, s. 405.

²⁵² Juutilainen 2018, s. 270–272; Ramaekers 2013, s. 212–213; Kreuzer 2008, s. 300; Roth 2008, s. 61.

velallinen. Rammeskow Bang-Pedersen päätyy analyysissään siihen, että tällainen lainvalintasääntö olisi parempi vaihtoehto esineoikeudellisia oikeussuhteita koskevana lainvalintasääntönä. Hän kuitenkin näkee, että yhden valtion ei tulisi yksipuolisesti omaksua sääntöä. Yksipuolinen omaksuminen vaarantaisi hänen mukaansa tavoitteen yhdenmukaisista ratkaisuksista, sillä soveltuvan lain määräytyminen olisi tällöin riippuvainen siitä, onko esineoikeudellista oikeussuhdetta koskevan kysymyksen käsittelymaassa omaksuttu kyseinen sääntö vai noudatetaanko siellä perinteistä *lex rei sitae* -sääntöä. Hänen mielestään hänen kotimaansa Tanskan ei tämän vuoksi tulisikaan omaksua sääntöä yksipuolisesti vaan sen tulisi edistää kansainvälistä sääntelyä asiassa. Tässä suhteessa hän nostaa esille juuri EU:n mahdollisuudet sääntelyyn.²⁵³

Lainvalintasääntöjen eroavaisuuksista johtuvia ongelmia soveltuvan lain ennakoitavuudelle sekä oikeuspaikasta riippumattomille yhdenmukaisille ratkaisuille voi vastaavasti aiheutua *lex registrationis* -säännön yksipuolisesta käyttöönotosta. Mahdollisia ongelmia hyvin kuvaava tapaus on Englannin ja Walesin ylioikeuden (High Court of Justice, EWHC) ratkaisu *Blue Sky One Ltd and Others v Mahan Air and Another*.²⁵⁴ Tapauksen kansainvälisen yksityisoikeuden alaan sijoittuva kysymys liittyi lentokoneeseen perustettuun kiinnitykseen ja siihen sovellettavaan lakiin. Kiinnityksenalainen lentokone sijaitsi kiinnityksen perustamishetkellä Alankomaissa. Lentokone oli kuitenkin kiinnitystä perustettaessa rekisteröitynä Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.²⁵⁵

Tuomioistuinnmaa Englannin oikeuden lainvalintasääntöjen mukaan kiinnityksen sivullissitovuutta koskevat kysymykset määräytyvät esineen sijaintipaikan lain perusteella. Englannin oikeuden tunteman lainvalintasäännön soveltaminen olisi siis johtanut Alankomaiden lain soveltamiseen. Kiinnitys olisi ollut Alankomaiden lain perusteella tehoton. Alankomaiden oikeus taas sisälsi *lex registrationis* -säännön, jota soveltamalla kiinnitykseen sivullissitovuus olisi ratkaistu lentokoneen rekisteröintimaan lain nojalla. Alankomaiden lainvalintasääntöä soveltamalla aineellisoikeudelliseen asiaan soveltuva laki olisi ollut Englannin laki, jonka perusteella lentokoneeseen perustettu kiinnitys olisi ollut pätevä.²⁵⁶

²⁵³ Rammeskow Bang-Pedersen 2002, s. 593–619.

²⁵⁴ *Blue Sky One Ltd & Others v Mahan Air & Another* [2010] EWHC 631.

²⁵⁵ Forsyth JPIL 2010, s. 637–647; Juutilainen 2018, s. 73–74.

²⁵⁶ Forsyth JPIL 2010, s. 637–647. Juutilainen 2018, s. 73–74.

Forsythin mukaan lainvalintasääntöjen eroavaisuuden vuoksi asian lopputulokseen vaikutti keskeisesti tuomioistuimen suhtautuminen *renvoihin*. Mikäli tuomioistuin hyväksyisi *renvoin*, se soveltaisi Alankomaiden lainvalintasääntöä, jolloin kiinnityksen pätevyys olisi ratkaisu Englannin lain perusteella. Mikäli tuomioistuin hylkäisi *renvoin*, kiinnityksen pätevyys olisi ratkaistu englantilaista lainvalintasääntöä soveltamalla, jolloin aineellisoikeudellinen asia olisi ratkaistu Alankomaiden lain perusteella. *Renvoin* hyväksyminen asiassa olisi palvellut Forsythin mukaan kansainvälisen yksityisoikeuden ajatusta yhdenmukaisista ratkaisuksista, sillä asia olisi ratkaistu samaa lakia soveltamalla riippumatta siitä, olisiko asia ollut alankomaalaisen vai englantilaisen tuomioistuimen käsiteltävänä. Tuomioistuin kuitenkin katsoi, että *renvoin* hyväksyminen johtaisi epävarmoihin lopputuloksiin, eikä se soveltanut alankomaalaista lainvalintasääntöä. Kiinnityksen pätevyys ratkaistiin Alankomaiden lain mukaan ja kiinnitys ei saanut asiassa sivullisittomuutta.²⁵⁷

Ratkaisusta on Juutilaisen mukaan todettavissa, että lainvalintasääntöjen yksipuolinen käyttöönotto johtaa epävarmuuteen, koska aineellisoikeudellisen asian kannalta lopputulokseen voi vaikuttaa oikeuspaikka. Tällaisissa tapauksissa ratkaisevaa merkitystä voi myös olla oikeuspaikan oikeuden suhtautumisella *renvoin* käyttöön.²⁵⁸ Oikeuskirjallisuudessa onkin säännönmukaisesti katsottu, että toivottavien lopputulosten saavuttamiseksi ja enempien kansainvälisyksityisoikeudellisten ongelmien välttämiseksi lainvalintasääntöjä tulisi kehittää kansallisen tason sijasta mieluummin ylikansallisesti tai ainakin useamman eri maan yhteistyössä.²⁵⁹ Yhtenäistetyt lainvalintasäännöt poistavat myös *forum shoppingin* mahdollisuuden, kun oikeuspaikalla ei pitäisi olla vaikutusta *lex causaen* valikoitumiseen.²⁶⁰

Edellä esitettyyn peilaten on kysyttävä, voisiko myös *lex registrationis* -säännön kansallinen käyttöönotto tarjota jonkinlaisia ratkaisuja. Juutilaisen mukaan myös kansallisten lainvalintasääntöjen kehittäminen voi olla toivottavaa, mikäli alkuperäinen kansallinen lähestymistapa on muihin maihin verrattuna poikkeuksellinen. Tällaisissa tapauksissa lainvalintasääntöjä tulisi kehittää siten, että ne olisivat mahdollisimman pitkälle yhdenmukaisia yleisesti hyväksytyyn lainvalintasäännön kanssa.²⁶¹ Alaluvussa 4.1.2 todetun mukaisesti useassa EU:n jäsenmaassa *lex registrationis* -sääntö soveltuu yleisesti erityisesti

²⁵⁷ Forsyth JPIL 2010, s. 637–647.

²⁵⁸ Juutilainen 2018, s. 73–74.

²⁵⁹ Juutilainen 2018, s. 58; Ramaekers 2013, s. 212; Deschamps 2008, s. 288.

²⁶⁰ Juutilainen 2018, s. 14–15, 58; Klami – Kuisma 2000, s. 25.

²⁶¹ Juutilainen 2018, s. 63.

raskaampiin kuljetusvälineisiin. Jo pelkkä säännön kansallinen käyttöönotto useammassa jäsenmaassa yleisemmin omaksutulla soveltumisalalla lisäisikin lainvalinnan ennakoitavuutta.²⁶²

Nähdäkseni on kuitenkin melko kyseenalaista, voisiko *lex registrationis* -säännön kansallisen soveltumisalan yksipuolista ajoneuvojen puolelle laajentamista pitää suositeltavana ratkaisuna. Saksassa EGBGB:n vuoden 1994 uudistusta koskeva kansainvälisen yksityisoikeuden neuvosto arvioi uudistushankkeen yhteydessä, tulisiko ajoneuvot ulottaa *lex registrationis* -säännön käyttöalaan. Se hylkäsi ehdotuksen epätarkoituksenmukaisena, sillä lähes mikään ulkomailta säädetty *lex registrationis* -sääntö ei vielä ulottunut ajoneuvoihin, jotka kuuluvat pääosin *lex rei sitae* -säännön alle. Se katsoi, ettei saksalaisen lainsäätäjän yksipuolisilla ponnistuksilla voitaisi parantaa kansainvälistä yhteistyötä, eikä säännöllä olisi mitään käyttöä, jos Saksaan rekisteröidyt ajoneuvot myytäisiin tai pantattaisiin ulkomaille.²⁶³ Neuvosto osuu arviossaan oikeaan. Yksipuolisella käyttöönotolla ei olisi juurikaan parannettu tilannetta ainakaan saksalaisen vakuusvelkojan näkökulmasta. Periaatteessa säännöllä olisi voitu suojata ulkomaisia esinevakuusvelkojia vakuusesineen siirron jälkeisissä kollisiotilanteissa. Kaiken kaikkiaan edellä käsitellyn perusteella säännön yksipuolinen laajentaminen ei kuitenkaan vaikuta järkevältä ratkaisulta.

Yhdenmukaisten ratkaisujen ja ennakoitavuuden näkökulmasta olisi toivottavaa, että mikäli *lex registrationis* -säännön soveltumisalan laajentaminen ajoneuvoihin nähdään toivottavana ratkaisuna, sääntö tulisi omaksua EU:n tasolla. EU:n tasoinen yhtenäinen lainvalintasääntö poistaisi *forum shoppingin* mahdollisuuden EU:n alueelle rajautuvissa tapauksissa. Vastaavasti kansallisen oikeusjärjestelmän suhtautumisella *renvoihin* ei olisi tällaisissa tapauksissa merkitystä, mikäli kaikkien jäsenmaiden lainvalintasääntö viittaisi rekisteröintimaan lain soveltumiseen. Tässä tutkielmassa lainvalintasäännön kehittämisen myöhempi tarkastelu rakentuukin vahvasti sille ajatukselle, että myös ajoneuvot kattava *lex registrationis* -sääntö omaksuttaisiin EU:n tasolla.

²⁶² Ks. Rammeskov Bang-Pedersen 2002, s. 619.

²⁶³ Kieninger 2024, s. 420–421 lähteineen. Muista ehdotuksen hylkäämiseen johtaneista syistä ks. Drobnig 2001, s. 150.

4.2.2 Vaatimukset ajoneuvorekisterille

Lex registrationis -säännön liittymätekijän vuoksi on oleellista pohtia, millainen ajoneuvon rekisteröinti johtaa säännön soveltumiseen. EGPI:n ehdotuksen 6 artiklan mukaan ”*The proprietary rights ... are governed by the law of the State under the authority of which the register is kept.*” Garcimartín Alférezin²⁶⁴ mukaan sanamuoto on otettu MKA 14 artiklan sanamuodosta.²⁶⁵ MKA 14 artikla soveltuu sellaisiin artiklassa mainittuihin omaisuuseriin kohdistuviin oikeuksiin, jotka tulee merkitä julkiseen rekisteriin. Koulun mukaan asetuksen englanninkielinen sanamuoto antaisi tukea tulkinnalle, jonka mukaan rekisterin tulisi olla viranomaisen pitämä tai ainakin viranomaisen valvoma. Asetuksen valmisteluaineisto ei kuitenkaan hänen mukaansa sisällä ehdotonta vaatimusta rekisterin virallisuudesta.²⁶⁶ Vastaavaa MKA 14 artiklassa olevaa mainintaa rekisterin julkisuudesta ei ole EGPI:n ehdotuksessa. Ehdotuksesta ei siis suoraan ilmene, tuleeko rekisterin olla viranomaisen ylläpitämä vai voisiko se olla myös yksityinen. Ilmeisesti EGPI:n ehdotuksessa ei aseteta vaatimusta viranomaisten ylläpitämästä rekisteristä.

EGPI:n ehdotuksen 6 artiklaa koskeva alaviite tarkentaa, että sääntö soveltuu vain, kun rekisteri, johon kuljetusväline on rekisteröity, todistaa esineisiin kohdistuvia oikeuksia. Ehdotuksen 2 artiklan mukaan tällaisia esineoikeuksia on muun muassa omistusoikeus, vakuusoikeudet, kiinnitykset, käyttöoikeudet ja rasitteet. Garcimartín Alférezin mukaan rekisteröinti tarjoaa julkisuutta luovan käytännöllisen vastineen hallinnan luovutukselle. Tämän vuoksi sääntö kattaa vain sellaiset esineoikeudet, jotka ovat kirjattu esineoikeuksia todentavaan rekisteriin. Hän katsoo, etteivät puhtaan hallinnollisiin rekistereihin tehdyt kirjaukset sellaisenaan täytä tarvittavia julkisuusvaatimuksia, sillä niitä ei voida pitää esineen fyysisen hallinnan tuoman julkisuuden käytännöllisinä vastineina.²⁶⁷

Garcimartín Alférezin havaintojen pohjalta vaikuttaa selvältä, että EGPI:n ehdotuksessa tarkoitetuksi rekisteriksi kelpaa vain sellainen rekisteri, johon tehtyjen kirjauksien perusteella tietty esineoikeus voisi saada sivullissitovuutta. Vastaava lähtökohta on omaksuttu UNCITRAL:n lainsäädäntöoppaan suosituksessa 205.²⁶⁸ Jokseenkin vastaavasti myös Polak

²⁶⁴ Garcimartín Alférez toimii EGPI:n kunniajäsenenä. Hän on kirjoittanut EGPI:n ehdotusta koskevan artikkelimuotoisen oppaan.

²⁶⁵ Garcimartín Alférez 2024, s. 433.

²⁶⁶ Koulun 2005b, s. 203.

²⁶⁷ Garcimartín Alférez 2024, s. 433.

²⁶⁸ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X suositus 205, s. 405.

on katsonut, että *lex registrationis* -säännön ulottaminen ajoneuvoihin edellyttäisi, että olemassa olevat kansalliset ajoneuvorekisterit valjastetaan esineoikeuksien rekisteröintiin. Hänen mukaansa tällaisen oikeudellisen kehyksen perustaminen ei olisi valtava harppaus, sillä ajoneuvot ovat jo valmiiksi rekisteröitynä tiettyyn maahan, toki erinäisistä syistä.²⁶⁹

EGPIL:n ehdotus on EU:n yhtenäisen lainvalintasäännön tehokkuuden näkökulmasta sellaisenaan ongelmallinen. Esimerkiksi Suomen osalta on epäselvää, minkälaisia materiaalisia oikeusvaikutuksia Suomen autorekisteriin tehdyt kirjaukset voivat nykyisellään antaa.²⁷⁰ Jotta ehdotuksessa kaavailtu lainvalintasääntö toimisi koko EU:n sisämarkkinoiden alueella, kansalliset ajoneuvorekisterit tulisi todennäköisesti harmonisoida Polakin ajatukseen pohjautuen siten, että kaikkiin kansallisiin ajoneuvorekistereihin voidaan kirjata esineoikeuksia.²⁷¹ Lisäksi tällainen lainvalintasääntö on siinä suhteessa ongelmallinen, etteivät läheskään kaikki esinevakuudet ole itsessään julkisuutta saadakseen rekisteröitäviä.²⁷² Tällaisen lainvalintasäännön vaikutukset voisivat ilman ajoneuvorekisterien tai esinevakuuksia koskevien normien aineellista harmonisointia jäädä vähäisiksi.

Toinen vaihtoehto olisi edetä EAPIL:n mallilla, jossa rekisteröintimaa toimisi liittymätekijänä kaikissa ajoneuvoissa, jotka on rekisteröity niiden tieliikennekäyttöä varten.²⁷³ Tällöin kansallisia ajoneuvorekistereitä ei tulisi harmonisoida siten, että niihin olisi mahdollista kirjata esinevakuuksia ja muita esineoikeuksia. EAPIL:n malli mahdollistaisi *lex registrationis* -säännön käyttöönoton nopeammalla aikataululla. Lisäksi se mahdollistaisi säännön käyttöönoton koko EU:n sisämarkkinoiden alueella, sillä säännön soveltuminen ei olisi riippuvainen siitä, voiko kansalliseen ajoneuvorekisteriin kirjata esineoikeuksia.

Garcimartín Alférezin mukaan EGPIL:n ehdottoman säännön rajaamista koskemaan vain rekistereitä, joihin on mahdollista kirjata esineoikeuksia, voi perustella sillä, että rekisteriin kirjaamista voi pitää hallinnan luovutuksen vastineena.²⁷⁴ Nähdäkseni Garcimartín Alférez ei ole kannassaan väärässä, sillä rekisterimerkinnät tuottavat sivullisille tiettyjä odotuksia siitä, että ajoneuvoon kohdistuu esineoikeuksia. Toisaalta rajaamista koskevalle perustelulle voi mielestäni esittää kritiikkiäkin. Todettakoon ensin verrannoksi, että *lex rei sitae* -säännön

²⁶⁹ Polak 2006, s. 126–127.

²⁷⁰ Ks. Juutilainen 2009, s. 124; Koulu 2005b, s. 203.

²⁷¹ Ks. Polak 2006, s. 126–127.

²⁷² Ks. esim. aiemmin käsitelty BGHZ 45, 95 (1966). Tapauksessa Saksan oikeus ei tuntenut vastaavia Italian oikeuden asettamia edellytyksiä omistuksenpidätys ehdon rekisteröinnistä.

²⁷³ Kieninger 2024, s. 420.

²⁷⁴ Garcimartín Alférez 2024, s. 433.

käyttöä on alaluvussa 2.4.2 esitetyn mukaisesti perusteltu kolmansien suojaamisella. Lisäksi on katsottu, että esineen sijaintipaikan lain soveltaminen vastaa kolmansien perusteltuja odotuksia. Tässä suhteessa voi kysyä, minkä vuoksi *lex registrationis* -säännön soveltumisen edellytykseksi tulisi asettaa se, että kansallisiin ajoneuvorekistereihin pitäisi pystyä kirjaamaan esineoikeuksia. Nähdäkseni jo pelkkä ajoneuvon tieliikennekäyttöä varten ajoneuvorekisteriin tehtävä rekisteröinti luo sivulliselle oletuksen siitä, että ajoneuvoon kohdistuvat esineoikeudelliset oikeussuhteet voivat määräytyä kyseisen rekisterinpitäjään lain mukaan. Onkin kyseenalaista, miten ajoneuvon kulloinenkin fyysinen sijainti voisi olla sivullisten näkökulmasta helpommin havaittava liittymä kuin asianmukainen rekisteri, vaikka kyseisestä rekisteristä ei ilmenisikään esineoikeuksia. Sivulliset eivät sen paremmin kykene havaitsemaan ajoneuvoon kohdistuvia esineoikeuksia, vaikka ajoneuvon esineoikeudelliset kysymykset määräytyisivätkin ajoneuvon kulloisenkin sijainnin perusteella. Edellä esitetyn pohjalta pidänkin tarkoituksenmukaisempana EAPIL:n mallia, jossa rekisteröintipaikka toimisi liittymänä kaikille tieliikennekäyttöön rekisteröidyille ajoneuvoille. Rekisteri voi olla yksityis- tai viranomaisjohtoinen, mutta sen pitäisi olla siinä mielessä julkinen, että kolmannet voivat tarkistaa ajoneuvon rekisteröinnin.

4.2.3 Soveltumisala ja sille asetettavat rajat

Yhtenäisen *lex registrationis* -säännön soveltumisalan suhteen on tehtävä lukuisia valintoja. Ensinnäkin sen tulisi kattaa ainakin ilma-alukset ja alukset, jotka ovat perinteisesti kuuluneet säännön soveltumisalaan. Myös rautatiekalusto on luonteeltaan rajat ylittävää omaisuutta, eli senkin sisällyttäminen säännön alle lienee perusteltua.²⁷⁵ Ajoneuvojen suhteen voidaan kysyä, mitkä rekisteröidyt ajoneuvot säännön tulisi kattaa. Romanian siviilikoodin seitsemännen kirjan²⁷⁶ artikla 2620(1) rajaa ajoneuvoja koskevan lainvalintasäännön soveltumisalaan vain kuljetusyhtiöiden operoimat ajoneuvot. Schenkin mukaan tällaista rajausta ei voida pitää toivottavana ottaen huomioon myös muiden ajoneuvojen merkittävän taloudellisen arvon ja niiden rajat ylittävän käytön.²⁷⁷ Schenkin mukaan ei myöskään liene perusteltua rajata säännön soveltumisalan ulkopuolelle sellaisia ajoneuvoja, jotka ylittävät valtioiden rajoja vain harvoin. Tällaisia ajoneuvoja voisivat olla esimerkiksi koeajokäytössä olevat ajoneuvot taikka erityiseen tarkoitukseen rekisteröidyt ajoneuvot, kuten maataloustraktorit. Schenk katsoo, että

²⁷⁵ Ilma-aluksien, aluksien ja rautatiekaluston suhteen ei tehdä tutkielman rajauksen vuoksi tässä alaluvussa yksityiskohtaisempia havaintoja. Näiden kuljetusvälineiden osalta tarkemmin ks. Schenk 2024, s. 496–506.

²⁷⁶ Codul civil al României, Cartea VII – Dispozitii de drept international privat.

²⁷⁷ Schenk 2024, s. 499.

tiettyjen ajoneuvojen rajaaminen säännön soveltumisalan ulkopuolelle voisi lisätä epävarmuutta siitä, mikä ajoneuvo kuuluu säännön soveltumisalaan ja mikä ei.²⁷⁸

Selvyiden ja oikeusvarmuuden vuoksi *ajoneuville* on kuitenkin löydettävä jonkinlainen määritelmä. Tämä johtuu erityisesti siitä, että kansallisissa määritelmässä voi olla eroja. Inspiraatiota määritelmään voisi hakea esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta 2018/858.²⁷⁹ Kyseisen asetuksen määritelmiä koskevan 3 artiklan 15 kohdan mukaan ajoneuvolla tarkoitetaan moottoriajoneuvoa tai sen perävaunua. Asetuksen 3 artiklan 16 kohdan mukaan moottoriajoneuvolla tarkoitetaan ”*moottorikäyttöistä ajoneuvoa, joka on suunniteltu ja valmistettu kulkemaan omalla käyttövoimallaan, on vähintään nelipyöräinen, on valmis, valmistunut tai keskeneräinen ja jonka suurin rakenteellinen nopeus on yli 25 km/h.*”

Ajoneuvot kattavan *lex registrationis* -säännön tulisi nähdäkseni kattaa myös perävaunut. Perävaunut eivät itsessään ole liikkuvia ajoneuvoja ja ne eivät voi oman käyttövoiman puuttuessaan siirtyä valtiosta toiseen. Ottaen kuitenkin huomioon, että kuorma-autot vain poikkeuksellisesti liikkuvat valtioiden rajojen yli ilman perävaunua, lienee epätarkoituksenmukaista, että perävaunuja koskisi eri lainvalintasäännöt kuin niitä vetäviin ajoneuvoihin. Perävaunut voivat myös niitä vetävän ajoneuvon tavoin sitoa itseensä huomattavasti pääomaa sekä toimia esinevakuutena. Lisäksi esimerkiksi Suomessa perävaunut ovat erikseen rekisteröitäviä.

Itse ajoneuvojen osalta pidän moottorikäyttöisyyttä hyvänä kriteerinä säännön soveltumiselle. Toki jo muita kuin moottorikäyttöisiä ajoneuvoja koskevat tieliikennekäyttöä koskevat rekisteröintivaatimukset lienevät melko harvinaisia. En pidä taas erityisen tarpeellisena määritellä ajoneuvon rakenteellisen nopeuden alarajaa.²⁸⁰ Lienee ylipäätään epätavanomaista, että esimerkiksi alle 25 km/h kulkevia ajoneuvoja voitaisiin rekisteröidä tieliikennekäyttöön tai että tällaisia ajoneuvoja tulisi ylipäätään rekisteröidä. Erityiset rajoitukset voisivat lisätä

²⁷⁸ Schenk 2024, s. 500.

²⁷⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetetus (EU) 2018/858, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, komponenttien ja erillisten teknisten yksilöiden hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta, asetusten (EY) N:o 715/2007 ja (EY) N:o 595/2009 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/46/EY kumoamisesta. Ks. Schenk 2024, s. 500.

²⁸⁰ Vrt. Schenk 2024, s. 500 alaviitteineen. Mikäli EU:n lainsäädäntöelin katsoisi, että tietyt moottoriajoneuvot tulisi rajata säännön soveltumisalan ulkopuolelle, Schenkin mielestä tällainen rajaus tulisi tehdä mieluummin niiden rakenteellisen nopeuden kuin ajoneuvotyypin perusteella. Hän kuitenkin katsoo, että säännön tulisi kattaa kaiken tyyppiset moottoriajoneuvot.

säännön soveltumisalaan liittyvää epävarmuutta ja rajauksista voisi näin olla ennemminkin haittapuolia.²⁸¹ Lisäksi ei liene asiallista perustetta, minkä vuoksi moottoripyörät tai muut alle nelipyöräiset ajoneuvot tulisivat rajata säännön soveltumisalan ulkopuolelle.²⁸²

Toiseksi tulee tarkastella, tulisiko lainvalintasäännön soveltuminen rajata koskemaan vain tiettyjen tahojen omistamia tai operoimia ajoneuvoja. Romanian siviilikoodin seitsemännen kirjan²⁸³ artikla 2620(1) rajaa ajoneuvoja koskevan lainvalintasäännön koskemaan vain kuljetusliikkeiden operoimia ajoneuvoja. Tällaiselle soveltumisalan rajoitukselle voi ajatella käytännöllisiä syitä, sillä juuri kuljetusliikkeiden ajoneuvot liikkuvat usein valtioiden rajojen yli. Soveltumisalan rajoituksella voidaan myös turvata kotimaista esineoikeusjärjestelmää lainsäätäjän näkökulmasta liiallisilta ulkomaisilta vaikutteilta. Mitä laajempi säännön soveltumisala on, sitä useammissa tilanteissa lainsoveltajan tulee tarkastella ajoneuvoon kohdistuvia esineoikeudellisia oikeussuhteita ajoneuvon rekisteröintimaan lain, eli potentiaalisesti vieraan valtion lain mukaan.²⁸⁴ Toisaalta ei voi väittää, että vastaavaa valtioiden rajojen ylittämistä ei tapahtuisi muiden henkilöiden omistamien tai operoimien ajoneuvojen osalta. Lisäksi myös muut kuin esimerkiksi juuri kuljetusliikkeiden omistamat ajoneuvot ovat taloudellisesti merkittäviä omaisuuseriä.²⁸⁵

Cuniberti on analysoinut mahdollisuutta korvata *lex rei sitae* -sääntö soveltamalla esineen omistajan pääasiallisten intressien keskuksen lakia. Pääasiallisten intressien keskuksen lain soveltumisen edellytyksenä olisi se, että asiaankuuluvan esineoikeuden olemassaolo olisi rekisteröity julkiseen rekisteriin, jota hallinnoidaan pääasiallisten intressien keskuksen maasta. Tästä kontekstista hän tarkastelee, tulisiko sääntö soveltua vain ammattimaisiin (*sophisticated*) toimijoihin vai myös muihin ei-ammattimaisiin (*unsophisticated*) toimijoihin. Cunibertin mukaan voi argumentoida, että hänen kaavailemansa säännön tulisi soveltua vain ammattimaisiin toimijoihin, sillä esimerkiksi kuluttajilla voi olla vaikeuksia ymmärtää, että tuontiesineeseen voi soveltua muukin laki kuin esineen sijaintipaikan laki. Hän ei näe tällaista väitettä erityisen vakuuttavana, sillä se perustuu ajatukselle siitä, että ei-ammattimaisilla toimijoilla olisi jonkinlaisia odotuksia heidän esineoikeuksiinsa soveltuvasta laista kansainvälisessä kontekstissa. Cunibertin mukaan kuluttajilla ei lähtökohtaisesti ole selvää

²⁸¹ Schenk 2024, s. 500.

²⁸² Ks. Schenk 2024, s. 499.

²⁸³ Codul civil al României, Cartea VII – Dispozitii de drept international privat.

²⁸⁴ Ks. Fontanellas Morell 2024, s. 161.

²⁸⁵ Schenk 2024, s. 499.

käsitystä, minkälaisia oikeuksia heillä voi olla tiettyyn esineeseen tai mikä laki tällaisiin esineoikeuksiin soveltuu.²⁸⁶

Nähdäkseni myöskään *lex registrationis* -säännön soveltumisalaa ei tulisi rajata koskemaan vain tiettyä henkilöryhmää. Cunibertin kaavailemaa lainvalintasääntöä ei tietystikään voi suoraan verrata *lex registrationis* -sääntöön, sillä Cunibertin kaavailema lainvalintasääntö soveltuu kaikkeen irtaimeen omaisuuteen.²⁸⁷ Hänen ajatukseensa pohjautuen pidän kuitenkin luultavana, että muut kuin ammattimaiset toimijat tuskin erityisesti pohtivat kansainvälisen liittymän omaavissa tilanteissa oman kotimaansa tai minkään muunkaan maan esineoikeudellisia säännöksiä. Mikäli he kuitenkin pohtisivat asiaa, ajoneuvon rekisterimerkintöjen perusteella on helposti havaittavissa, että ajoneuvoon kohdistuviin oikeussuhteisiin voi soveltua myös muun maan laki. Myös yksityishenkilöt voivat hankkia ajoneuvoja erinäisin vakuudellisten rahoitusjärjestelyjen kautta, minkä vuoksi ei nähdäkseni olisi tarkoituksenmukaista rajata näin oleellista henkilöryhmää säännön soveltumisalan ulkopuolelle.

Alaluvussa 3.2.2 käsitellyn oikeuskäytännön perusteella on selvää, että *lex rei sitae* -säännön epävakaa liittymätekijä aiheuttaa ongelmia juuri esinevakuuksien kohdalla. Näin voikin kysyä, tulisiko *lex registrationis* -säännön soveltua vain esinevakuuksiin vai kaikkiin esineoikeudellisiin oikeussuhteisiin ja niihin liittyviin kysymyksiin.²⁸⁸ Deschamps on katsonut, että esinevakuuksia koskevan lain tulisi olla yhdenmukainen omistusoikeuden siirroista aiheutuvien kollisioiden ratkaisusääntöjä määrittävän lain kanssa. Tämä vaatimus kumpuaa siitä, että vakuus- ja omistusoikeudet ovat läheisesti toisiinsa liittyviä.

Vakuusoikeudet ovat monessa oikeusjärjestelmässä myös omistusoikeuden muoto. Tämän ohella esimerkiksi omistuksenpidätyksessä esineen omistus pidätetään vakuustarkoituksessa. Lisäksi hänen mukaansa maittain on eroa sen suhteen, mikä esineoikeus katsotaan vakuusoikeudeksi ja mikä taas ei.²⁸⁹ Myös UNCITRAL:n esinevakuuksia koskevassa lainsäädäntöoppaassa on päädytty samanlaisiin lopputulemiin.²⁹⁰ Oppaassa käsitellyn

²⁸⁶ Cuniberti 2024, s. 480–489.

²⁸⁷ Ks. Cuniberti 2024, s. 488–489.

²⁸⁸ Ks. Cuniberti 2024, s. 481–482. Cunibertin mukaan hänen kaavailemansa säännön voisi myös kuvitella rajattavan pelkkiin vakuusoikeuksiin, sillä *lex rei sitae* -säännön käytöstä aiheutuvasta epävarmuudesta kärsivät juuri vakuusvelkojat. Hän kuitenkin katsoo, että säännön tulisi kattaa kaikki rekisteröitävät esineoikeudet.

²⁸⁹ Deschamps 2008, s. 287.

²⁹⁰ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X kohta 22, s. 388. Oppaassa on tältä osin tarkasteltu *lex rei sitae* -säännön korvaamista säännöllä, jossa liittymätekijänä toimisi esinevakuuden antajan kotipaikka.

lainvalintasäännön omaksuminen johtaisi siihen, että esineeseen kohdistuvaan vakuusjärjestelyyn sekä omistusoikeuden siirtoon soveltuisi eri lait. Tämän välttääkseen valtioiden tarvitsisi omaksua sääntö siten, että se kattaisi myös omistusoikeuden siirrot.²⁹¹

Deschampsin mukaan yhdenmukainen lainvalintasääntö on tärkeä etenkin etusijaa koskevan riidan ratkaisemisessa. Mikäli omistusvakuuksia ei kansallisessa esinevakuusjärjestelmässä katsottaisi esinevakuuksiksi, omistusvakuuksiin ja panttioikeuksiin soveltuisi eri laki. Tuomioistuin ei välttämättä pystyisi ratkaisemaan riita-asiaa, mikäli esineoikeuksiin ei soveltuisi samat aineellisoikeudelliset säännöt. Samasta syystä Deschamps katsoo, että samojen kollisionratkaisusääntöjen tulisi soveltua myös täysin omistusoikeuden siirtoihin ainakin silloin, kun niillä on vaikutusta kolmansiin.²⁹² Kehitettävän *lex registrationis* -säännön tulisi nähdäkseni kattaa niin vakuusoikeudet rajatummassa muodossaan, omistusvakuudet kuin omistusoikeuden siirrotkin.²⁹³ Sääntö määrittelisi aineellisoikeudelliset säännöt, joiden mukaan tarkastellaan esineoikeuden saantoa, perustamista, esineoikeuden sisältöä ja esineoikeuden vaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin.²⁹⁴

4.3 Lainvalintasäännön vaikutukset

4.3.1 Eri intressitahojen näkökulma

EU:n sääntelemää yhtenäistä *lex registrationis* -sääntöä voisi pitää esineoikeudellisen lainvalinnan ennakoitavuuden kannalta suurena edistysaskeleena.²⁹⁵ Yhtenäisellä lainvalintasäännöllä olisi mahdollista puuttua suureen osaan vakuusesineen siirroista syntyviin *conflict mobile* -tilanteisiin, joissa vakuusesineenä toimii ajoneuvo.²⁹⁶

Lainvalintasääntö turvaisi etenkin vakuusvelkojia vakuusesineen siirrosta aiheutuvilta oikeudenmenetyksiltä. Myöskään sivullistahoilla ei tulisi olla erityisiä haasteita ymmärtää, että ajoneuvoon kohdistuviin oikeussuhteisiin voi vaikuttaa sen maan laki, johon ajoneuvo on rekisteröity, sillä ajoneuvon yhteys sen rekisteröintimaahan on helposti todettavissa niin ajoneuvon rekisterikilvestä kuin rekisteriotteestakin.²⁹⁷ Näin ajoneuvon rekisteröintimaan lain

²⁹¹ UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X kohta 23, s. 388.

²⁹² Deschamps 2008, s. 287. Ks. myös Cuniberti 2024, s. 481; Polak 2006, s. 128; Rammeskov Bang-Pedersen 2002, s. 592–619.

²⁹³ Ks. Deschamps 2008, s. 287.

²⁹⁴ Ks. Deschamps 2008, s. 312; UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions (2007) luku X kohta 37, s. 392.

²⁹⁵ Juutilainen 2018, s. 287.

²⁹⁶ Kieninger 2024, s. 420.

²⁹⁷ Kieninger 2024, s. 421; Kieninger EPLJ 2013, s. 379.

soveltumisen esineoikeudellisiin kysymyksiin voi katsoa vastaavan niin vakuussopimuksen osapuolten kuin kolmansienkin tahojen kohtuullisia odotuksia.²⁹⁸

Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että itse ajoneuvoista havaittavat viittaukset rekisteröintimaahan, kuten rekisterikilvet, ovat melko helposti poistettavissa ja muutettavissa. Ilma-aluksien ja aluksien rekisteröintiprosessi on monimutkaisempi, minkä vuoksi rekisteröinti on helpommin todettavissa ja rekisteröintimaa vaikeammin muutettavissa. Näillä seikoilla onkin perusteltu ajoneuvojen sulkemista *lex registrationis* -säännön ulkopuolelle.²⁹⁹ Huoli rekisteröintimerkintöjen helposta muuttamisesta on perusteltu. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa ajoneuvo on myyty Suomessa osamaksukaupalla, jossa myyjän saatavaa turvaa kauppakirjaan sisällytetty omistuksenpidätysehto. Ajoneuvo varastetaan, ja siitä poistetaan tai muutetaan suomalaiset rekisterikilvet, ajoneuvon valmistenumero ja muut mahdolliset tunnistetiedot. Ajoneuvo saadaan tavalla tai toisella myöhemmin rekisteröityä Bulgariaan.³⁰⁰ Bulgariaan rekisteröinnin jälkeen ajoneuvon esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuu EU:n yhtenäisen *lex registrationis* -säännön perusteella Bulgarian laki.

Bulgariaan rekisteröinnin jälkeen ajoneuvo päätyy paikalliselle autoliikkeelle, joka myy ajoneuvon eteenpäin omistuksenpidätysehdolla. Myynnin jälkeen käy ilmi, että ajoneuvo on varastettu suomalaiselta taholta ja että auton kauppasopimuksessa on ollut suomalaisen myyjän hyväksi omistuksenpidätysehto. Asiassa herää kysymys siitä, miten ajoneuvon kohdistuvien esineoikeuksien keskinäinen suhde ratkaistaan, eli kenelle annetaan asiassa viime kädessä suoja. Kollision ratkaisemiseksi tulee ensinnäkin valita asiaan soveltuva laki. *Lex registrationis* -sääntö viittaisi tietysti Bulgarian lakiin, mutta onko Suomen laille ajoneuvon alkuperäisen rekisteröintipaikan lakina annettava asiassa jonkinlaista painoarvoa.

Ongelmia voisi kuvitella liittyvän myös esimerkiksi ajoneuvon vientikauppaan. Myyjä toimittaa toiseen maahan jälleenmyyjälle ajoneuvoja omistuksenpidätysehdolla. Ajoneuvot rekisteröidään tuontimaassa. Tuontimaassa ajoneuvo myydään ostajalle, jolla ei ole ollut tietoa ajoneuvon kohdistuvasta alkuperäisen myyjän omistuksenpidätysehdosta. Tuontimaan

²⁹⁸ Ks. Deschamps 2008, s. 287.

²⁹⁹ Fontanellas Morell 2024, s. 161–162; Drobnič 2001, s. 150.

³⁰⁰ Ajoneuvon uudelleenrekisteröinti lienee erittäin haastavaa, muttei mahdotonta. Uudelleenrekisteröintiä varten varkaan tulisi todennäköisesti väärentää ajoneuvon liittyviä rekisteröintidokumenteja taikka ajoneuvon tuontiin viittaavia asiakirjoja. Ottamatta kantaa esimerkkimaa Bulgarian asettamiin rekisteröintivaatimuksiin, joissakin EU:n maissa ajoneuvojen kansallinen rekisteröintijärjestelmä voi tehdä uudelleenrekisteröinnin helpommaksi kuin joissakin toisissa EU:n jäsenmaissa. Ei voi myöskään pitää täysin poissuljettuna, että etenkin enemmän korruptoituneissa EU:n jäsenmaissa rekisteröintiin voisi vaikuttaa esimerkiksi rekisteriviranomaisten lahjonta.

jälleenmyyjäyritys asetetaan konkurssiin. Ratkaistaanko ulkomaisen myyjän omistuksenpidätykseen perustuva takaisinotto-oikeus ajoneuvoon rekisteröintimaan eli tuontimaan lain mukaan vai alkuperäisen rekisteröintimaan lain mukaan?

Edellä esitettyjen esimerkkien perusteella *lex registrationis* -sääntö ei ole immuuni liittymätekijän vaihtumisesta aiheutuville ongelmille. Vaikka liittymätekijä voikin rekisteröinnin seurauksena muuttua, sitä ei voi verrata *lex rei sitae* -sääntöön, jonka ongelmana on nimenomaan liittymätekijän vaihtumisen helppous.³⁰¹ Toisaalta on haastavaa arvioida, kuinka merkittäviä ongelmia rekisteröintimaan vaihtumisesta voisi käytännön tasolla syntyä. Rekisteröintimaan vaihtumisesta aiheutuvat ongelmat ovat kuitenkin vähintään teoriassa mahdollisia, minkä vuoksi myös ongelmien ratkaisemista lienee syytä pohtia.

Oikeuskirjallisuuden perusteella *lex registrationis* -säännön kehittämisen keskeisenä vaikuttimena vaikuttaisi olevan *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä aiheutuva epävarmuus velkojan esinevakuuden pysyvyydelle. Tältä pohjalta on kysyttävä, voiko hyväksyä sitä, että rekisteröintipaikan vaihtuminen vaikuttaisi suoraan soveltuvaan lakiin tilanteessa, kun velkojalle on perustettu sivullisia sitova esinevakuus alkuperäisen rekisteröintimaan lain mukaan. Esinevakuuden haltijan edun mukaista luultavammin olisi, että alkuperäinen *lex registrationis* soveltuisi tilanteessa. Toisaalta on pohdittava, minkälaista suojaa olisi annettava sellaiselle taholle, joka on vilpittömässä mielessä kuvitellut, että esineoikeudelliset kysymykset ratkaistaan myöhemmän rekisteröintimaan lain perusteella.

Rammeskow Bang-Pedersen on ehdottanut *lex rei sitae* -säännön korvaamista soveltamalla esineoikeudellisiin suhteisiin välihenkilön kotipaikan lakia, joka olisi vakuusjärjestelyssä vakuudenantajavelallinen. Analysissään hän käsittelee liittymätekijän vaihtumista, joka aiheutuu vakuudenantajan kotipaikan muutoksesta. Hänen mukaansa tällaisiin tilanteisiin voitaisiin omaksua malli, jossa alkuperäistä oikeudenhaltijaa suojattaisiin neljän kuukauden ajan ennen uuden vakuusoikeustoimen vaikutuksien arviointia. Hän toteaa, että on helpompi selvittää, missä vakuudenantajalla on ollut viimeisten neljän kuukauden aikaan kotipaikka kuin selvittää, onko vakuusesine ollut samalla ajanjaksolla toisessa maassa.³⁰²

³⁰¹ Cuniberti 2024, s. 484–485; Rammeskow Bang-Pedersen 2002, s. 609.

³⁰² Rammeskow Bang-Pedersen 2002, s. 610. Ks. myös Juutilainen 2018, s. 47. Juutilaisen mukaan armonajaksi (*grace period*) kutsutulla ajanjaksolla on katsottu voivan puuttua *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä aiheutuviin ongelmiin vakuusesineen siirtotilanteissa.

Samanlaista Rammeskow Bang-Pedersenin ehdottamaa sääntöä voisi harkita myös *lex registrationis* -säännön kohdalla. Ajoneuvon kansallisista rekisteröintitiedoista on tavallisesti helposti todennettavissa, mihin ajoneuvo on ollut tietyllä ajanjaksolla rekisteröitynä. Näin vakuusvelallinen voisi tietyn ajanjakson aikana tehdä tarvittavat toimet, jotta esinevakuus olisi sivullisia sitova myös esineen uuden rekisteröintimaan lain nojalla. Lopuksi on kuitenkin todettava, että kaikkiin mahdollisiin rekisteröintipaikan vaihtumisesta aiheutuviin ongelmiin ei luultavasti ole mahdollista vaikuttaa tällaisellakaan säännöllä. Vaikka *lex registrationis* -säännön käytössäkin on ongelmia ainakin teorian tasolla, näiden ongelmien laajuutta ei voi verrata *lex rei sitae* -säännön aiheuttamiin ongelmiin. Nähdäkseni ajatusta *lex registrationis* -säännön kehittämisestä ei tulisikaan missään nimessä hylätä sen perusteella, että sillä ei voisi ratkaista kaikkia mahdollisia vakuusesineen siirrosta aiheutuvia ongelmia.

4.3.2 Suhde kansallisiin esinevakuusjärjestelmiin

Alaluvussa 2.4.2 todetusti *lex rei sitae* -säännön on katsottu suojelevan kansallista *numerus claususta* sen näkökulmasta vieraiden ulkomaisten esineoikeuksien vaikutteilta.

Esinevakuuden pysyvyyttä ja sitovuutta suhteessa sivullisiin tarkasteltaisiin *lex registrationis* -säännön soveltuessa esineen rekisteröintimaan lain nojalla. Ulkomailla rekisteröityyn ajoneuvoon kohdistuva rekisteröintimaan lain mukaan sivullisia sitova esinevakuus olisi tunnustettava sellaisenaan ilman että sitä esimerkiksi muunnetaan paikallisen *numerus clausuksen* tuntemaan esinevakuusoikeuteen.³⁰³ Näin olisi siitä huolimatta, täyttääkö ulkomainen esinevakuus *lex forin* asettamia esinevakuuksien sivullissitovuuden ehtoja.

Lex registrationis -säännön vaikutuksia kansalliselle esinevakuusjärjestelmälle voi analysoida Itävallan korkeimman oikeuden ratkaisun 3 Ob 249/18s ja siitä seuranneen keskustelun kautta.³⁰⁴ Tapauksessa Itävallan korkein oikeus katsoi, että mikäli vakuusluovutus oli tapahtunut vakuusesineiden sijaitessa Saksassa, vakuusluovutuksen sivullissitovuutta tulee arvioida Saksan lain mukaisesti. Lisäksi se katsoi, että vakuusluovutus ei menetä sivullissitovuuttaan vakuusesineen siirryttyä Itävaltaan. Ratkaisuun vaikutti keskeisesti Itävallan kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun lain uudelleentarkastelu ja Itävallan EU-jäsenyyteen pohjautuva arviointi.³⁰⁵ Asiassa olisi päädytty todennäköisesti samanlaiseen lopputulokseen tapauksessa kyseessä olleen ajoneuvon osalta, mikäli Itävallassa ja Saksassa

³⁰³ Kieninger EPLJ 2013, s. 380; Ramaekers 2013, s. 213

³⁰⁴ Huom. Sekä Itävallan ja Saksan oikeuden mukaan tavalliset ajoneuvot kuuluvat *lex rei sitae* -säännön alle.

³⁰⁵ Juutilainen LM 2023, s. 1050–1052; Heindler EPLJ 2019, s. 301–324.

olisi ollut omaksuttu samansisältöinen ajoneuvojakin koskeva *lex registrationis* -sääntö.³⁰⁶ Itävallan korkein oikeus olisi ajoneuvon rekisteröinnin perusteella todennut, että vakuusluovutuksen sivullissitovuus ratkaistaan Saksan lain mukaan.

Ratkaisussa Itävallan korkein oikeus hyväksyi sen, että ulkomainen vakuusluovutus saa Itävallan *numerus clausuksen* rajoissa suojaa, vaikka se ei täytäkään Itävallan oikeuden edellyttämiä julkisuusvaatimuksia. Heindlerin mukaan Itävallan aineellisen oikeuden näkökulmasta vakuudettomat velkojat, eli usein pienet ja keskisuuret vakuudenantajan liikekumppanit, asetetaan ratkaisun myötä entistä epäedullisempaan asemaan, sillä Itävallan korkeimman oikeuden omaksuma kanta vähentää maksukyvyttömyysmenettelyissä vakuudettomille velkojille jaettavien varojen määrää.³⁰⁷ Heindlerin mukaan Itävallan oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty, että julkisuusvaatimuksia tulisi pitää *kansainvälisesti pakottavina säännöksinä*, jotta niillä voitaisiin perustella kansallisten esineoikeudellisten normien soveltumista vastaavissa tapauksissa.³⁰⁸

Alaluvussa 2.2 todetusti esineoikeuksia koskevat normit ovat luonteeltaan pakottavaa oikeutta. Tämä pakottavuus näkyy erityisesti juuri esineoikeuksien sivullissitovuudelle asetettujen edellytyksien ja *numerus clausus* -periaatteen muodossa. Tämän vuoksi Itävallan oikeuskirjallisuudessa esitetyt kannanotot eivät ole mitenkään yllättäviä. Vastaavanlaisia kantoja voi olla odotettavissa *lex registrationis* -säännön käyttöönotostakin.³⁰⁹ Toisaalta on todettava, että kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyttä on vaikeampi perustella EU:n sisämarkkinoiden kontekstissa.³¹⁰

Cuniberti on katsonut esineen omistajan pääasiallisten intressien keskuksen lain soveltamista koskevassa artikkelissaan, että mikäli kyseinen lainvalintasääntö omaksuttaisiin EU:n tasolla, säädöksen tulisi nimenomaisesti estää jäsenmaita vetoamasta *kansainvälisesti pakottaviin sääntöihin* tai *ordre public* -perusteisiin ulkomaisen esinevakuuden tunnustamisen

³⁰⁶ Käytännössä pelkällä Itävallan omaksumalla *lex registrationis* -säännöllä olisi myös päädytty tällaiseen lopputulokseen. Tämä kuitenkin olisi edellyttänyt, että Itävallan korkein olisi hylännyt asiassa *renvoin* käytön. Ks. Blue Sky One Ltd & Others v Mahan Air & Another [2010] EWHC 631; Forsyth JPIL 2010, s. 637–647.

³⁰⁷ Heindler EPLJ 2019, s. 323.

³⁰⁸ Heindler EPLJ 2019, s. 323. Ks. kansainvälisesti pakottavista säännöksistä kansainvälisen yksityisoikeuden alalla esim. Rooma I -asetuksen 9(1) artikla, jonka mukaan ”*kansainvälisesti pakottava säännös on säännös, jonka noudattamista maa pitää niin olennaisen tärkeänä yleisten etujensa ... turvaamiseksi, että sitä on sovellettava kaikissa sen soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa tilanteissa riippumatta siitä, mitä lakia ... muutoin ... sovellettaisiin.*”

³⁰⁹ Ks. verrannoksi Juutilainen 2018, s. 285.

³¹⁰ Heindler EPLJ 2019, s. 323; van Erp 2016, s. 66; Akkermans – Ramaekers 2012, s. 22. Ks. myös *ordre public* -näkökulmasta Mikkola 2016, s. 12–14.

epäämiseksi.³¹¹ Hänen mukaansa näihin voisi kuitenkin vedota muiden kansallisten intressien, kuten julkisoikeudellisten intressien, suojelemiseksi. Niillä ei sen sijaan voisi asettaa ulkomaisille esinevakuuksille julkisuusvaatimuksia tai kieltää niiltä oikeusvaikutuksia. Näin tosiasiallinen esineen sijaintipaikan lakiin turvautuminen ei olisi yksittäistapauksissa mahdollista.³¹²

Nähdäkseni *lex registrationis* -säännön toimivuuden edellytyksenä on, että EU:n jäsenmaita nimenomaisesti kiellettäisiin vetoamasta sivullissitovuudelle asetettuihin edellytyksiin *kansainvälisesti pakottavina määräyksinä* tai vedota niiden valossa *ordre publiciin*. Mikäli kansallisen esinevakuusjärjestelmän asettamiin sivullissitovuuden edellytyksiin viittaaminen olisi näillä perusteilla sallittua, *lex registrationis* -säännön soveltaminen olisi mahdollista kiertää. Mikäli säännön kiertäminen olisi mahdollista, esinevakuuden sivullissitovuus ratkaistaisiin vakuusesineen siirtotilanteessa pahimmassa tapauksessa suoraan esineen myöhemmän sijaintipaikan lain nojalla.

4.3.3 Prosessuaaliset seikat

Lex registrationis -säännön nojalla ulkomaiseen esinevakuuteen soveltuu sen sijaintipaikan vaihdoksen jälkeen potentiaalisesti *lex forin* kannalta vieras esineoikeudellinen sääntely. Sijaintipaikan vaihdos ei muuta esineoikeudellisiin oikeussuhteisiin soveltuvaa lakia, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että ulkomaiselle esinevakuudelle on annettava suojaa sellaisenaan, mikäli se vain täyttää rekisteröintimaan lain asettamat sivullissitovuuden edellytykset.³¹³ Esinevakuuksien sivullissitovuus joutuu oikeuskäytännön perusteella koetukselle yleensä maksukyvyttömyystilanteissa, joissa kilpailevien ulosotto- tai konkurssivelkojen intressit törmäävät ulkomaisen esinevakuusvelkojan intressien kanssa. MKA 7(2) artiklan i kohdan mukaan menettelyn aloitusvaltion lain mukaan määräytyy ”omaisuuden myynnistä kertyneiden varojen jakaminen, maksunsaantijärjestys sekä niiden velkojen oikeudet, jotka ovat maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeen saaneet osittaisen suorituksen esinevakuuden ... perusteella.”

Esinevakuuksiin liittyvät esineoikeudelliset kysymykset, kuten kahden kilpailevan tahon parempi etuoikeus tietyn vakuusesineen realisoinnista kertyviin varoihin, ratkaistaisiin *lex*

³¹¹ Cuniberti 2024, s. 483; *Ordre publicista* tarkemmin ks. Klami – Kuisma 2000, s. 80–82.

³¹² Cuniberti 2024, s. 483.

³¹³ Kieninger EPLJ 2013, s. 380; Ramaekers 2013, s. 213.

registrationis -säännön soveltuessa rekisteröintimaan lain mukaan. Insolvenssimenettelyä ja tarkemmin maksunsaantijärjestystä koskevat säännöt määräytyvät kuitenkin menettelyn aloitusvaltion lain mukaan. Tämä laki voi olla eri kuin esineoikeudellisiin kysymyksiin soveltuva laki. Tässä suhteessa on kysyttävä, miten maksukyvyttömyystilanteissa ratkaistaan velkojien maksunsaantijärjestyskysymykset ulkomaisen esinevakuuden saadessa sivullissuojaa rekisteröintimaan lain soveltamisen perusteella ja kun maksunsaantijärjestys tulisi ratkaista maksukyvyttömyysmenettelyn lakia soveltaen. Myös Kieninger on tunnistanut *lex registrationis* -säännön soveltumisen johtavan siihen, että ongelmat ulkomaiseen esinevakuuteen suhtautumisessa siirtyvät esineoikeudellisen sääntelyn puolelta ulosotto- tai konkurssioikeuden puolelle. Hän katsoo, että ulkomainen esinevakuus tulee rekisteröintimaan lain soveltamisenkin yhteydessä muuntaa *lex forin* ulosotto- tai konkurssioikeuden tuntemaan oikeuteen, jotta esinevakuudelle voidaan antaa oikeusvaikutuksia. Hänen mukaansa tämä ei kuitenkaan yleensä ole kovinkaan vaikeata.³¹⁴

Otetaan esimerkiksi saksalainen vakuusluovutus, jossa ajoneuvon hallinta on säilynyt luovutuksenantajalla ja ajoneuvo on saatu rekisteröidyksi Suomeen. Luovutuksenantaja asetetaan Suomessa konkurssiin. Suomessa vakuusluovutusta on toisinaan luonnehdittu panttaukseksi. Vaikka luonnehdinta ei olisi onnistunut, vakuusluovutukseen silti suhtaudutaan monessa suhteessa samoin kuin panttaukseen.³¹⁵ Toisaalta vakuusluovutuksessa luovutuksensaajaa voisi pitää myös esineen tavanomaisena omistajana.³¹⁶ Näin konkurssitilanteessa vakuusluovutuksen luovutuksensaaja voitaisiin rinnastaa VMJL 3 §:n mukaiseen irtaimen panttioikeuden haltijaan tai jopa katsoa itse esineen omistajaksi. Vastaavasti esimerkiksi ulkomaisten ilman hallinnan luovutusta perustettujen, mutta kansalliseen asianmukaiseen rekisteriin rekisteröityjen panttioikeuksien osalta ei pitäisi olla erityisiä hankaluuksia tehdä rinnastusta VMJL 3 §:n mukaiseen irtaimen panttioikeuteen.

Toinen lähempää tarkastelua vaativa prosessuaalinen seikka liittyy prosessiekonomiaan. *Lex rei sitae* -säännön etuna on nähty oikeuskirjallisuudessa se, että tuomioistuimien voi soveltaa oman oikeusjärjestyksensä normeja, jolloin todennäköisyys ratkaisujen aineellisoikeudellisille virheille vähenee. Oman oikeusjärjestelmän normien soveltamisella voidaan lisäksi saavuttaa

³¹⁴ Kieninger EPLJ 2013, s. 380.

³¹⁵ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 471–472.

³¹⁶ Tepora – Kaisto – Hakkola 2016, s. 484–485. Ks myös. Brinkmann 2016, s. 341. Brinkmannin mukaan saksalaisessa maksukyvyttömyysmenettelyssä vakuusluovutusta pidettäisiin esinevakuutena, eikä luovutuksensaajan oikeutta rinnastettaisi esineen täysimääräiseen omistusoikeuteen.

prosessitaloudellisia ajan- ja kustannuksien säästöjä.³¹⁷ *Lex registrationis* -säännön käyttöönoton vuoksi tuomioistuimen tulisi useammin tarkastella esinevakuuksien sivullissitovuutta sille vieraiden esineoikeudellisten normien mukaan. Ramaekers katsoo, että kaikkien mahdollisten EU:n jäsenmaiden tuntemien esineoikeudellisten säännöksiä soveltaminen³¹⁸ kansallisen esineoikeusjärjestelmän piirissä kuormittaisi kansallisia tuomioistuimia valtavasti. Tätä *lex registrationis* -säännön vaikutusta on hänen mukaansa pidettävänä ei-toivottavana.³¹⁹

Vieraan valtion oikeuden soveltamisesta johtuvia huolia ei voi vähätellä. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa ulosottoviranomainen ottaa haltuunsa Ranskaan rekisteröidyn ajoneuvon sen sijaitessa Suomessa suomalaisten ulosottovelkojien saatavien suorittamiseksi. Asiassa selviää, että ajoneuvoon on rekisteröity Ranskassa panttioikeus. Esineoikeudelliset kysymykset ratkeavat *lex registrationis* -säännön perusteella Ranskan lain mukaan. Ranskalainen panttivelkoja vaatii asiassa panttioikeuden tuomaa parempaa oikeutta itselleen. Panttioikeuden sivullissitovuus ei ole ulosottoviranomaisen saaman selvityksen perusteella täysin selvä. Asia ratkaistaan suomalaisessa tuomioistuimessa.

Edellisessä kappaleessa kuvaillun kaltaisissa tilanteissa tulee pohdittavaksi, kenellä on selvitysvastuu ulkomaisen oikeuden sisällöstä ja milloin saatua selvitystä ulkomaisen oikeuden sisällöstä voidaan pitää oikeudenkäynnissä riittävänä.³²⁰ Tämän selvitysvastuun jakautumisesta asianosaisten ja tuomioistuimen kesken on kansallisia eroja.³²¹ Esimerkiksi Suomessa selvitysvastuusta säädetään oikeudenkäymiskaassa (OK, 4/1734). OK 17 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan ”*Jos asiassa olisi sovellettava vieraan valtion lakia eikä tuomioistuin tunne sen sisältöä, tuomioistuimen tulee kehottaa asianosaista esittämään siitä selvitystä. Tuomioistuimen velvollisuudesta hankkia viran puolesta selvitystä vieraan valtion lain sisällöstä säädetään erikseen.*”

Prosessikustannuksia voi ajatella syntyvän aiemman esimerkin tilanteessa riippumatta siitä, kenelle selvitysvastuu ulkomaisen oikeuden sisällöstä asetetaan. Jos esimerkkitilanteessa tuomioistuin selvittää vieraan valtion oikeuden sisällön *ex officio*, kustannuksia syntyy

³¹⁷ Juutilainen 2005, s. 56 lähteineen.

³¹⁸ Ramaekers 2013, s. 213. Ramaekers käyttää tässä yhteydessä termiä *accommodate*. Tästä tulee pitää erillään esineoikeuden muuntaminen, josta aiemmin todetusti usein käytetään englanninkielistä termiä *transformation*.

³¹⁹ Ramaekers 2013, s. 213.

³²⁰ Mikkola LM 2012, s. 875–890; Koulu DL 2002, s. 375–393.

³²¹ Mikkola LM 2012, s. 879–886.

kansalliselle tuomioistuinlaitokselle, eli viime kädessä yhteiskunnalle ja sen toimintaa ylläpitäville veronmaksajille. Esimerkiksi juuri Suomessa selvitysvastuu on kuitenkin tavallisesti sillä, joka on vedonnut lainvalintasääntöön ja vieraan oikeuden soveltumiseen.³²² Näin selvitysvastuu asetettaisiin todennäköisesti siis ranskalaiselle esinevakuusvelkojalle. On selvää, että ranskalaiselle esinevakuusvelkojalle voisi aiheutua tilanteessa ylimääräisiä asiamieskuluja.

Vielä suurempia lisäkustannuksia voisi ajatella syntyvän, jos kyseessä olisi esimerkiksi konkurssitilanne. Tällöin esimerkkitilanteen ranskalaiselle esinevakuusvelkojalle voisi aiheutua lisäkustannuksia, mikäli velkojan tulee vieraan oikeuden mukaan määräytyvän maksukyvyttömyysmenettelyn vuoksi käyttää suomalaista asiamiestä, jonka lisäksi ranskalainen Ranskan esineoikeuden paremmin ymmärtävä asiamies hankkisi selvitystä ranskalaisen panttioikeuden sivullisittomuuden edellytyksistä.³²³ Tällaisessa tilanteessa asiamieskustannukset voisivat muodostua suuriksi verrattuna vakuusesineenä olevan ajoneuvon arvoon. Mittavien asiamieskulujen välttämiseksi vakuusvelkoja saattaa luopua esinevakuuden tuottamasta etuoikeudesta. Näin voisi ajatella varsinkin tilanteissa, joissa vakuusesineen realisointiarvo on matala tai esinevakuuden sivullisittomuuteen liittyisi Ranskan lain perusteella todellista epävarmuutta.

Toki edellä käsiteltyjen esimerkkien myötä on todettava, että esinevakuuden sivullisittomuus voi olla rekisteröintimaan lain mukaan myös täysin riidaton ja helposti selvitettävissä. Vieraan oikeuden asettamat vaatimukset esinevakuuksien sivullisittomuudelle voivat olla helposti todettavissa etenkin silloin, kun esineoikeudellinen sääntely on kodifioitu ja viralliset käännökset ovat helposti saatavilla. Toisaalta vaikeuksia voisi kuvitella liittyvän esimerkiksi Suomen oikeuden selvittämiseen, sillä Suomessa esineoikeudellisista normeista ei ole tyhjentävästi säännelty lain tasoisesti ja oikeudellista asiantuntemasta omaavia suomen kielen osaajia on verrattain niukasti.

³²² Mikkola LM 2012, s. 877.

³²³ Ks. Lando 1998, s. 362–363. Landon mukaan on vaikeampaa saada tietoa sellaisen oikeuden sisällöstä, joka kuuluu vieraaseen oikeusperheeseen ja joka on kirjoitettu vieraalla kielellä. Luotettavan tiedon saaminen tällaisen vieraan oikeuden sisällöstä on usein vaivalloista, hidasta ja kallista.

5 Lopuksi

EU:n jäsenmaiden esinevakuuksia koskevien normien kansalliset erot yhdistettynä *lex rei sitae* -säännön epävakaaseen liittymätekijään aiheuttavat vakuusvelkojan kannalta epävarmuutta esinevakuuden pysyvyydestä vakuusesineen siirtotilanteissa. Tutkielmassa tehtyjen havaintojen perusteella on selvää, että EU:n jäsenmaiden oikeuksissa on huomattavia eroja *lex rei sitae* -säännön soveltamisperusteissa. Kun vakuusesineen myöhemmän sijaintipaikan laki on vakuusesineen siirron jälkeen syntyvissä kollisiotilanteissa ratkaiseva, keskeinen seikka esinevakuuden pysyvyyden kannalta vaikuttaisi olevan se, kuinka rajoittava kansallinen järjestelmä on esimerkiksi esinevakuuksille asetettujen julkisuusvaatimuksien suhteen. Kansallisista aineellisoikeudellisista eroista ja *lex rei sitae* -säännön epävakaasta liittymätekijästä aiheutuviin ongelmiin voi löytää ratkaisuja lainvalintasääntöjä kehittämällä.

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu *lex registrationis* -säännön kehittämisen tarjoamia mahdollisuuksia. Lainvalintasääntö on tällä hetkellä hyvin hajanaisesti otettu käyttöön eri EU:n jäsenmaissa ja sen soveltumisalassa on merkittäviä kansallisia eroja. Sääntö koskee tavallisesti erityisesti ilma-aluksia ja aluksia.³²⁴ Toisinaan on nostettu esille, että sääntö voitaisiin ulottaa koskemaan raskaampien kuljetusvälineiden lisäksi myös ajoneuvoja. Ajoneuvoja koskeva sääntö on katsottu perustelluksi erityisesti sen vuoksi, että ajoneuvot sitovat itseensä huomattavasti pääomaa ja ovat ominaisuuksien puolesta alttiita siirroista aiheutuville ongelmille.³²⁵

Nähdäkseni EU:n sääntelemällä *lex registrationis* -säännöllä olisi mahdollista puuttua ajoneuvojen vakuuskäytön rajat ylittäviin ongelmiin. Yhtenäinen lainvalintasääntö toisi lainvalintaan tarvittavaa ennakoitavuutta, kun ajoneuvon kohdistuvia esineoikeudellisia oikeussuhteita koskeva laki ei olisi riippuvainen ajoneuvon sijainnista. Säännön käyttöönotolla voitaisiin puuttua erityisesti vakuusesineen siirrosta aiheutuvien *conflict mobile* -tilanteiden syntymiseen.³²⁶ Lainvalintasääntö ei kuitenkaan ole täysin immuuni liittymätekijän vaihtumiselle. Tästä syystä sääntöä voisi täydentää ajallisesti rajatulla suojalla, jonka aikana vakuusvelkojan on mahdollista täyttää uuden rekisteröintimaan asettamat sivullissitovuuden edellytykset. Toki rekisteröintipaikan vaihtumisesta aiheutuvat ongelmat lienevät jokseenkin hypoteettisia. Niitä voi kuitenkin ajatella syntyvän esimerkiksi

³²⁴ Schenk 2024, s. 495–496.

³²⁵ Kieninger 2024, s. 421.

³²⁶ Kieninger 2024, s. 421.

maahantuontitilanteissa. Vaikka säännön käyttöönottoon liittyy alaluvussa 4.3.3 käsitellyjä prosessiekonomisia haasteita, säännön käyttöönotosta saataville potentiaalisille hyödyille on nähdäkseni annettava säännön käytettävyyden arvioinnin suhteen enemmän painoarvoa.

Lex registrationis -säännön käyttöönoton vuoksi EU:n jäsenmaat joutuisivat useammin tunnustamaan ulkomailla perustetuille esinevakuuksille sivullisittomuuden ilman kyseisten esinevakuuksien muuntamista lähimpään vastaavaan kansallisen esinevakuusjärjestelmän tuntemaan esinevakuuteen.³²⁷ Vieraiden esinevakuuksien tunnustaminen voi vaikuttaa kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyteen etenkin EU:n jäsenmaissa, jotka asettavat esinevakuuksille tiukkoja julkisuusvaatimuksia. Lisäksi ulkomaisen esinevakuuden tunnustaminen voi entisestään vähentää vakuudettomien velkojien mahdollisuuteen saada maksukyvyttömyysmenettelyissä suoritusta velallisen varoista.³²⁸ Vakuusvelkojien asema olisi kuitenkin vakuusesineen siirtotilanteissa turvatumpi ja säännön käyttöönotolla olisi mahdollista puuttua vakuusvelkojien oikeudenmenetyksen uhkaan.

Näin ollen *lex registrationis* -säännön EU:n tasoinen käyttöönotto liittyy viime kädessä kysymykseen siitä, näkevätkö EU ja sen jäsenmaat tärkeämmäksi tavoitteeksi kansallisten esinevakuusjärjestelmien eheyden suojaamisen, vaiko esinevakuusjärjestelmien asteittaisen yhdenmukaistamisen ja vakuudellisen luotonannon rajat ylittäviin ongelmiin puuttumisen. Vaikka *lex registrationis* -säännön käyttöönotolla voisikin olla vaikutuksia kansallisen esinevakuusjärjestelmän eheyteen, sääntö on rajattu vain tiettyihin rekisteröitäviin kulkuneuvoihin. Näin ollen rajat ylittäviin ongelmiin voitaisiin puuttua ilman että tällä välttämättä perustuvanlaatuisesti muserrettaisiin kansallisten järjestelmien toimivuutta.

Kaikki eivät kuitenkaan näe lainvalintasääntöjen kehittämistä ratkaisuna kansallisten esinevakuusjärjestelmien eroista aiheutuviin ongelmiin. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että lainvalintasäännöillä ei voida puuttua kansallisten esinevakuusjärjestelmien eroista aiheutuviin ongelmiin, ja että näihin ongelmiin puuttuminen olisi mahdollista vain kattavalla aineellisen oikeuden harmonisoinnilla.³²⁹ Esimerkiksi Ramaekers ei ole erityisen vakuuttunut yhtenäisen *lex registrationis* -säännön mahdollisuuksista. Hänen mielestään rajat ylittäviin ongelmiin voitaisiin puuttua tehokkaammin perustamalla eurooppalainen (EU:n) rekisteri,

³²⁷ Ramaekers 2013, s. 213.

³²⁸ Ks. Heindler EPLJ 2019, s. 323.

³²⁹ Ks. Juutilainen 2018, s. 28–31 lähteineen; Kreuzer 2008, s. 317.

johon voisi rekisteröidä esineoikeuksia. Tällaisessa järjestelmässä EU:n oikeus olisi *lex registrationis* ja rekisteriin voisi perustaa vain tiettyjä 'eurooppalaisia esineoikeuksia'.³³⁰

Vaikka EU:n jäsenmaiden esinevakuusjärjestelmien aineellisella harmonisoinnilla voitaisiin saada aikaan tehokkaampia, kattavampia ja kokonaisvaltaisempia tuloksia, tällaista aineellista harmonisointia ei ole ainakaan tällä hetkellä näköpiirissä. Vaikka *lex registrationis* -sääntö ei ole itsessään täysin ongelmaton, eikä sillä todennäköisesti voi poistaa kaikkia vakuusesineenä toimivien ajoneuvojen siirroista aiheutuvia ongelmia, säännöllä voisi kuitenkin olla huomattaviakin lyhyemmän aikavälin positiivisia vaikutuksia. *Lex registrationis* -säännön ja muidenkin lainvalintasääntöjen kehittäminen olisikin todennäköisesti nopeampi, halvempi ja vähemmän radikaali keino verrattuna aineellisen oikeuden kattavaan harmonisointiin.³³¹

³³⁰ Ramaekers 2013, s. 205. 'Eurooppalaisina esineoikeuksina' Ramaekers nostaa esimerkkeinä *European right of ownership* ja *European Security Right*.

³³¹ Polak 2006, s. 128.